

2004ko otsailaren 22a
LXVII. urtea
1.932 zenbakia
3,20 euro

Pako Aristi: "Amodioaren sinonimo naturala porrota da"

ARGIA

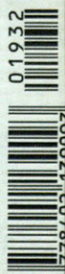
arnaldo OTEGI

«Hauteskunde
ondoren ere, Bergarako
Proposamena indarrean
izango da»

Urtebete
Egunkaria
itxi zutela

01932

Larrun 73

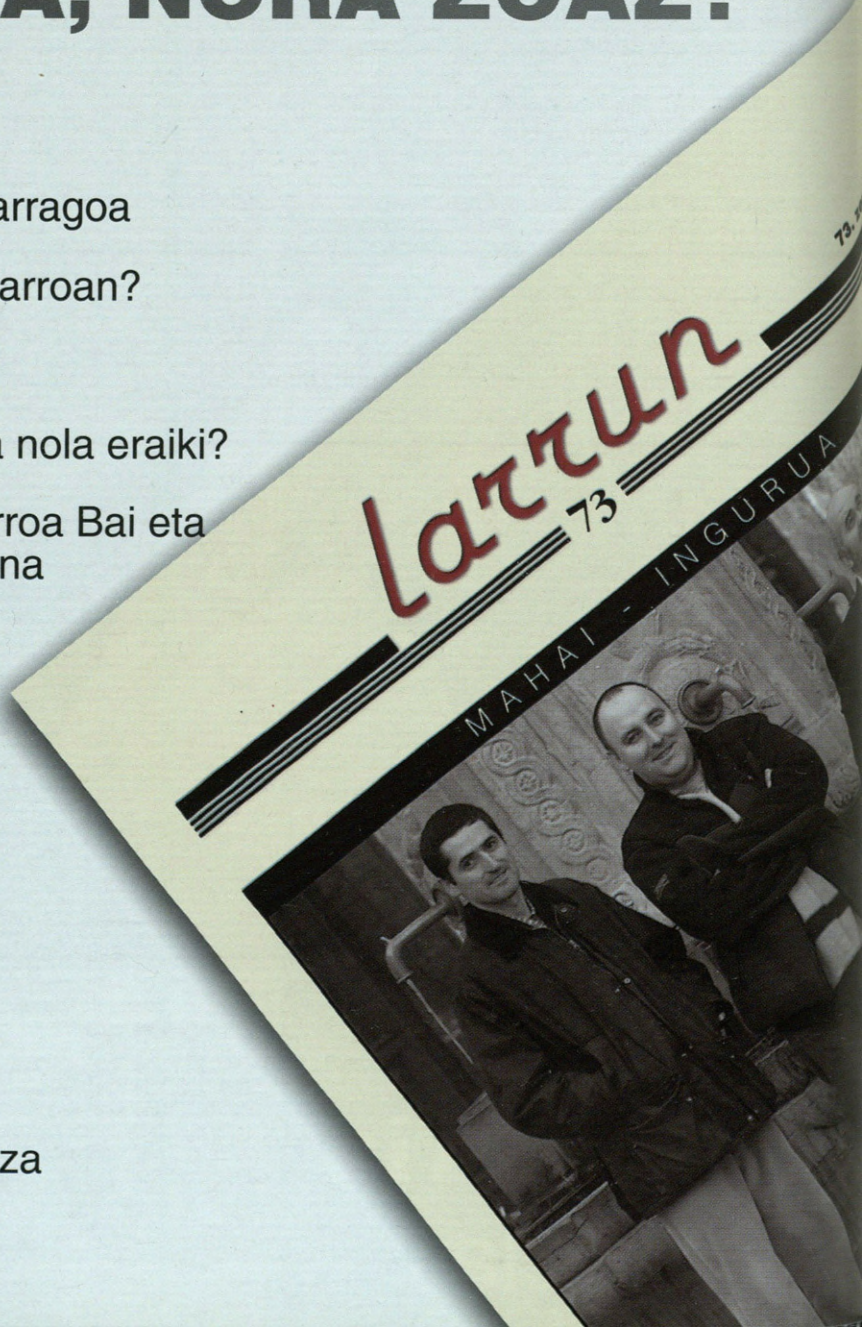
MAHAI - INGURUA

NAFARROA: NOR ZARA, NORA ZOAZ?

- **Identitate** borrokaren arragoa
- **Zer** da baskismoa Nafarroan?
- **Nafarroa** eta EAE.
- **Eskuinaren** alternatiba nola eraiki?
- **Hauteskundeak:** Nafarroa Bai eta Bergarako proposamena

mahai-ingurua

- ❖ Victor Aierdi
- ❖ Floren Aoiz
- ❖ Jose Luis Mendoza
- ❖ Jon Alonso

asteko gaia

- **Egunkaria: Ixteko ireki.**
MIKEL ASURMENDI / ESTITXU EIZAGIRRE 4

pertsonaia

- **Xabier Amuriza: "Plaza bat harrapatzen duena da bertsolaria"**
ESTITXU EIZAGIRRE / IXIAR EIZAGIRRE 10

iritziaren leihoa

- **Gora Pro Nobis: ASISKO URMENETA** 15
• **Birziklapena. BIXENTE SERRANO IZKO** 16
• **(T)errore. TERE IRASTORZA** 17
• **Luparekin: Ikusezinak.**
ELIXABETE GARMENDIA 18
• **Txandan: Zirt edo zart. AMATIÑO** 19
• **Hiruko txikian: Aviron. J. M. OSTOLAZA** 19
• **Oihartzunak** 20

erdiko kaiera

- **Pako Aristi: "Ez dut bake lasaia nahi, ez pentsatzera zaramatzen bakea".**
MIKEL ASURMENDI 21
• **Elkar gaitezen bada! NERE LUJANBIO** 25
• **Ezpalak: IZASKUN JAUREGI** 28
• **Argitalpenak: PILAR IPARRAGIRRE** 30
• **Denbora-pasak** 32
• **Nagoen lekutik: Txitxardin Beltxatik Oihan Beltzera. JOSU IZTUETA** 34
• **Ihesi: Mirua negu gorrian.**
AINHOA OIARTZABAL 36
• **Makina bat kontu.** 40
• **Sukaldean: H. ETXEBERRIA/D. DE JORGE** 42

gaiak

- **Xirika gazte informazioaren saltsan.**
ALOÑA IPINTZA 43
• **Hibernazioa: Lotarako ordua da.**
MAIDER ZAPIRAIN 44

termometroa

- **Koldo Zuazo: "Bonaparteri iruzurra egin zion itzultzaile batek".** PILAR IPARRAGIRRE 46
• **Net hurbil: Moralidad Publicak hil du**
Argentinako prostituten burua. PELLO ZUBIRIA 48
• **Bero-beroa** 50
• **Arnaldo Otegi: "EAJren helburua ez da gatazka gainditzea, beste estatus bat lortzea baizik".**
MIKEL ASURMENDI 52

azkena

- **Gula. BERNARDO ATXAGA** 58

Urte bat joan da *Euskaldunon Egunkaria* itxi zutenetik. Itxierak sortu zuen samina bizirik dago euskaltzaileen baitan. Enpresaren itxiera agindu zuenak eman du irekitzeko baimena. *Egunkaria* likidatzeko baimena da, ordea, eta ez da lantegi erraza. Azken batean, ixteko ireki baita. 4

Adio *Egunkariari!*

Arnaldo Otegi

"Bergarako Proposamena indarrean dago"

Arnaldo Otegiren ustez, ez dago Estatu eredu berririk Euskal Herriari autodeterminazio eskubidea onartu gabe. Hauteskundeen ondoren, Bergarako Proposamena indarrean izango da. 52

Luparekin

Elixabete Garmendia
18

PAKO ARISTI

Poetaren hitz ozenak

Ohean edota elizan irakurtzeko poemak idatzi ditu Pako Aristik, hiztegiaren beharrik gabe alegia. Bere *Libreta horiko poemak* ez dira arrosak, zenbaitentzat mingarriak ere badira. Urrestillako poetaren eta musikariaren hitz ozenek bihotza ukitu digute beste behin ere. 21

Jabetza: Komunikazio Biziagoa, S.A.L. Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta. Zuzendaria: Xabier Letona. Zuzendaritzaren albokoa: Pello Zubiria. Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua. Produktzioa: Beldaitz Goia. Erredakzioa: Mikel Asurmendi, Estitxu Eizagirre, Katixa Garate, Nagore Irazustabarrena, Onintza Irueta, Izaskun Jauregi. Sustapena eta harpidetzak: Kike Amonariz. Argitalpenak: Bego Zuza. Bezeroen harrera: Olatz Kortá. Publizitatea: Iñigo Txintxurrueta, Añón Sorazuze. Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Loiarde. HELBIDEAK: Gipuzkoa: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel: 943 371545. Faxa: 943 373403 (erredakzioa), 943 361048 (komertziala). Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoa: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel: 559 476000. Faxe: 559 476001. Nafarroa: Gazteluko Plaza 44, 3 eskuina. 31001 Iruñea. Tel: 948 222285. POSTA ELEKTRONIKOA. Erredakzioa: kazeta@argia.com. Komertziala: komertzial@argia.com. Interneten: www.argia.com. Lege gordailua: NA 80-1963. ISSN: 0213-909X. Batzorde parekidea: 72562 E. Inprimategia: Antza S.A.L. Informatika: Adur Software Productions, S.Koop. Elk. Urtebeteko harpidetza. Hego Euskal Herria: 118 euro. Iparr. Euskal Herria: 143 euro. Espainia: 118 euro. Beste atzerriak: 150 euro. Airez: 235 euro. Komunikazio Biziagoa S.A.L. Ametzagaila Taldeko parteidea da.

Azala: Antza. Argazkia: Alex Larrebi

Likidazio plana

Ixte

Duela urtebete itxi zuten *Euskaldunon Egunkaria*. Juan del Olmo epaileak eman zuen giltzarrapoa jartzeko agindua, eta orain, berriz, irekitzeko baimena, enpresaren likidazio plana prestatzeko. Tarte horretan gertatutakoak ez dira ahaztekoak. *Egunkariaren* auzian inputatuak dauden egoera ezagutu nahi izan dugu eta abokatuen lana zertan den deskribatu. Bildu ditugun iritzien arabera, enpresari eman nahi zaion irtenbidea ez da horrelako proiektu batek merezi duena. Baina, dirudienez, aukera txarren artean haxe litzateke onena.

MIKEL ASURMENDI
ESTITXU EIZAGIRRE

ESPAINIAKO

Auzitegi Nazionaleko epaileak, Juan del Olmok, *Egunkaria* S. A. ren egoitzei zigilua kentzeko baimena eman zuen abenduaren 15ean. Enpresaren likidazioa errazteko urrats gisa zabaldu zen berria. *Egunkaria* S. A. ren administrazio kontseiluak ontzat eman du del Olmoren egitasmoa. Bertako kide den Txema Auzmendik arrazoitzen duenez: "Erabaki onena ez bada ere, eta *Egin* egunkariaren amaiera nolakoa izan zen ikusita— *Egin* en zorrak pilatu eta biderkatu egin ziren urteekin—, ez da txarra *Egunkariaren* egoera horrela konpontzen saiatzea". Izan ere, *Egunkaria*-

ren zorrak kitatzeko beharra baitago. Joan Mari Torrealdaire bat dator: "Aukera landua, borrokatua da, dena esan behar da. Alternatiba askoz okerragoa baita". Martxelo Otamendik ere horrela dio: "Zorigaiztoko erabakien artean, alegia, egunkari bat ixtea, agian izan daiteke erabaki on bat". Hala ere, Joan Mari Torrealdaik kontatzen duenez: "Gogorra da hil dizutenaren gorpua lurperatzen norbera ibili beharra!"

Epaileak bi aukera eman zizkion *Egunkaria* S. A. enpresari: bata, Merkataritzako Legeak arautzen duen bezala, porrot egoera onartu eta ordainketak etetea, eta bestea, likidazio ordenatu bat egitea. *Egunkaria* S. A.

...o ireki

enpresak, Enekoitz Etxeberria abokatua izendatu du kontu-hartzaile judizial. Eta bere ustez, lehen aukera horrekin enpresak ez dauka inolako etorkizunik. Bigarrena onartzean bide formal bati ekitea onartu da.

Egunkaria likidatzeko Juan del Olmok agertu duen asmoa paradoxikoa eta kontraesankorra da. Del Olmoren autoaren arabera, Egunkaria ETA erakundearen zerbitzuko enpresa izateagatik itxi zen. Epaileak atxilotuak ETArekin kolaboratzaile edo kideztat jo zituen. Hain salaketa larrien ostean, orain, berriz, enpresari irtenbide bat planteatzen dio, oraindik epailek egin ez denean. Erabakia ez ohikotzat jotzen du Txema Auzmendik, baina, agidanez, honelako egoerak ere gertatzen dira.

Ondasun eta zorrak

Enpresaren jardura etenda geratu zen Zigor Kodearen 109. atalaren arabera. Bere aktibi-

"Denbora gelditua"

Inpresio horrekin geratu zen iazko abenduaren 1ean Enekoitz Etxeberria abokatua, bederatzi hilabetez itxita egon ostean Egunkariaren Andoaingo egoitzan sartu zenean. Erredakzioaren zorua altxatua, paperak lurrian, bazterrak zikinak... Gasteiz, Bilbo eta Iruñeko egoitzetan okerrago, usaina eta zikina gailendu da.

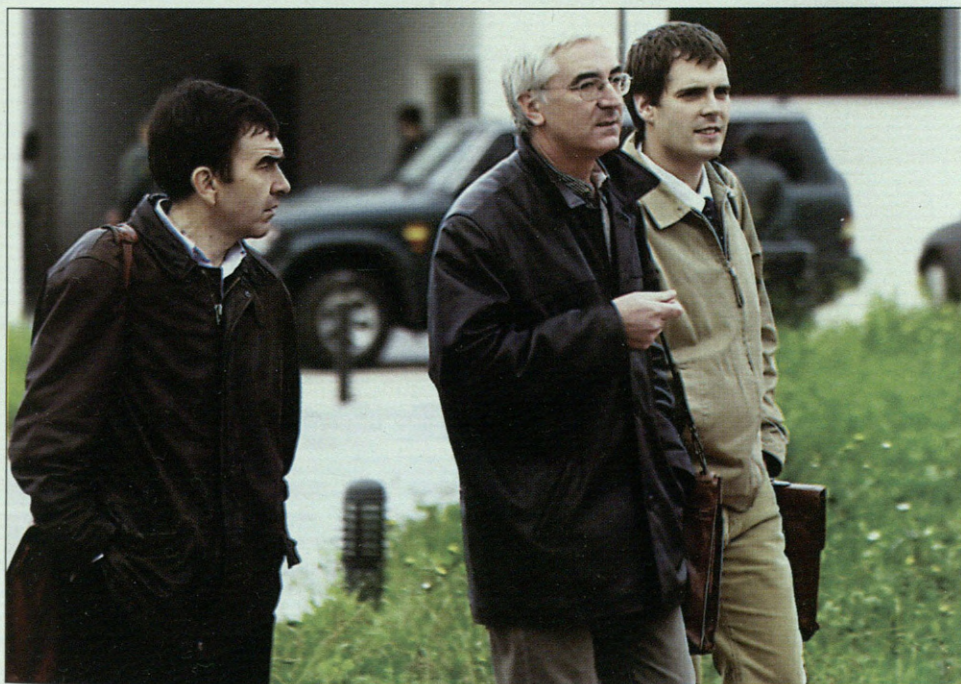
tateak eta kontu korranteak itxita eta blokeatuta daude, eta egoitzak zigilatuak. Andoaingo egoitza Martin Ugalde Kultur Parkearena da, baina Gasteiz eta Iruñekoak, epaileak oraindik ez dizkie jabezi itzuli. Bilbokoa, berriz, Egunkariak eresia zen.

Enpresa zorretan gelditu zen ordea, hartzekodun nahiz hornitzaile ugariekin. Hala nola, Ogasuna, Gizarte Segurantzak, langile eta kolaboratzaileak... Horiek guztiak Egunkaria S. A.rekin zituzten konpromisoak itxi beharrean daude gaur egun.

Egunkaria S. A.ren eta hartzekodun nahiz hornitzaileen arteko kontu likidazioak mota eta munta ezberdinekoak dira. Epaileak administratzaile judizial bat izendatu zuen uztailaren 18an, likidazio plangintza aurrera eramateko. Madrilgo Ogasuneko funtzionarioa da, eta nortasun agiri faltsuarekin ari da, Lekuko Babestuen Legearen pean. Bitxia bada ere, Julio Anguita izena jarri diote.

Enekoitz Etxeberriak argitu digu egoera: "Zorrak zor dira, eta normala denez hartzekodunak kontu eske hasi dira. Egunkaria S. A.rengana zuzendu dira eta beren erreklamazioak egin dituzte. Epaileak, enpresa horien kexuak aztertuko ditu eta beren erreklamazioak legezkoak diren edo ez erabakiko du. Hau normalean ez da horrela izaten, baina kasu honetan enpresa ikerketa kriminal batean sartua dagoenez, epailea da nagusia eta berak erabakiko du enpresaren likidazioa".

Likidazio plana martxan
Otsailaren 2an Guardia Zibilak giltzarrapoaren

Iñigo Iruin, Jose Mari Elosua eta Enekoitz Etxeberria.

2003-02-20 Operazio poliziala

Del Olmo epailearen aginduz, *Euskaldunon Egunkariak* ETArekin lotura omen zuela eta, egoitza denak itxi eta 10 lagun atxilotu zituen Guardia Zibilak: Martxelo Otamendi, Joan Mari Torrealdai, Iñaki Uri, Xabier Oleaga, Pello Zubiria, Xabier Alegria, Fermin Lazkano, Luis Goya, Txema Auzmendi eta Inma Gomila. Hauen etxeak, Ikastolen Elkartea, *Jakin* aldizkaria, Euskalgintza Elkarlanean Fundazioa eta ARGIAren egoitzak miatu zituzten. Eta Martin Ugalde *Euskaldunon Egunkariako* Administrazio Kontseiluko ohorezko lehendakariaren diru kontuak blokeatu.

2003-02-21 Egunero bezala

Euskaldunon Egunkariako langileek, hurrengo egunean bertan ordura arte Tolosaldean banatzen zen *Egunero* zabaltu zuten Euskal Herrira. Martxoaren 21ean, 32 orrira hazi zen.

2003-02-22 Manifestazio handiena
Euskararen Kontseiluak antolatuta, "Egunkaria aurrera. Bai Euskarari!" lelopean, Donostian dozenaka mila lagun bildu zen. *Egunkariari* egindako atxikipe-nak ezin konta ahala izan ziren.

2003-02-25 Lau aske, sei barrura

Xabier Alegria, Txema Auzmendi, Xabier Oleaga, Joan Mari Torrealdai, Iñaki Uri, eta Pello Zubiriari espetxe zigorra jarri zien del Olmok. Martxelo Otamendi (30.000 euroren truk), Inma Gomila (18.000 euro), Luis Goya (12.000 euro) eta Fermin Lazkano (12.000 euro) fidantzapeko askatasunean utzi zituen. Hamarrei inkomunikazioa altxa zien.

2003-02-24 Zubiria erietxean

24an jakin zen Pello Zubiria Gregorio Maraño erietxean zegoela, ZIUn, bere buruaz beste egiten saiatu omen zelako. 27an espetxera eraman zuten.

2003-02-26 Tortura salaketak

Otamendik 26an, eta 27an Uriak, Alegriak eta Oleagak, tortura salatu zuten.

2003-03-14 Torrealdai eta

Auzmendi aske

Bakoitza 12.000 euroko fidantzaren truk.

2003-03-17 Eusko

Legebiltzarreko agerraldia

Martxelo Otamendik, Malores Etxeberria Pelloren emazteak eta Iñaki Esnaola abokatuak tortura salatu eta Pello askatzeko eskatu zuten Giza Eskubideen eta Herritarren Eskaren Batzordean.

2003-03-18 Pello Zubiria aske

12.000 euroko bermea ordainduta.

2003-06-21 Lehen Berria

Euskaldunon Egunkariako langileek

Euskarazko Komunikazio Taldea SA enpresa sortu zuten maiatzaren 6an, *Berria* sortzeko. Dirua biltzeko kanpaina hasi, eta egun jarritako helburuaren (5 milioi euro) %92 beteak dute. Lehen egunean ale denak, 50.000, saldu ziren. Egun, 21.000 ale saltzen ditu *Berriak*.

2003-07-18 Sei hilabete gehiago

Egunkaria ixteko agindu zuen epaileak.

2003-07-22 Administrazioa judiziala Egunkariari

Lege ordezkariaren arabera *Egunkariak* 700.000 eurotik gorako zorra zuelako, eta itxiera luzatzeak zuloa haziko zuenez, administrazioa judiziala jarri zion del Olmok, ondasunak kudeatzeko.

2003-10-16 Zortzi atxilo gehiago

Egunkariarekin lotutako eta Martin Ugalde Kultur Parkeko Kudeaketaz arduratzen den Buruntzape enpresako: Mikel Arrizabalaga, Joxe Mari Sors, Xabier Legarra, Mikel Sorozabal, Mikel Azkune, Juanmari Larrarte, Amando Hernandez eta Angel Ramon Diez. Hauen etxeak, Martin Ugalde Kultur Parkea, Graficas Lizarra eta Zabaltzen miatu zituen Guardia Zibilak.

2003-10-19 Manifestazio erraldoia berriro.

Euskararen Kontseiluak antolatuta, "Gora Euskal Herri euskalduna. Bai Euskarari!" lelopean egin zen, Donostian.

2003-10-21 Zortziak aske

Mikel Azkune, Joanmari Larrarte, eta Xabier Legarrak 12.000na euroko fidantza ordaindu zuten, eta Joxe Mari Sors eta Mikel Sorozabalek 30.000nako.

2003-10-28 Sumarioa publiko

Del Olmok sumarioa zabaltu eta 25 hilabetera egin zuen publiko. Azaroaren 7an sumarioa bitan banatu zuen. Bat "erakunde terroristako kide eta edo partaidetza" ikertzeko (otsaileko hamarrak), eta bestea izaera ekonomikoko delituak (otsaileko hamarrak eta urriko bederatzia, Enekoitz Etxeberria abokatua barne). Abenduaren 1ean *Egunkariaren* diru kontuei dagokion sumarioaren zati bat berriro sekretupean jarri zuen. Eta inputatu gehiago egon daitezkeela adierazi.

2003-11-3 Oleaga aske

30.000 euroko bermea ordainduta. Xabier Alegria 50.000 euroko bermea ordainduta aske uzteko agindu zuen epaileak, baina Udalbiltza auziagatik espetxean jarraitzen du. Iñaki Uri oraindik preso da.

2004-01-31 Zigilua kenduarazi

zuen epaileak likidazioa errazteko, 2003ko abenduaren 1ean *Egunkariaren* egoitzak berriro miatu eta administrazioa judiziala kendu ondoren.

giltza eman zion abokatuari. Abokatua otsailaren 3an sartu zen eta prezintua kenduta dago harrezkero. Epaileak Enekoitz Etxeberria gordailu-zainari aukera eman dio egoitzen barruan dauden mahaiak, ordenadoreak eta ondasunak oro har, ordenatu eta saltzeko. Hori aktiboa da. Likidazio planak ondasun horiek saldu eta horren salmentarekin pasiboari aurre egingo dio. Gakoa, aktiboa eta pasiboaren arteko oreka lortzea da. Horrela enpresak zorrak ordaindu ditzan. Enekoitzek kontatzen duenez: "Egitekoa ez da erraza. Gauza bat da ondasunen balioa kalkulatzeko eta beste gauza bat zehazteko ondasun horien salmentako balioa. Zenbat balio du urte bat geldirik egon den ordenadore batek? Norbaitek erosi nahi al du? Beraz, lehenik aktiboaren balioa kalkulatu behar dugu eta ondoren, aktibo osoa izanda, hartzekodunei ehuneko ehuneko ordaintzea posiblea den kalkulatu. Edo bestela, zein neurrian ordaintzen ahal zaien. Onartuko ote dute guk aurkeztu dezakegun ehuneko hori kobratzea?".

Likidazio plana gauzatzen ari da. Hurrengo lana hartzekodunei eta zordunei plana aurkeztu eta alde guztien artean akordio bat adostea izango da. Hots, epailea, enpresa, hartzekodun eta zordunen artean. Enekoitz Etxeberria eta Egia abokatuen kolektiboa ari dira horretan, Jose Mari Elosua abokatua tarteko. Epaileak eta aldeek ez badute likidazio plana onartzen proiektua ezin izango da aurrera eramanez. Plana onartzeko epea otsailaren 20 artekoa da. "Data kontutan estu eta larri jarri gaitu epaileak", kexu da Joan Mari Torrealdai.

Kasua argitu beharra

Demagun epaileak onartzen duela abokatuek aurkeztuko duten likidazio plangintza, eta auziaren parte hori bukatutzat ematen dela: "Egunkaria S. A.ren proiektua zertan gertatzen da ordea? ETaren zerbitzu ote ginen?"

Xabier Oleaga:

"Eraso hau euskal egoera politikorekin lotuta dago, orokorrean. Zaila egiten zait ulertzea kasu honek euskal politikan eraginik sortu ez izana, aldaketa kualitatiborik eza".

Martxelo

Otamendi:

"Kezkatzen nauena da, zer inpunitaterekin dabilen Euskal Herrian Espainiako sistema judiciala eta polizia. Eta hori eragozteko, defentsa exekutiborako zer gaitasun eskasa dugun".

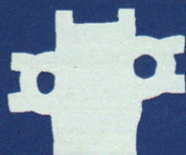
adierazi digu administrazio kontseiluko kide Txema Auzmendi.

Jon Aleman Egunkaria Sortzen S. L.ko bazkideetako bat da, eta komisioko kidea. Bera ere kezkatuta dago kasua ez argitzeak aurkako aurrekari ikaragarri bat zabalitzen duelako: "Berriz ere gauza bera egin dezakete. Behingoz hortzak erakutsi behar zaizkie, eta *Egunkaria* ireki egin behar da, ez estatuari begira bakarrik, baizik eta bazkideei eta dirua eman zaleei begira. Jarraitu dezaten dirua ematen, ez daitezen kikildu".

Egunkariaren itxieraren aurrean hartutako jarrerarekin kritiko ageri da: "Nire uste apa-lean, zaharra ireki behar zen. Arazo hori hor utzi dugu, eta beharbada ez da egin errebin-dikazio mailan egin zitekeen guztia".

Aurrerantzean, *Egunkaria* irekitzeko borroka judicialki eraman beharko dela arrazoitzen du Jon Alemanek: "*Diario Madridek* egin zuen bezala, epaiketa bat eraman behar genuke estatuaren eta justizi boterearen kontra. Hori hemendik urte askotara izanen da, baina bide bat da, irabaziz gero indemnizazioa kobratzeko, gutxienez. *Diario Madriden* kasuan, juezak erabaki zuen jabeek arrazoi

Argitalpen honen edizioan lankide:

kutxa

gizarte ekintza

Urtebete

2003ko otsailaren 20an eta urriaren 16an Juan del Olmo epaileak eta Guardia Zibilak egindako operazio judicial-polizialak eragin latza izan dute euskal kulturgintzan. Batzuk agerikoak izan dira (*Egunkaria* itxita eta prezintatuta eta *Euskaldunon Egunkaria* argitaratzeko debekua, guztira 19 lagun atxilotuta eta hauetako asko torturatuta eta batzuk kartzelan, enpresa eta erakunde hauen egoitzak miatuta eta kontuak blokeatuta...) eta beste batzuk kalean nabari ez direnak (Martin Ugalde Kultur Parkea kudeatzen duen Buruntzaperen kontuak blokeatuta, eta lanean jarraitzeko debekurik ez izan arren kontu berriak irekitzeko aukerarik gabe, atxilotutakoen kontu eta ondasunak bahituta...).

Lehen urteurrena betetzen denean, zalantzarik gabe, argiak eta ilunak ikus ditzakegu. Argien artean: herri honek beste behin bereari eusteko erakutsi duen grina eta gaitasuna, bi operazioen ondoren euskal kulturgintzaren aldeko indar bilketa izugarriak

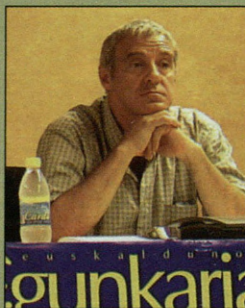
egin ziren herriz herri eta bat eginda Donostian (nonbait, euskaldunok badugu batzen gaituen zer-bait); langileen biharamunean bertan abiatutako *Egunero*; kalean geratutako taldearen ekimenez eta herriz herriko laguntzarekin lau hilabeteen enpresa egitura berria abiatu eta *Berria* argitaratzen hastea; oztopo eta zailtasun guztien gainetik Martin Ugalde Kultur Parkea euskal kultur industria biltzeko eta garatzeko balio duen gunea izaten jarraitzea. Ilunen artean: urteetan zailtasun eta neke handiz sortutakoa harrokeriaz eta bedeinkapen guztiekin desegiten dutela ikusi eta horri aurre egiteko ezer ez izatea; eta batez ere Iñaki Uriar eta Xabier Alegria kartzelan ikusi urtebetez eta hauek ezin kaleratua.

Joanmari Larrarte.
Euskarazko Komunikazio Taldea S. A. ko
administrazio kontseiluko idazkaria

Ezintasuna

Hamabi hilabete igaro arren, albistea atzo jazo balitz bezala gogoratzen dut: *Egunkaria* itxi egin dute; hamabi lagun eraman ditu Guardia Zibilak.

Zertan egin dugu aurrera ordutik hona? Nork bermatzen digu gertaerok ez direla berriz ere errepikatuko? Horiek dira, ene ustez, egin beharreko galderak. Nik orduan astindu ninduen ezintasun berbera sumatzen dut nire inguruan. Elkartasun zoragarria bizi izan genuen ordu haietan, kalera irten eta amorrazio hura kanporatu genuen...eta? Lehengo lepotik burua. Itxieraren aurka, atxiloten aurka eta euskalgintzaren alde metatu ziren indar sozial eta politiko guzti haiek sakabanatuta jarraitzen dute.

Herrigintzak adostasun zabalak behar ditu, indar aurrerazale eta euskaltzaleen arteko akordio zabal, zibil eta sendoa. Hori lortu ezean, alferrikakoak dira lantu guztiak, elkarri kontsolatzeko terapia bezala oso ona da. Baina ez dira eraginkorrak aurrera egiteko. Indar politiko guztiek huts egin dute, kale. Ez dute gure konfiantzarik merezi.

Lerro xume hauen bitartez Iñaki Uriari nire besarkadarik handiena helarazi nahi diot. Egunero zaitut gogoan.

Txema Ramirez de la Piscina
EHKo irakaslea

Urtebete eta gero, hau!

Ez dira garai onak adierazpen askatasunarentzat munduan. Jacksonen titiak (niri gertakariak zeresana sortu badit, berriz ere, ikusi behar izan dugun jazarpen imintzioagatik izan da. Titia, nahiko modelo arruntekoa iruditu zait. Batere interesik ez!) sekulako burrunbada sortu du AEBetan eta ondorioz hango hainbat telebista kate handik, zuzenean eskaintzen zituzten gertakariak bost segundoko atzerapenez emateko erabakiak, aztoratuta nauka.

Erreferentziatzat AEBak hartu baditut, batzuk, inperioak narkotizatuta dituelako izan da. Narkotizatuta eta gehiegikerian legitimatuta. Inperioak gainera sariak ematen dizkie, eta hango Kongresuan hitz egiten utzi. Eta ez dago kopia izan nahi duenaren papera baino okerragorik: Patetikoa baina arriskutsua. Nolanahi ere ezin ukatuko diogu "kopiatzaileari" gogo faltarik, batez ere 40 urteko historian, eta geroago ere bai, usadio lazgarri ugari ikasiak baititu bere baitan.

Horren lekuko gaur gogoan dugun ekintza sail mingarria, eta

era berean euskaltzaleen artean zer ikusirik duen edozerk jasotzen duen kriminal martxamoa.

Nolanahi ere, zer espero behar genuen ba!

Kontua da egoera honi nola aurre egin. Gurean, lanbide hau arrazoitzen duen boterearen kontrolean tinko-ago aritu behar dugulakoan nago.

Botereak, zilegi eta demokratikoenak ere beti du gehiegitzeko joera, beti gainditzen ditu mugak. Boterea kutsakorra da.

Kontrol zuzena beharrezkoa da, honek gainera botere arteko tentsioa sortuko duelako elkarri aurre eginez, botere diren neurrian, botere guztiek beti gehiago nahi izango duten heinean.

Urtebete eta gero, egunero izan dugu euskaldunok nola edo hala egunkaria euskaraz (eskerrik beroenak, hori lortzeko mutur-rrak hautsi dituzten guztioi), baina eta zer? Ba bakoitzak gure arloan egin beharko dugula, berandu izan baino lehen.

Maddalen Iriarte.
ETBko kazetaria

Euskaldunon Egunkariaren auzian inputatutakoen egoera

Hemeretzi inputatuek behin behineko askatasuna dute. Eta Joan Mari Torrealdaik kontatzen duenez: "Gainera horrelaxe bizi dut psikologikoki ere, behin behinekoa bezala. Baina hala ere zein ederra den askatasuna, Iñaki Uriak ez duena!" Txema Auzmendik ere bere samina azaldu du: "Zergatik gaude ni kanpoan eta Iñaki Uriak barruan? Jesuita balitz ziur kanpoan legokeela ni bezala!". Epaitegira sinatzera joan beharra daukate astero edo hamabost egunero. Espainiako Estatutik ateratzeko baimen berezia behar dute. Kontu korronteak blokeatuta daukate. Batzuei Guardia Zibilak eramandako ordenagailuak iritsi zaizkie, besteei, aldiz, oraindik ez diete ezer itzuli.

Otsailean atxilotutako hamarrei leporatzen zaizkien delituak dira "erakunde terroristaren kide izan edo kolaboratzea" eta, bestalde "ogasunari iruzurra", "diru laguntzetan iruzurra" eta "dokumentuak faltzutea". Badirudi bigarren operatiboan, urrian inputatutako inori ez zaiola leporatuko "erakunde terroristako kide izatea", baina hau ere ikusteko dago. Denak prozesamendu autoaren zain daude, jakiteko bakoitzari zehazki zer egite leporatzen zaizkion, eta egite horiek zer kalifikazio juridiko duten.

Xabier Oleagari Iñigo Iruin abokatuak esan dioenez, Guardia Zibilak txostena emititu du eta bere sumarioan sartuta dago: "Ez dakigu txosten horrek zer dioen, orde. Fiskalaren eskuetan dago. Iruinek abisatu dit komunikabideei filtratua izan daitekeela, horrela gertatuz gero ustekabea harrapa ez nizan".

Jose Mari Elosua abokatuak azaltzen duenez: "Delitu larriagoa da erakunde terroristako kide izan edo partaidetza. Baina izaera ekonomikoko delituen kasuan ere, ez da delitu bakarria leporatzen, hiru aipatzen dira. Hirurak batuta, lehen eta bigarren kasuetako zigorrek nahiko parekoak dira. Erakunde terroristako integrazioak 5etik 10era urteko kartzela-zigorra du, edo 6tik 12rakoa, kode penal zahar edo berria aplikatzen denaren arabera. Eta hiru delitu fiskalak gehituz gero ere, 6-8 urtekoa da kartzela-zigorra."

Epaiketa egingo ote den edo bere horretan geratuko den, hau da Elosuaren inpresioa: "Epaileak garbi adierazi digu beti sumario

honek beretzat lehentasuna duela, eta ikusten da, hartu dituen hainbat erabakitan, kasu honekin lehenbailehen bukatzea dela bere asmo garbia. Kontua da, sumarioaren kon-

plexutasunak berak asko atzeratuko duela prozesua. Eta guk jarriko ditugun errekursoek ere bai".

Defentsa prestatzeko duten eragozpenik handiena "dokumentazio ekonomiko guztia une honetan Guardia Zibilaren eskuetan egotea" dela dio Elosuak. "Egunkariari ETAk finantzatua izatea leporatzen zaionez, orain berregiten ari gara Egunkaria Sortzen martxan jarri zenetik Egunkaria S. A. sortu zen arte, finantzaketa guztia nola egin zen".

Martxelo Otamendik, bi sumario gehiago ditu. Bat, Madrilgo Auzitegi Probintzialean Guardia Zibilari jarritako tortura salaketa. Eta bestea, Espainiako Gobernuak bere kontra jarritako kereila, Auzitegi Nacionalean. ETArekiko kolaborazioa leporatu zioten, tortura salatuta ETaren manuala jarraitzen zuela esanaz. Baina kereila hau geldituta dago, lehenengo erabaki arte Martxelok Guardia Zibilaren kontra jarritakoa. Auzi medikuak urtarilaren 27an deklaratu zuen Auzitegi Nacionalean, eta berak aktetan jasotakoak bat datoz Martxelok deklaratzeraikoan del Olmori salatutakoekin. Hortik aurrera zer espero duen galdetuta, Martxelok azaltzen duenez: "Epaileari afera hori artxibatzeko gogo handia ikusten zaio".

Martin Ugalderen kasuan, beriz, defentsak esplizituki eskatu du, prozesutik kanpo uzteko, bere egoera zein den kontuan izanik. Bere garaian txosten medikua egin zen, eta auzi medikuak bisita bat ere egin zion Martin Ugalderi. Baina oraindik ez da erabaki formalik hartu.

zutela, eta mila milioi pezetako indemnizazioa jaso zuten"

Egunkariarentzat dirua jarri zuten bazkideen kontua ez dagoela konponduta dio: "Pentsatzen dugu jarritako dirua berreskura-

tzeko ahalmena izango dugula, asmo horretan ari gara. Kontua da orain auzia penala dela, eta gure bidea zibila izango litzateke. Bide penale-tik ez dugu gauza handirik egiteko modurik ikusten". ■

gure
arteak
euskaraz

Xabier Amuriza

Seminarioan gaztaroa "bizi ez" zuelako, gaztetasuna noiz helduko zain omen dago. Gaurko bertsolari gazteentzat, berriz, Amuriza da heavyetan heavyena: Frankismoan sotana eta guzti bertso politikoak abesteko kapaza. Bertsolaria "jaio" egiten zela sinesten zenean, bertsotan ikasi zitekeela esatera ausartu eta frogatu zuena bertso eskolak sortuz.

Plazako eskaeraren arabera ari beharrean, bere zirkuituak, bere formulak bilatu dituen.

ESTITXU EIZAGIRRE
IXIAR EIZAGIRRE

Argazkiak:
Iñigo Azkona

Bertsolari zinela esaten zizuten, baina zeuk ez zenuen sinesten. Umetan eta gaztetan kosta zitzaizun zure burua bertsolari bezala onartzea. Zer da bertsolari izatea? Noiz da bertsolaria bertsolari?

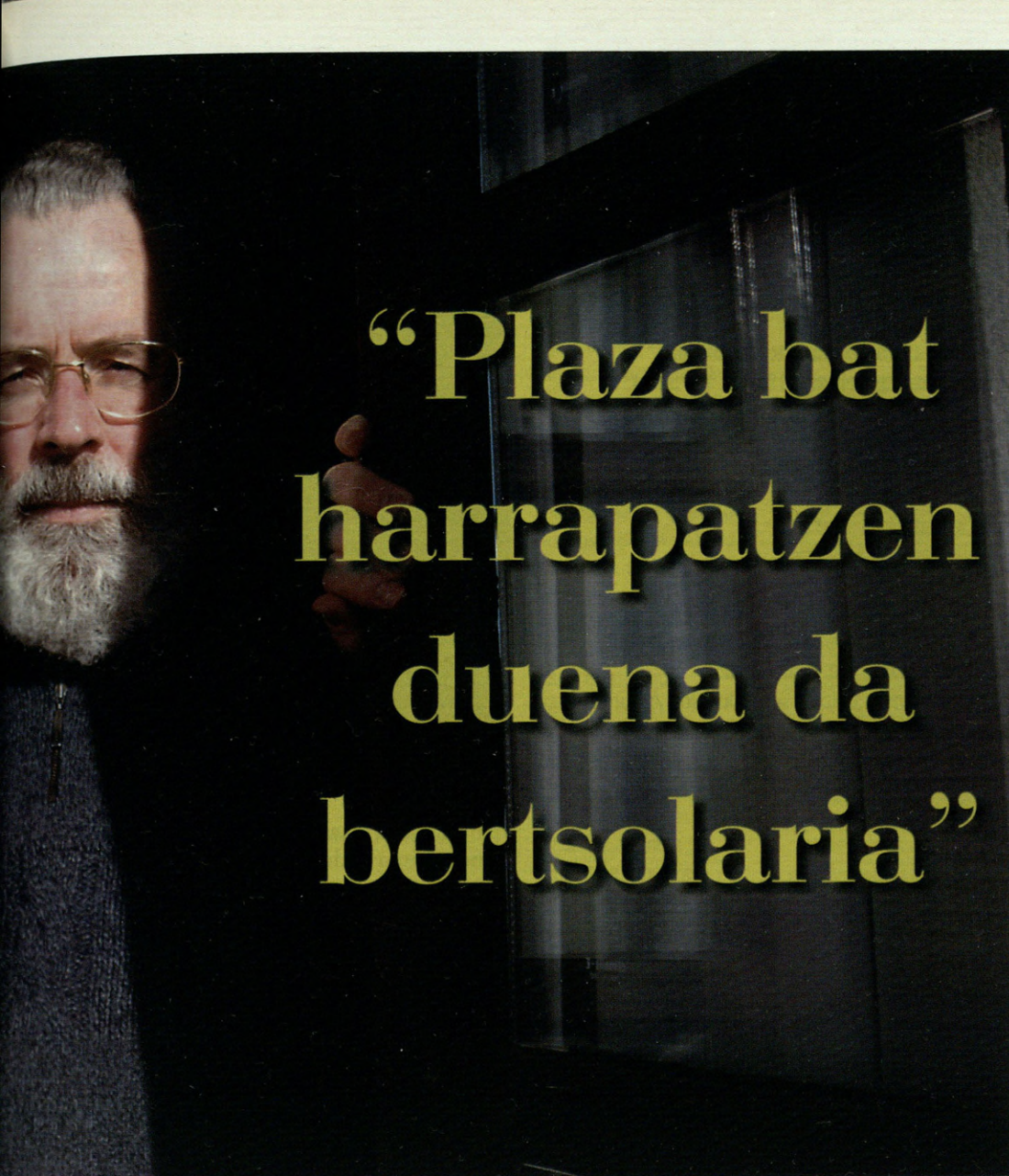
Umetan batez ere jendaurreak ematen zidan lotsa eta beldurra. Gauza ere ez, baina sasi-bertsolari izateko beste banintzen agian, baina jendaurreak sekulako beldurra ematen zidan. Umeak zerbait egiten badu, nagusiek duten arriskua da umeari beti hori eskatzekoa jendaurrean. Umezaroa iheska pasa nuen, inork bertso bat eskatuko ote zidan beldurrez. Gustatu bai jendartean egotea eta dena entzutea, baina ez zitzaidan gustatzen inork niri hitz egiterik. Orduan bertso bat eskatzea niretzat zen, pizti bat derrepente kaiolan sartu eta denak gainean edukitzea bezala.

Gaztetan jada oldartzen eta ausartzen hasi nintzen. Bertsolari oso sinplea eta elementala zen nirea, hasi eta bukatu egiteko gai nintzen.

Apaiz nintzela egiten nituen saio batzuk ere, baina ez nuen neure burua bertsolari kontsideratzen. Bertsolari kontsideratzen nuen plaza bat menperatzeko gai zena. Ez da bakarrrik hasi eta bukatzea eta teknikoki gauza polit batzuk egitea; plaza bat harrapatzen duena da bertsolaria. Entzuleak obligaziorik gabe zuri adi jartzea; alegia, elizan bezala, erritualak eskatuta isilik egote hutsa, ez da plaza dominatzea. Jan egin behar duzu plaza.

"Plaza-gizon" edo "plaza-andre" izateko zer behar da?

Figura bat izateko karisma hori faktore askotan dago. Bertsotan ondo egiteaz gain eta esaten duzunaz gain, presentzia, kantakera, zer espresio ematen duzun eta beste faktore asko dago, misterio hori gertarazten dutenak. Bertsolari batzuek transmisioa lortu egiten dute, eta beste batzuek elegante eginagatik plazan ez dute transmititzen.

“Plaza bat harrapatzen duena da bertsolaria”

Lehen bertso saioa. 1960an entzun zuen, tentsioan, bertsolariak ez ote ziren bertso erdian geldituko beldurrez. Erortzeko beldur horrek beti irauten omen du, tamaina batean, nahiz trebetasun guztiak hartu. Gaitasunak hartu ahala arrisku handiagoetan sartzen zarelako batetik, eta bestetik beldurrak ez duelako agertzeko arrazoirik, sentitzen baduzu, hor dago.

Plaza menperatu egin behar duzu. Bertsolariok apaltasunaren aldeko apustua gauza ontzat egiten dugu askotan: bertsolaria apala dela, bere jarrera, bere soiltasuna... baina apaltasunarekin ez da irabazten plaza, plaza menperatu egin behar da. Bai antzerkian, bai bertsotan, entzuleak nahi duena da zuk inpresionatzea. Menperatu egin behar duzu, harrapatu, atzeman. Plaza menperatu ez da egiten itsura edo izaera apalaz... apal, momentu batzuetan bai, baina nola? Hori da batzuk soilik lortzen dutena. Plaza zapaldu egin behar duzu.

Txikitatik seminarioan egon zinen, oso giro itxian, anti-euskaldunean. Txartel guztiak zenituen kontzientzia iraultzailerik ez ernetzeko. Nola piztu zitzaizun kontzientzia hori?

Nik uste libratze nahiko orokorra izan zela. Seminarioa barnetegia baino, kobazuloa zen: Euskal Herritik kanpoko zerbeit, fran-

kismoaren neurrira egina, diziplina estu-koa... Pertsekuzioak euskal kontuengatik izaten ziren batez ere, eta gure sentimen- duek talka egiten zuten han inposatzen zigutenarekin.

Barrutik halako erantzun bat, irauli nahi bat piztu zitzaigun. Ez euskal kontuan bakarrik; ez gentozen bat seminarioaren egitura oro- korrarekin, araudiarekin, mundu ikuskerare- kin, moralarekin, eliza ikuskerarekin, bizie- rarekin... absurduak baitziren gauza asko.

Seminarioan eusten ari ginen, apaiz izatera iritsi arte. Garai hartan apaiz izanik aukera handiak baikenituen gure ideiak eta geure herriaren askatasunaren mezua zabaltzeko. Baita fedearen planteamendu zintzo batetik ere, ikusten genuelako hango planteamen- duak moralistak, kaltegarriak eta atzera- koiak zirela. Apaiz izatean askatasun bat eraman nahi genuen herritarren kontzien- tietara eta bizimodura.

Curriculum

- **JAIO:** Etxanon, 1941ean.
- **IKASKETAK:** Filosofia, Humanitateak eta Teologia.
- BERTSOLARIA**

Ibilbidea

- 1965ean egin zen abade, eta 1976an sekulatu zen ofizialki.
- Zamorako espetxean zazpi urte pasa zituen (1968tik 1975era).
- Ogibide asko izan ditu: idazle, kazetari, irakasle, itzultzaile, ikerlari eta bertsolari.
- Euskal Herriko Bertsolari txapelduna izan da bitan: 1980an eta 1982an.
- Bertso-eskolen sortzaile izan da.

Argitalpenak

- Liburu asko argitaratu ditu. Horien artean daude: *Hil ala bizi, Emea, Herri eta irri, Hiztegi errimatua, Hitzaren Kirol Nazionala, Zu ere bertsolari, Bertsolaritzaren historia, eta Enaz banaz.*
- Diskoak: Menditik mundura, Herriko plazan, Anje Duhalde Amurizaren kantari, Bizkaiko kopla zaharrak, Xalbadorren bat-bateko mirakulua, eta Oskorriren Bizkaitik Bizcayara.

Gerora zazpi urte pasa zenituen kartzelan.

Orain egiten diren kartzelaldiekin konparatuta gurea ez da ezer. Ni joan nintzen 10 urteko kondenarekin. Eternitatearen sentsazioa, bitan bizi izan dut nik: seminarioan, eta kartzelan. "Hau ez da sekula bukatuko", sentsazio horixe da niretzat eternitatea. Orduak banaka joaten dira, egunak ere banaka, eta 10 urte ez dira sekula bukatzen. Ez dakit orain 22 urte egiten dituztenak nola ateratzen diren bizirik. Hori pentsatzen hastean zoratu egiten naiz.

Bertsotan ere egin nituen lan batzuk, baina hainbeste denbora emateko, ez nuen gauza gehiegirik egin. Ez neukan gogorik, eta ez nuen ikusten bertso sortak zertarako idatzi ere, ezin nituen handik atera-eta.

Kartzelatik aterata erabaki zenuen sotana eskegi eta bertsotara jartzea. Politikako bertsoak ere abesten zenituenez, klixe hori jarri zizuten. Zu klixe horrekin eroso sentitu al zara?

Komodo ez. Librean kantatzen nuenean sentitzen nintzen komodo, banekielako noiz jo hortik, noiz aldatu. Baina gero gaiekin hasi zirenean, niri beti tokatzen zitzaizkidan marroiak. Une hartan ez ziren niretzat marroiak, baina jada denborak joan, urteak joan eta beti halako gaiak jartzeak ito egiten zaitu. Alde batera naturala ere bada, gai jartzaileak bertsolari bakoitzari atera

nahi diolako eman dezakeen haritik, baina denek egiten badute hori, gai klase batzuetan espezializatzen zaituzte, eta aspertu egiten zara. Iazko bertso egunean ere marroia galanta egon zen niretzat; "horrek aterako dik!", joño, baina batzuetan politikarekin zerikusirik ez duten gaiak estimatzen ditut!

Halako gai bat jartzten dizutenean, zertara jotzen duzu: jendeak espero duen hori ahalik eta ondoen esatera, edo espero ez den zerbait esatera?

Gai horiek delikatuak dira, eta hor ezin duzu arriskueta sartu. Mezuak garbi edo zuzen samar ematen ez badituzu, sekulako arriskua duzu azkenean pentsatzen duzunaren kontrakoa esateko. Eta mina sortzen diozu entzuleari, eta baita zeure buruari ere. Gainera zuk irudi bat daukazu, eta ibilian irudi hori akumulatu egiten da. Eta zure irudia beti aurretik doa, esaten duzunaren aurretik doa. Beste batek elebrearen irudia badu, hari onartzen zaio gaia elebretik hartzea. Baina ni hasten banaiz elebrekerietan eta ez bazait ondo ateratzen edo jendeak ez badu ondo jaten hori, ikaragarritzko txikizioa egin dezaket. Nik ezin dut brometan ibili halako gaietan. Inbidia ere izan diet bertsolari askori: batzuei edozer esanda dena barkatzen zaie, baina nik hitz erdia esaten badut irristakorra, gero "hau eta hori esan du" entzun behar. Bertsolari batzuk hori daukagu, igual identifikazio handiegia, geuk irabazi dugulako, eman digutelako, edo beste alor batzuk ez ditugulako landu,

baina ni karga horrekin aurkitu naiz, bai.

Gaiak hala eskatzen zuelako, inoiz sentitu al zara pentsatzen ez zenuen zerbait esatera behartua?

Ez, alderantziz. Nahiago dut guardia zibilarren paperetik jardun, 22 urte preso egin eta etorri denaren paperetik baino. Sentitzen ez dituzun paperetan arinkeriak azpimarra ditzakezu, ironikoki jardun, eta ondo ateraz gero efektua ikaragarria da, eta gaizki aterata ere ez dizu hainbeste min ematen. Baina norberak sentitzen dituen sentimendu indartsuekin ezin duzu jolas handirik egin.

Txapelketen garaira iritsita, batzuentzat gelditu zara iraultza handi bat ekarri zuen bertsolaritzat. Garai hartan sekulako kolpea izan zen orde, eta iraultza hori egin izana ordaindu

Seminarioko urte ilunek utzi diotena asko da: "Han pasa nuen gaztaro guztia. Tira, 'pasa gabetzat' jotzen dut, eta beti nago gaztetasuna bizitzekotan! Karrera bat egin nuen. Eta inposatzen zigutenaren kontra, kanpoan zeudenak baino gehiago esnatu ginen, denean. Baina utzi didan gauzarik handiena da etxearekiko lotura. Seminarioko 13 urteetan nire ilusio bakarra etxera joatea zen. Etxea ez zen paradisu ere: ez zegoen ez biderik, ez argirik, ez urik. Baina haurtzaroa dut neure erreferentzia afektibo indartsua, eta Seminarioak finkatuta utzi zidan lotura hori. Ez zen etxea soilik, zen herria, ingurua, Euskal Herria, dena. Nik oraintxe eta beti, etxea zabalago hartuta, ez daukat ilusiorik inora joateko. Ni ondoen hementxe egoten naiz."

behar izan zenuen.

Sektore kritiko bat izan nuen, baina oso agresiboa zena bai nire pertsonarekiko eta bai nire ideiekiko. Jarrera hori hartu zuten nirekin, nik uste, bertsolaritzatik kanpora figura ezagun bat nintzelako.

Tentsio hori, jendartean zabiltzanean, ez da batere gozoa. Nindoan tokira nindoala, beti eztabaida bera sortzen zen jendartean. Hori beti konparatzen dut politikariek izan dezaketenen presioarekin. Zuk galantak esan ditzakezu politikari batengatik, baina ez daukazu zuzeneko harremanik; bertsolariak bai, bertsolariak han ibili behar du. Eta igual mahaian zaude, eta eztabaida zeure aurrean sortzen da. Beti han zaude, beti tentsio puntu horretan. Hori niretzat gainkarga handia izan zen.

Bertsolariek onartzen zuten aldaketa?

Denetik egongo zen. Bertsolari bakoitzak bere ibilbidea nahi gabe ere defendatu behar du, eta orduan zerbait diferentea badator, ez dakit... Ez nintzen bertsolariekin gehiegi aritu gai honetaz; baina bai, jabetzen nintzen zer esaten ziren.

Jarrera horiek, bide urratzaile zinelako sortu ziren, edo beste arrazoi batzuek ere baziren?

Batetik irudiaren kontua dago. Zuk irudi bat duzu, eta irudiari lotzen zaizkio ideiak, eta ideari lotzen zaizkio estrategiak, eta azkenean estrategia horren kontra dagoenak, horren azpian ikusi duen pertsona ere ez du gehiegi txalotuko-edo. Hor dena korapilatzen da.

Gero nik uste entzulea ere, neure figuraren aurrean apur bat zain egoten zela, "zer gertatuko ote da hemen?". Ni bertsolaritzara goitik behera erori nintzen, beste alor batzuetan figura ezaguna izatetik nentorren. Orduko entzule "klasikoek", ikusten ninduten goitik zetorren meteoritoa bezala. Uste dut askotan jendea neuk beldurtzen nuela,

**LAGUNDU IEZAIOTZU:
GURE KREDITUA
MEREZI DU**

**PILAR-ek
EKIMENA du,
GAITASUNA du,
300€ besterik ez
du behar janari-
denda txikirako...**

MIKROKREDITUEN KANPAINA MANAGUA HIRIAN

■ Komunitateetako eta autoenpleguko proiektu txikietarako laguntza ■ Informazioa: 944 162 325 - Diru-sarrerak: BKK 2095 0105 30 9103092112

Ekarpen solidarioa egin

Sotanarekin bertsotan

"Arteako abadea frankista eta faxista hutsa zen, pulpituari Espainiako bandera zintzilik edukitzen zuena. Jesus Naberan laguna apaiz egin eta meza berria ospatzera zihoanean, herriko abadeak ez zion meza euskaraz ematen utzi, eta Kanalako elizan eman zuen meza. Jakin-min handia zegoen, herriko jendeak euskarazko meza entzuteko beste herriko elizara joaten ausartuko ote ziren. Jendea masan etorri zen, etxafuego eta guzti. Egun ederra, triumfala izan zen. Meza ostean Abel Muniategik eta biok bertsotan egin genuen eliza aurrean. Igo ginen oholtzara, eta inguruko emakume batek, sotana eta guzti ikusi nindue-nean, esan zuen: 'Ene, berriz ere meza dauka-gu?' Apaiza sotana eta guzti bertsotan aritzeak eskemak hausten zituen".

neu ateratzeaz bakarrik: "hemen konfliktua dator". Eta ez nintzen konfliktu bila ateratzen, baina irudi hori aurretik zihoan. Ez dakit, neuk ere ez dut oraindik ondo esplikatzen. Bestetik, atera eta lehendabizikoan Euskal Herriko txapeldun izan nintzen. Eta hori ere ez dago barkatzerik!

Bertsorearen egitura aldetik, diskurtsoa garatzeko eta ideiak korapilatzeako neurri luzeagora jo zenuen: hamarrekoko handira. Gaur neurri luzeen moda, ez al dago neurri pasata?

Doinu luzeetan gaur abusatu egin da. Kartzelako gaietan beti horren luzera jo beharra ez da ona. Luzean kantatuagatik, pare bat puntu eskasak badira, artifizialak eta trabes sartuak, bertso hori txarra da. Neuk txapelketa antolatu behar banu, debekatu egingo nuke 6 puntutik gora kantatzea. Bestela libre uzten baduzu, denek ustez "zailagoa" den horretara jotzen dute, eta azkenean beldurra ematen dizu doinu laburragoa hartuz gero jendeak pentsatuko ote duen errazkeriari jo duzula.

Bertsoa

DOINUA:
HAMALAU HERIOTZENAK

Ideietan argia
hitzetan berdina,
konbentzitzen maisua,
sermoilari fina.
Plazako pulpitutik
haundiak egina,
eta ondorengoei
asko eragina,
Erroman zeundeke zu
apaiza bazina!

Aitor Mendiluze

ren ibilbidea, dena. Publikoa neuk irabazi nahi nuen. Ibilbidea zeuk egitea da, saioaren hari osoa zeuk bertan inprobisatzea. Hasten zara eta ez dakizu nora eramango zaituen, baina bidea egiten ari zara. Biren artean (hori baita gehien jarduten dugun modua) lortzen baduzu jendea harrapatzea eta saioa lehertzea, ematen dizun satisfazioa ikaragarria da. Eta ez nago gaiak jartzearen aurka. Hori ere oso ondo dago. Baina neurea bestea da, eta esperientzia ikusi dut: gaiak jarritako saioetan, 10etik 6tan ez nintzen gustura ateratzen, beste bitan erdipurdika, eta 10etik 2tan aterako nintzen pozik. Neure kontura aritzen nintzeanean, 10etik 8tan gustura aritzen nintzen.

Gaur egun zein bide daude garatzeko?

Bertsolari bakoitzak bere ibilbide intelektualean, literarioan, kulturean, bere erreferentzia

munduan duena jakin behar du bertsolaritzara eramaten. Alor guztietan metafora, konparazio, kontzeptu eta gauza asko daude bertsolaritzara eramanez daitezkeenak. Bakoitzak jakin behar du berak daukan horretatik zer den eramangarri, baina pedante izan gabe. Eta hori ez dugu askorik egiten. Hitzak ere ez ditugu erabiltzen; beti etortzen gara bertsolaritzaren ohiko hitzetara. Ahalegin horiek bertso jarrietan egin behar dira lehendabizi, eta gero saiatu hori bat-batera eramaten.

Bertso Egunerako jarri nituen koplata bazegoen halako efektu bat propio egina. Koplagintzatik hartu nuen egitura, baina "mendi altuan elurra" esan beharrean, "meridianoa Greendwichen" esanez hasi nintzen. Kontzeptu horiek hor daude, eta gaur ikasketak egin dituen mundu guztiak daki erreferentzia horren berri. ■

Txapelketen ondoren plazaz plazako jaialdietan aritu zinen. Ahotsa zela eta isildu ostean, zure bideari ekin zenion. Zerk eraman zintuen zeure bidea egitera?

Bertso jaialdietan neure burua ikusten nuen karpa handiegiaren azpian, bortxatuegi, beti gai antzekoei kantari. Neuk egin nahi nuen neure diskurtsoa, saioa-

hoixe!
ESAN BYE
AHT Ri!

SKS

Bixente Serrano Izko

IRAKASLEA ETA IDAZLEA

Birziklapena

Euskal Herriak du hartu behar ETArekin finitzeko erantzukizuna” dio Itxaro Bordak, *Hiruko* izenburu erranguratsuko liburu horretan. Ni, ados. Ohar batekin, aukeran: Euskal

Herriak ez, izaki bat izanen balitz bezala haren osotasunean harturiko herri honek ez, euskal gizarteko zati aurrerakoi eta ezkertiarrek, demokrazia ireki eta sakona nahi omen duten sektoreek, Euskal Herrirako ere herri guztietarako defendagarri diren eskubideak irabazi nahi dituztenek hartu beharko lukete erantzukizun zama nagusia. Gure jendartea anizkor, aldakor, kulturalki aberats, kritiko, euskaldun, eleaniztun, justu eta abegikor nahi dutenek hartu behar dute erantzukizuna, eta ez, aldiz, jendarte kontserbadore, egoista eta uzkurreen eroso sentitzen direnek. Arazoa da nire maitagarriago horiek egiten ez badute, bertzeek lortuko dutela. Eta bertze hauek, ETA ez ezik, bertzeon balore aurrerakoi eta ezkertiarrek ere eraman nahi dituzte “finitzera”.

Aspaldi bukatu zaio ziklo bat ezker abertzaletasunari. Eta ziklo bat bukatzean, birziklapenari ekin behar. Esperantzak izan zituen hitz hauek ordenuan lerrokatu nahi ditudan honek harako 1998 hartan, Lizarra-Garaziko garaia-tan. Bazirudien orduko Ezker Abertzalea konturatu zela birzikla-pen beharraz. Laster zapuztu egin zizkidaten itxaropen haiek, hala ere. Kontsolamendu bakarra: Eus-kal Herritarrok-en barneko sektore batzuk behintzat, hala nola Batza-rre eta geroago Aralar fundatuko zutenak, kontzienteago zirela aurreko zikloaren amaieraz eta bir-ziklapen beharraz. Batasuna, aldiz, entzungor. Eta hor dugu gaur, bere horretan, aitortu nahi gabe ezin-bertzekoa dela ETArekin itzalpeko ziklo historikoarekin bukatzea. Eskubide politikorik gabe gainera, eta ezker abertzale osoak sorturiko hainbat eta hainbat mugimendu, ekimen eta erakunde sozial nola kultural bere atzetik eramanez amildegira. Batasuna kinka

MIKEL SAIZ

larrian murgiltzen den bitartean, areago nagusitzen ari dira euskal gizartean bertze indar eta balore kontserbadoreagoak. Eta zaila, oso zaila zaie birziklapen beharraz ohartu diren ezkerreko sektoreei eraikitzea ezker abertzale berri bat, irekiagoa, bokazio integratzaileagokoa, joko politikoan bertzeekin —ez independentista, ez abertzale ez direnekin ere— sartzeko prestagoa, Euskal Herri zatikatu honetako egoera berezi eta anitzei egokitze beharraz kontzienteagoa... eta

ETArekin isil erabatekoaren premia gorriaz jabetua.

Giro honetan sortu da Nafarroa Bai. Bertzeak bertze, bi puntu ditu, funtsezkoak, Batasunak aitortu nahi ez eta koalizioa atek zeharkatzea uzten ez diotenak: bata, noski, ETArekin “finitzeko” erantzukizuna hartu beharra, argi eta ozen erraten armak isilarazi behar dituela; bertzea, gutxiago aipatua, ezin dela Nafarroatik bakarrik egin Bergarako agiriak nahi duen auto-determinaziorako negoziazio prozesua Espainiarekin. Nahikoa dugu bazter honetakook nafarron aniztasuna, euskaltzaletasuna, erabakitze-ko ahalmena eta gizarte askoz justu eta irekiagoaren beharra aldarrikatzearekin, bai Madrilén, bai hemen bertan. Lan-neke latzak izanen ditugu helburu xume horien inguruan borondateak batzearekin, gure itolarri kultural eta politikotik behingoz ateratzen saiatze aldera. Eta, horretarako, euskaltzale eta aurrerakoi gehienak bildu behar ditugu, ez bakarrik “Espainiari ez” erratera prest daudenak.

Ez, Arnaldo, ez dizuegu eskatzen ETArekin burua irakiarren sarraskigileei ematea, ETArekin erratea baizik, argi eta ozen, ez bururik ez hankarik dabilela, amildegira eramaten duela denon artean eraiki, dezakegun guztia. Ez, Jose Mari Espartza lagun hori, ez dugu egur bihurtu nahi zuen zuhaitz eroria: aizkolari arrotzek guztiz txiki ez dezaten, zuhaitza bertze baso-

mutur batean berriro altza dezazuela nahi izanen genuke. ■

“Euskal Herriak du hartu behar ETArekin finitzeko erantzukizuna” dio Itxaro Bordak (...) Ni, ados. Ohar batekin, aukeran: Euskal Herriak ez, (...) euskal gizarteko zati aurrerakoi eta ezkertiarrek, demokrazia ireki eta sakona nahi omen duten sektoreek Euskal Herrirako ere herri guztietarako defendagarri diren eskubideak irabazi nahi dituztenek hartu beharko lukete erantzukizun zama nagusia

Batasuna kinka larrian murgiltzen den bitartean, areago nagusitzen ari dira euskal gizartean bertze indar eta balore kontserbadoreagoak. Eta zaila, oso zaila zaie birziklapen beharraz ohartu diren ezkerreko sektoreei eraikitzea ezker abertzale berri bat (...)

Tere Irastorza

IDAZLEA

(T)errore

4 3 urte bete behar ditut eta... ez dut hasiera hoberik aurkitzen, horren amaiera kaxkarra eskaintzen duten berri zaharkituetatik ihes egin ezinda.

43 urte bete behar ditut, eta senarrak zer oparitu ez dakiela esan didanean, *oraingoan libururik ez*, erantzun diot, adieraziz aurrekoan oparitu zidanak, Bernardo Atxagarenak, oraindik zer suma handiak emango dizkidala. *Oraingoan libururik ez* galdetu dit, harrituta, eta niri, *etxerako zerbaite nahi baduzu*, atera zait natural-natural, burutik Carod Rovirak ETAkoein hitz egitearen kontra igandeko *El Paisen* Eduardo Uriartek idatzia artikulua honetarako baliatzea burutik kendu ezin dudana bitartean: "Si fuera cierto que sólo hablando se entiende la gente, no existiría el terrorismo".

(T)ERRORE.

Hitz egitea bakarrik komunikatzeko erabiltzen dela egia balitz ere, ez legoke aginterarik, pentsatzen dut, aspaldion, emakumeen aurkako bortizkeriaren aurrean erakundeek erantzun instituzionala sinbolizatzen duten azken argazkiari begiratzuz.

Jarrai dezagun erdaraz, *Si fuera cierto que sólo hablando se entiende la gente, no existiría el estado que detenta, legítimamente, según la teoría política, el monopolio de la violencia (y la emisión del dinero)*.

Dagoeneko badakit —43 urte ez dira-eta alferrik pasa— senarrak pentsatu duela, horrelakoetan, nirekin hitz egitea alferrik dela. *Tant pis*. Ez bazait inporta oparia... 43 urteak alferrik pasa ez diren seinale.

Antza denez, alferrik da hitz egitea, Eduardo Uriartek kantu baten hitzak gogoratzuz dioenagatik. Hala bide. Gaztetatik ezagutzen nituen iraultzaile gehienek nahiago dute hauteskundeetan kosta-ahala kosta parte hartzea. Beraientzat ere terrorea errore bat besterik ez da, besteen errorea, noski. Ez zaie ardurarik nabaritzen, iraultza, autodeterminazioa eta sozialismoa eskura bezala jarri zizkiguten artikulua eta idatzien harira. Antza denez, alferrik da hitz egitea eta inor gutxiri inporta zaio ordezkatu gabe gobernatzea, *demokraten* artean.

ELI GOROSTEGI

Beste batzuentzat, berriz, antza denez, haientzat bakarrik, ezinbestekoa da hitz egitea. *Ez-demokratei*, ordea, 43 urteko emakumeoi bezala, zera gertatzen zaie: azkenean beraiek bakarrik dirudite nahi ez dutenekin egotera behartuak.

Jesus Mari Larrazabalek arrazoi zuen azken ARGIA, diskurtso politikoan arrazionaltasuna galdu dela dioenean. Izan ote da sekula arrazionaltasunik diskurtso politikoan? Balitz, horrenbeste errepikatuko ote litzateke diskurtsoa, loditu eta solidotu arte?

Eta, okerragoa dena, ni orain arte, konturatzeko.... 43 urte bete behar eta inozente hau... askorentzat bakea hitz bat besterik ez dela, eta beraz, asko bakeaz ari garenean, hitz batetaz bakarrik diharduela hainbatek! Alaba kantuan ari da Antton Irustaren liburutik:

Gaztetatik ezagutzen nituen iraultzaile gehienek
nahiago dute hauteskundeetan kosta-ahala kosta parte
hartzea. Beraientzat ere terrorea errore bat besterik
ez da, besteen errorea, noski

"Tsuak ikusi du
Etxea erretzen,
Hanka-motzak badaki
Bideak korritzen.
Mutua deiadarka
jendeari deitzen
gorra ere han zegoen
guztiak aditzen"

Ni izango nintzen gorra... amak aspaldian kantatzen baitzigun kantua. Kantuarekin arrazionaltasun ezak terrorea areagotzen dit. Beste errore bat, ziurrenera; bizitzearen opariak ahaztu araziko ez didana... ziu-rago. ■

Elizabete Garmendia

KAZETARIA

Ikusezinak

Irakeko, Palestinako edo Afganistango manifestazioak telebistan ikustean beti salto egiten dit halako automatiko batek: hara, orain ere ez da emakumezkorik ageri. Bagdadeko kafearen bat grabatzen badute, prentsak hau edo bestea dioela-eta, edo telebistak Sadamen irudiak eman dituenen hiritarrek zer erreazio izan duten erakusteko adibidez, gizonezkoak bakarrik ikusten dira edaritegian. Halakoetan, gizon horiei dagozkien emakumeak egunkariak non eta nola irakurtzen ote dituzten imajinatzeko jartzen naiz, telebistan ikusitakoaz tertuliarik egiten ote duten... Emakume ikusezinen egunerokotasuna nolako ote den jakin nahi nuke. Izan ere, kalean ihesian bezala edo soilik *planüdera* modura azaltzen dira emakumezkoak hiri horietan.

ALBERTO ELONGI

Hortik aurrera ikusle birjinak galdetuko luke inuzenteki: eta non daude emakumeak? Egon, egon behar zuten ale bat edo beste oholza gainean, gainerako danborraden ordezkarien artean. Ikusi, apenas ikusi genituen telebistaz. Eta hau, juxtu hedabideetan behin eta berriz errepikatu den bitartean hogeita bosgarrenez aterako zela lehen danborrada mistoa, Kresalako. Egia esan, Irun eta Hondarribiko alardeen atarramendua ikusita, bazen ospatzekoa eta haizatzekoa Kresalakoe 1979an emandako pausoa. Garai hartako *gurnen* igarkizun apokaliptikoez kale egin zuten, emakumea danborra jotzen hasten bazen hori danborradaren amaiera izango zela esatean. Harrez gero ia urtero sortu dira danborrada berriak eta ia denek sarbidea eman diote emakumeari. Horregatik, are eta nabarmenago geratzen da kontraesana: nolatan bihurtzen dira oraindik ere ikusezinezkoak emakumeak Konstituzio plazako izadan eta arriadan? Zergatik ematen zaie babes ofiziala ekitaldi horiei? Zorionez, halako batean eta Pilar Miró tarteko, kendu zitzaion ofizialtasuna Gaztelubideko afari misoginoari, baina gauzak bere horretan trabatuta geratu dira harrez gero, eta erne egon ezean, atzerapausorako joerarekin. Horren adibide Txabarriren hankasartzea, afari horretara diputatu nagusi gisa joanez (barkamena eskatua du jada). Paradoxa are eta handiagoa gertatzen da kontuan izanez gero aurten Gehituri eman zaiola hiriko dominetako bat. Bejondeiela Gehitukoei, merezia zuten, besteak beste daramaten ibilbide inteligente horregatik, baina horrelako operazio bat makillaje hutsa izan ez dadin, Donostiak, Udala aurretik dela, astindu beharra dauka sansebastianetako inertzia baztertzaila hori.

...eta mantelinaz

Azken batean, distantziak distantzia, Kabul, Gaza edo Bagdadeko emakumeen ikusezintasuna eta Donostiakoena ezpal berekoak dira. Ezpal berekoak diren bezala islamdar fundamentalisten irizpideak eta Espainiako Artzapezpikuen Batzarrak familiaren krisiaren aitzakian eman berri duen lezioa. Behingoz bat etorri naiz María San Gil bezalako baten adie-

Azken batean, distantziak distantzia,

Kabul, Gaza edo Bagdadeko

emakumeen ikusezintasuna eta

Donostiakoena ezpal berekoak dira.

Ezpal berekoak diren bezala islamdar

fundamentalisten irizpideak eta

Espainiako Artzapezpikuen Batzarrak

familiaren krisiaren aitzakian eman

berri duen lezioa

Ba antzeko sentipena izan nuen sansebastianetan hemen bertako telebista ikustean, kantak dioenez munduan bakarra den hiri honen festetako hasiera eta bukaerako ekitaldiei begira. Oholtza gainean ageri ziren Javier Gurruchagak —Orquesta Mondragonekoak— bere aitaren aitzakian hain ondo parodiatu izan zituen donostiar koxkeroak. Festaren zioari buruz ezer ez dakienari irudi horiek erakutsi eta atera zitzakeen ondorio bat edo bi, adibidez, danborriak aukeratzeko castingean tripazorroa izatea eta purua erretzen jakitea baloratzen zutela.

razpenekin, esan duenean "minduta" sentitu dela gotzainen iritziekin. Izan ere, tarteka barregura ematen du apezpikuak beren buruen halako karikatura egiten ari direla ikusteak, eta azken batean, nola ez gaituzten konfesonarioan harra-patuko, hor konpon! Baina hurrena PP-ko zinegotziak dioen min hori berritu egiten zaio bati. Min aneztrala dago oinarrian, gure aurretik joandako belaunaldiak pairatu zutenaren oihartzuna dakarrena sentimentuen memoriatik. Baina minduta ez ezik, irainduta sentitzen zara, Eba galduaren alaba galdua izatera kondenatzen zaituztenean. Eta harri eta zur Elizaren baitan pastoral horrek merezi duen tamainako erreakzio zirt-zartekorik ez dela piztu ikustean. Non daude kristau aurrerakoiak?

Aspalditik pentsatu izan dut Elizak baduela garaia autokritika egiteko bere dotrinarekin munduan zehar zabaldu duen zorigaitz eta saminarengatik. "Euskaldun fededun" izan garen Herri honetan badakigu zerbait horretaz. Baina bistan denez, ez dago autokritikarako borondaterik. Kontzientziak bahituta izaten segitu nahi dute buruzagiek eta, aldi berean, beraiena ez omen den erreinuan ere ez dute aginteari jaregiteko asmo izpirik. Txadorra? Burka? Beloak? Mantelinak alkanforretatik atera beharrean daude oraindik Eliza honen menpeko emakumeak. Apur bat ikusezinago -ezdeusago- izan daitezen. ■

JUAN CARLOS RUIZ. ARGAZKI PRESS

TXANDAN
Amatino

Zirt edo zart

Urduri dago Batasuna. Nafarroa Bai koalizioa dela-eta azaldu dituen nahiak eta ezinak ikusi besterik ez dago. Baina Batasunaren urduritasuna ez da Nafarroan amaituko, ezta martxoaren 14ean ere. Hurrengo hamabost hilabeteetan zirt edo zart egin

beharko du, ez baitu orain arte bezala jarraitzerik izango.

Erabakitzeke ordua da: bertatik bertara politika egiteaz etsi eta ETArek baitango mugimendu ezkututzat jarraitu ala ETArek menpekotasuna hautsi eta soil-soil politikagintzari ekin.

Erabaki horrek noizbait etorri behar zuen baina, behar bada, zenbaitek uste baino lehenago etorri da, Batasuna legez kanporatzearen ondotik, Aralar plazaratzearekin batera eta Ibarretxe Plana bideratzeko bake-baldintzen eraginez.

Batasuna ala Aralar, Aralar ala Batasuna, etorkizunak ez du biezatzat besteko tokirik ekarriko. Eta Batasunak ez du maldan beherako joera gainditzetik izango hasieran Aralarri lar abantaila uzten baldin badio.

Seguru gero Carod Rovira eta ETArek arteko bileran honetaz ere hitz egin zutena. Josu Urrutikoetxeak honenbeste badaki. Jakin ezezik, baita konturatu ere. Eta jabetu. ■

HIRUKO TXIKIAN

Joxe Mari Ostolaza

Aviron

Bayonnais. Baionako kirol elkarte. Aste honetan Parisen jokaturako Frantziako futbol kopako partidak egin du ezagun Hegoaldean. Izan ere, ETBk eta ETBdosak eman dituzte matxaren irudiak, zalaeenak bereziki. Eta ikus zitezkeen jarrerak eta ikurriek kan-

pokoak tronparazi ditzakete, hain etxeko egin baitzaizkigu bertakooi. Eibartarrak Madrilen ziruditen, euskal hedabideetako mikrofonotik euskaraz mintzo ari zirela. Beharrik Frantziako Futbol Federazioak debekatu ziela Anoetan jokatzearena, bertan egiteak sor lezakeen sinergiak arriskugarriak suerta bailirateke Europaren egonkortasunarentzat. Pentsatu bestela, hala izan balitz nolako ahaidetasuna kontzentratuko zen Donostian bi Estatuen kalterako. Ez direla kirola eta politika nahasi behar. Ez dela bidezkoa, ez dela komeni. Ez zaiola txikiari abantailarik eman behar. Zuzenagoa dela zakurren ipurdiraino igortzea partida burutzero. Baina kasu ematen al dute baionesek, egun kate internazionalak direla-eta, irudi horiek ikus baitzitezkeen AEBetako bazterretan, eta beti egon liteke Kerryren bat sagastiek fruta ematen dutela-eta bananeroen sailan sartzeko, hondarrean oro baita fruitu jaunaren etxean. ■

Gara

Ongi etorri Asteon

Txema R. de la Piscina

“Inor gutxik publikoki aitortu nahi ez badu ere, gaur egun prentsa idatzia krisian dago: Europako batasuneko kazeten hedapenak sei milioi aletan egin du behera azken zazpi urteotan.

Zer gertatzen ari da? Adituek hiru faktore aipatu dituzte: eskaintzaren hazkundea (...), interneten konkurrentzia (...) eta doako prentsaren gorakada (...).

Euskarazko kazetagitza asko hazten ari da. Duela hogeita hamar bat urte, frankismoaren amaieran, dozena erdi kazetari euskaldun baino ez ziren Euskal Herrian (...).

Gaur egun, ordea, euskarazko kazetaritza Euskal Herri osoan presentzia duen errealitatea da: 500 profesional inguru eta 250etik gora hedabide horren lekuko dira. (...) 621.818 euskaldun dituen herri batean. Errealitate hori makina bat pertsona, elkarte, gizarte mugimendu eta erakunderen ahalegin eta elkarlanaren ondorioa izan da”.

Berria

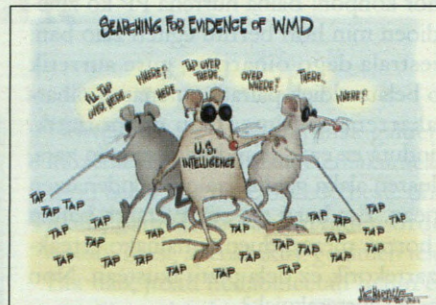
“Immigrante”-aren atzean dagoena

Asier Iturriagaetxeberria

“ (...) Urrian erabat asaldatu ziren Espainiako komunikabideetan euren doktrina egunero zabaltzen duten iritzi emaleak. (...) Gogor egin zuten Anjeles Iztuetaren kontra, Euskal Autonomi Erkidegoko (EAE) hezkuntza sistematik kanpo zetozen umeei “immigrante” esaten zieten zirkularra argitaratu zutelako (...).

Espainiako Hezkuntza Ministerioak babestuta Madrillgo Erkidego Autonomoak ateratako zirkular batean Espainiako beste eskualdeetatik Madrilera joandakoei immigrante deitzen ziela ahaztu zitzaizkien nonbait. Baina hori baino larriagoa. Etorkinen irudia zer edo zer txarrarekin lotu zuten inolako lotsarik barik, immigrante izatea txarra baitlitzen. Lapurrak guztiak bera bezalakoa direla sinesten du. Immigrante hitzari kutsu ezkorra kentzea zen, hain justu, Hezkuntza Sailak gura zuena. Hau da, kanpotik etorritakoa gure gizartearen lehenbailehen barneratzea”.

◆ Vic Harville, AEBetako Stephens Media Group egunkarian.

SUNTSIPEN HANDIKO ARMEN BILA

-Arratoia: AEBetako inteligentzia zerbitzua.

-Elkarriketa: Nik hemen ukituko dut. Non? Hemen. Non? Hemen.

◆ Steve Sack, AEBetako The Minneapolis Star-Tribune egunkarian.

-Goiko kartelean: Produktu berriak: Mattelek Barbie-ren emakumeentzako arropen linea berria jarri du merkatuan.

-Emakumeak: Ken-en kamiseta estu batean sartzen zaren egunean...

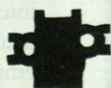
Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

Gizarte eta Erakunde Harremanetarako
Departamentua

Argitarapen honen edizioa laguntzaile:

kutxa

gizarte ekintza

Artea

Biltzeko beharraz
hausnarketa egi-
ten duen erakus-
keta Gasteizen

▣ *Ezpalak*

▣ *Argitalpenak*

▣ *Ikuskizunen agenda*

▣ *Denbora-pasak*

▣ *Ihesi*

▣ *Makina bat kontu*

Ihesi

Miru gorria
zain dugu
Etxarri-
Larraunen

ARGIA

erdiko kaiera

kultura eta aisia

"Poetaren ezaugarri edo baliabi-
deen jabe izan gabe, edo haietaz
gabetua, da poeta Pako Aristi.
(...) Bere poesiak ez dauka ezer
prosaikotik (...) bere poesian ez
dago beharrezko ez den edergai-
lurik, nekez isuriko zaio estereoti-
po lirikorik, hitz bakoitza da perti-
nentea", deskribatu du Koldo
Izagirrek Pako Aristi (1963, Urres-
tilla) *XX. mendeko Poesia kaierak*
(Susa) antologian.

Hona Aristik Izagirreren hitzez
esan diguna: "Koldo oso gizon
azkarra da, zuzena da bere lane-
tan. Askok gustatu zitzaidan berak
egindako euskal poesiaren anto-
logia. Nire antologiaren sarrera
zorrotza da. Identifikatzen naiz".

Libreta horiko poemak (Susa)
liburuan bildu ditu Aristik bere
azken poemak. Poema berriotan
ez du bere burua traizionatu, ezta
Izagirreren hitzak deuseztatu ere.
Libreta horiko poemek zer esana
eman dute honezkero. Baten
batek liburua dagoeneko kanoni-
zatua dela esan du. Poetak bere
nahia bete duela aitortu digu bere
sorterrian, organista moduan ari
ohi den elizaren atarian. Liburuan
ez dago hitz neurturik ez metrika-
rik ez errimarik. Izan edo ez izan,
poemek izenbururik ere ez dute.

Pako Aristi

“Ez dut bake lasaia nahi, ez pentsatzera zaramatzan bakea”

Nola idatzi zenuen liburu?

Poemak, idatzi ahala eraman nituen papere-
ra, libreta hartu eta paratu. Presazko itxura
dauka liburuak. Ez nintzen tituluetan pentsa-
tzen jarri, ezta titulu ozenak, musikalak edo
hitzen aldetik poema definituko luketenak
paratzen jarri ere. Orri bat osatzen nuen
poema bakoitzarekin, ez nuen bi orrialde
behin ere egin. Horrek nire estiloa zehaztera
behartu ninduen: idatzi nahi nuena ondo
pentsatu behar nuen lehenik eta modu trin-
koan paperean paratu gero.

Autozentsurarik gabeko liburutzat joa izan da.

Bai. Horrela da. 2.300 esaldi inguru daude.
Esaldi bat bakarrik jan dugu, neronek jan
nuen. Bere atzean historia luzea dago...

Zer da poesia Pako Aristirentzat?

Gazte denboran poesia idatzi nuen, baina
berandu hasi nintzen poesia argitaratzen.
Normala bada poesia idaztea eta gero nobela-
ra pasatzea, nik alderantzizko bidea egin nuen:
nobelarekin hasi eta hogeita hamar urtetik
gora, adin serio batean jada, poesia idazten eta
argitaratzen hasi nintzen. Horrek, niretzat,
poesia gauza serioa dela adierazten du. Poesia
pentsatzeko tresna bat bezala hartzen dut,
poesia gogoetatzeko tresna bihurtu zait, edo
bestela esanda, poesia hori bihurtu nahi dut.

Zergatik poema liburu hau? Iaz 40 urte bete
izanak ba al du zer ikusirik?

Ez. Adinarena kasualitate hutsa da. Conceta
Probanzak libreta hori bat oparitu zidan eta
libreta hark tira egin zituen nire barruan
aspaldi neuzkan kezka, iritziak, kritikak eta
pentsamenduak. Libreta hori horren magia
izan da liburuaren eragilea. Pasadizo horre-
kin lotuagoa dago iaz 40 urte bete izanarekin
baino.

Libretak zure baitatik tira egin zizun. Zure
barruko guztia kanporatu ote zenuen?

MIKEL

ASURMENDI

Argazkiak: Ruben Plaza

Dirua versus zoriontasuna

Diruak ez du inor zorion-
tsu egiten baina lagundu
egiten du:

“... Ez nago conforme.

Diruak laguntzen du gau-
zak erosten, beste ezer-
tan ez. Zenbat eta diru
gehiago izan, gero eta
behar gutxiago duzun
gauza gehiago erosten
duzu. Dirua irabaztea
gauza ontzat dauka gizar-
teak eta ez irabaztea
gauza txartzat. Dirua ez
baduzu irabazten, ergela
zara denentzat. Nik asko-
tan uko egin diot irabaz-
teari, beste gauza batzuk
egin nahi nituelako. Lasai
nago alde horretatik”.

Osorik ez, bakarrik traba egiten zidaten
gauza batzuk, zaharkituak gelditu zirenak,
oroimen gaiztoak gordetzen zituztenak, egu-
neroko bizitzan ezer ekartzen ez zidatenak.
Horiek kanporatu behar baitira funtsean.

Poeta eta Pako bera dira, beraz.

Bai. Ni neu naiz. Poesia idazten ez dudanean
ere, nire bakardadean, hara eta hona nire gau-
zak egiten nabilenean, beti sentitzen dut nire
barruan eta nirekin beste bat dabilela. Uste
dut hori dela nirekin dabilen poeta.

Bitxia da, musikaria izanik poesia lirikorako
emana ez izatea. Edo, agian, horregatik ez
duzu poesia mota hori behar?

Bai. Hori aukera estetiko bat da. Poesia
urteekin eboluzionatzen doan espresio bat
da eta nik ez dut poesia liriko eta amesgarri
horretarako lekurik. Egungo bizimoduarekin
eta bizitza martxa honekin ez diot zentzurik
ez tankerarik antzematen. Aitzitik, egungo
egoerarekin lotzen den poesia mota bat dago
eta nik leku bat egin nahi diot poesia horri.
Poesia estilo hori idazten saiatzen naiz.

Antipoetikoa ote zure liburu?

Poesiaz dugin iritziaren arabera! Poesia
edertasun ekintza bezala ulertzen badugu,
naturari buruzko liluraz eta hitz arraroaz ida-
tzitako poesia bezala, nirea horren kontrakoa
da, antipoetikoa da. Adibidez, Gabriel Ares-
tiren poesiarekin alderatzen badugu, ez.
Haren poesiaren egituraren antzekoa da.

Zer da egia Aristirentzat?

Ez naiz erabat ziur. Sinesten dituzun gauzak
esaten eta defendatzen jakitea izan daiteke.
Ziurtzat jotzen dituzun gauzak inongo lotsa-
rik gabe esatea. Hori egia izan liteke.

Ez diozu poesiari —ez zure buruari— traiziorik
egin orduan?

Ez dut traiziorik egin, ohore egin diot. Izan

ere, saiatzen naiz forma berriak bilatzen poesia horrentzako, saiatzen naiz jendea hurbiltzen poesiara eta poesiak ez diezaion jendea-ri atzera egiteko gogo sortu. Hori, uste dut, poesiari ohore egitea da eta ez traiziorik.

Maitasunaz, sexuaz, diruaz, gizarteaz, politikaz edota adiskidetasunaz idatzi duzu, begirada zorrotz eta gupidagabez idatzi ere. Etsaiak ugaltzera etorri zara, akaso?

Ez, ez. Etsaia maite behar da. Etsaia edukitzea ere inportantea da. Etsai handiak baldin badaukazu zu handia zaren seinalea da. Libretan badago etsaiarentzako poema bat. Liburua zintzoki idatzia dela uste dut. Ez dut idatzi ni neu egoera perfektu batean biziko banintz bezala, beste guztiak zaborren pare uzteko. Ez da liburuan dagoen jarrera. Liburua gizartearen bizi den eta minak dituen pertsona batek idatzia da. Edo horrela azaldu nahi izan dut nire burua behintzat.

Amodioaren inguruan etsituta al zaude?

Ez. Amodioaren sinonimo naturala porrota dela diot. Amodioa, gehienetan, zoriontasunarekin lotzen da. Alegia, zoriontsu izan nahi dugu eta maitasuna nahi dugu. Baina, maitasuna ez edukitzea gabeziatzat joa da guretzat edo horrela hartzen da gizarte honetan. Eta niri iruditzen zait ez dela horrela, maitasuna

"Etsaia maite behar da. Etsaia edukitzea ere inportantea da. Etsai handiak baldin badaukazu zu handia zaren seinalea da"

"Amodioaren sinonimo naturala porrota da. (...) Maitasuna gain dimetsionatua dago. Maitasunaren inguruan parafernalia linguistiko, pelikulero eta komertzial bat hedatuta dago. (...) Maitasuna, porrot egin ondoren, berriro ere saiatzera bultzatzen gaituen desgrazia bakarra da"

gain dimetsionatua dagoela uste dut. Maitasunaren inguruan parafernalia linguistiko, pelikulero eta komertzial bat hedatuta dago. Maitasuna usteldu egiten duen joera oso zikina, maitasuna sentimendu bezala zikitzen duena. Maitasuna, porrot egin ondoren, berriro ere saiatzera bultzatzen gaituen desgrazia bakarra da.

Sexuaz idatzi duzu eta homosexualitatea aipatu ere bai. Joanjo Olasagarrek zure liburua hizpide izan zuen *Berrian*. Ezkerrekoa izanagatik ez zara oso aurrerakoia agertu nonbait.

Nire kezkek agertu ditut. Etxean bakarrik eta zeure buruarekin bakarrik zaudenean, gauza asko datorkizu burura. Niri nire imajinarioa garatzen hasten zait eta neskak gogora azaldu. Nire inguruan gizonok neskazaleak izan gara, heterosexualak modu natural batean. Niri beti neskak gustatu zaizkit eta hauen gorputz atalak imajinatzen ditut. Baina, aldiz, halako batean tunel batean sartu nintzen, hasi nintzen imajinatzen zakil bat nire begien aurrean eta poema nahiko fribolo eta arin bat idatzi nuen, besterik gabe.

Sexuaz asko gogoetatzen duzu, antza?

Sexuak indar latza du gure bizitzan. Sexuak, modu irrazional batean, komeni zaigun pertsona askorengana garamatza. Adibidez,

poema baten abiapuntua Sonia Gonzalezen poema bat da. Horrela dio: "Autobusean noa eta sexuan pentsatzen dut. Eskolan nago eta sexuan pentsatzen dut". Haren poematik abiatu nintzen esateko nik ere sexuan asko pentsatzen dudala, mundu guztiak bezala.

Ana Urkizak "emakumeak ez dituzula kontuan izan" esan du *Berrian*. Liburua "emakume gazte bati ez zaiola erakargarri suertatuko" ere bai.

Kontxo, ez nekien idazterakoan emakumeak kontuan hartu behar zirenik, edo jubilatua, edo dibortziatuak, edo arrantzaleak, edo beste edozein kolektibo. Uste nuen idazlea librea zela nahi zuena idazteko nahi zuen bezala, eta irakurleak esango ziola asmatu zuen edo ez. Iruditzen zait emakumeekin zerikusia duen guztira halako zuzentasun politiko bat iritsi dela, gauzei bere izenarekin –edo nik nahi dudana izenarekin– deitzea debekatzen duena, literaturan oso pobrea eta tristea izan litekeena, eta hori puskatu nahi izan dut. Bigarren aipamenari buruz hauxe: nik ikusi ditut neska gazteak Durangon poema solteak irakurtzen eta barrez. Hala ere, pozten naiz Idazleen Elkarteko Idazkariak gure gazteak irakurtzera animatzeaz. Agian bere liburuak gomendatu nahiko ditu, almazenean hautsak jan ez ditzan.

Jakinduriak ere gogoetatu duzu. Zer da jakinduria?

Jakinduria bizitza alferrik pasa ez duzula frogatzen duen zerbaite da. Pertsona nobleagoa edo besteekiko ulerkorragoa izaten ikasi duzun seinalea da jakinduria. Urteetan gauza asko bizi ondoren zenbait gauza ez baduzu ulertu edo ikasi, duela 20 urteko itsutasun berarekin bizi bazara, horrek esan nahi du bizitza alferrik pasa duzula. Aitzitik, gizarteak inposatu dizkizun gauzetan ez duzula denbora alferrik galdu islatzen du zure jakinduriak, hainbeste inporta zitzaizkizun gauzetan erreparatu duzula. Bi gauza dira: gizartea eta zu. Interes diferenteak daude askotan, baina

Lao Tse-ren Tao Te King

"Lao Tse-ren *Tao Te King* liburua aspaldi irakurri nuen, nire ohe-buruko liburu da. Askok maite dut. *Libreta horiko poemak* liburuaren aurkezpenean 'liburu hau nire Tao txikia da' esateko tentatua izan nintzen. Baina, handikeria bat bezala ulertuko ote zen lotsaz-edo ez nuen ezer esan. Gogoeta egin eta filosofia eta bizitza ulertzeko liburu paregabea da *Tao Te King*. Finean, sentimenduak ulertzea eta hitzak menperatzea da bizitzako apustu gogorrena".

gizarteak sinestarazi nahi dizu gure interesa dela hari interesatzen zaiona. Ez bazara zure gustuen arabera bizi izan, hustasun moduko bat sortzen zaizu.

"Bake urduri baten zain" segitzen duzu?

Bakeari lasaitasuna kendu nahi diot, patxada, ezer egin gabe tontotua egote hori. Ez dut bake lasaia nahi, ez pentsatzera zaramatzen bakea. Inguruan dagoen den-dena onartze hori. "Teleberri" ikusten jartzen zaituen bake lasaia hori, adibidez. Gure mundu "aberats" honetan jendeak hain bereganatua daukan bake hori ez dut onartzen. Alde horretatik ez naiz bake zalea. Bake urduria alde horretatik aipatzen dut, bakea bilatzen duenak kezkatua izan behar du gauzekiko.

Denborak kezkatzen ote zaitu?

Denborak baino gehiago oraina bizitzeko distira galtzeak. Askotan imajinatzen ditudan momentuak ederragoak dira nire imajinazioan une hartan gertatu zirenak baino. Horrek kezkatzen nau. Agian fantasia indartsuegia daukat eta momentuan disfrutatze ahalmen hori kamusteak kezkatzen nau.

Liburu gehiegi idazten ote den kezka bizi duzu. Isiltasunak ere kezkatzen zaitu, agidanek.

Isiltasunak jakintsuagoak ez ote gaituen egiten ikararekin idazten dut beti. Ez ote litzateke hobe isiltze! Isiltasuna balio handikoa da gizarte honetan. Askotan idatzi edota gauza asko esaten dugu hedabideetan. Batzutan zarata besterik ez ote dugun ateratzen iruditzen zait. Gehiegi idaztearen kezka horrekin bizi naiz.

Zer eman dizu liburu honek orainokoa?

Idazteko gauza naizela konprobatzeko poza, ez da gutxi. Jendeak komentatu dizkidanak bestalde. Funtsean, dirurik irabazi nahiko banu ez nuke liburu bat idatziko, beste zerbaite egingo nuke. ■

ARTEZBLAI
liburu bilduma egungo
antzerkigintzarekin

elizburu kalea 3, 48230 Elorrio / www.artezblai.com
artez@artezblai.com / tel. 946 583 082 • fax. 946 231 886

Serantes IV Antzerki Sariaren irabazleak

argitaratutako liburuak

- 1... Sin Vergüenzas • Lotsa-gabe (Garbiñe Losada eta Felipe Loza)
- 2... Y María, tres veces amapola, María...
Bilbao: Lauaxeta, tiros y besos (Maite Agirre)
- 3... Mentiras • Entre líneas (Teresa Calo)
- 4... El amigo de John Wayne (Garbiñe Losada)
- 5... Ampurrek (Oskar Galán)
- 6... Mas que palabras. Doce piezas del taller de escritura dramática de la BAI
(Varios autores)
- 7... De cómo moría y resucitaba Lázaro, el Lazarillo (Aristides Vargas)
Tarjeta sucia (Patricio Vallejo)
- 8... Zenbakiak ala eleak. Pedagogoa gogoan • Eko-logikoa
(Aitor Txarterina)
- 9... Kontenedore baten istorioak • Euskera sencilloaren manifestoa
(Patxo Tellería)
- 10... Kukubel • Tirrikiz • Ekidazu: Lehoiek ez dakite bibolina jotzen
(Kukubiltxo)
- 11... Agur betiko (Aizpea Goenaga)
- 12... ¡Ay Manolo! (Teresa Calo)

Gizakiok talde baten partaide izateko dugun beharraren inguruan egiten du hausnarketa Gasteizko Artium Arte Garaikideko Euskal Zentro Museoa apirila arte ikusgai dagoen Elkar gaitezen guztiok erakusketak. 12 herrialdetako 19 artistek erantzun diote honako galderari: zerk bultzatzen gaitu taldean biltzera?

Elkar gaitezen bada!

XXI. MENDE HASIERA honetan, zein motibok bultzatzen gaitu taldean biltzera? Industri iraultzarekin sortu eta indartu ziren masa mugimenduen helburu eta aldarrikapenek ba ote dute zer ikusirik gaur egungo masa mugimendu edo, hobe esanda, mugimendu masifikatuekin? Zein da norbanako indibiduala eta taldearen arteko harremana?

Elkar gaitezen guztiok, horixe da gizakion biltzeko sena eta talde bateko partaide izateko beharraren inguruan gogoeta egiteko,

**NERE
LUJANBIO**

Argazkiak:
Joseba Olalde eta Artium

Gasteizko Artium Arte Garaikideko Euskal Zentro Museoa eta Vigoko Marco Museoak elkarlanean sortu duten erakusketaren izena. Proiektuaren arduradun nagusia Gasteizko Museoa izan da, eta bertako zuzendaria, Javier Gonzalez de Duranak, egin ditu komisario lanak. Apirilaren 4a arte zabalik egongo den erakusketak, batik bat argazkiak biltzen ditu, baina badira bideoak, instalazioak eta eskulturaren bat ere. 12 herrialdetako 19 artistek hartu dute parte bertan, giza taldeen gaia ikuspegi anitzetatik landuaz.

XX. mende hasierako masa mugimenduetan du abiapuntua erakusketak, izenburutik hasita. *Elkar gaitzen guztiok*, Internazionalari, langileriaren eskubideen alde borrokatzeko deia egiten zuen ereserki historikoari, egindako aipamena da. Aurkituko dugun lehenengo artelana ere momentu historiko horrekin estu loturik dago, Olivo Barbieri artista italiarrak *Il quarto stato* koadro ezagunari ateratako argazkia, hain zuzen. Koadro honek 1901eko greba eta protestaldiak islatzen ditu eta bere garaian, gizarte borroken ikur bilakatu zen; bertan, koadroaren zabalera osoa hartzen duen giza taldea kementsu doa aurrera, etorkizun hobe baten alde borrokatzeko prest. Bar-

Izan zaitez izar

Jende pilaketa handienak aisialdian bideratutako gune edo ekintzetan gertatzen dira. Zentzu honetan, Hiroyuki Matsukage japoniarren instalazioa da, beharbada, erakusketako gunerik dibertigarriena, ikusleari une batez gaztetxoek izar edo idolo bilakatzeko aukera ematen baitio. Ikuslea hutsik dagoen mikrofonora gerturatu eta aurreko argazkian dituen neska gazteei hizketan hastean, oihuka hasiko dira hauek, musikako izar handi baten parean baleude bezala. Ez du axola mikrofono aurrean dagoenak zer esaten duen, edozein modutan, miretsi egingo dute, bera da idoloa. Ikuslearen parte hartzea ezinbesteko duen lan honek, *fan* fenomenoa ikuspuntu ironikotik tratatzen du. Bestalde, badu harremana Andy Warholek egindako iragarpen batekin, non pertsona orok bere ospe momentua izan behar zuela aldarrikatzen zuen.

Jerôme Lefdup artista frantziarraren bideoa da horren eredu. 1994an egindako lanean, berak sortutako musikaren erritmora, desfile militar, manifestazio, joko olinpiko eta ekitaldi erlijiosoetako irudiak bildu ditu, animalia taldeen irudiekin tartekatuta. Artxiboko irudi hauek, nahiz eta asko eza-gunak izan, testuingurutik aterata, zentzua galdu dute, eta giza talde zirenak, forma, kolore eta mugimendu huts bilakatu dira, "masen koreografia" bat sortuaz.

Beste lan batzuek kontrastea erabiltzen dute gertakizun historikoen gaineko hausnarketa bultzatzeko. Horren adibide dira Mickey Mouseren neoizko irudia eta burdinazko hizkiz idatzitako Auschwitzeko kontzentrazio esparruko sarreran zegoen esaldia ("Lanak libre egingo zaituzte") parekatuz Claude Levêquek aurkeztutako lana; edo Sylvie Blochek sortutako bideoa, non *Internazionale* eta Edurne Zuri- ren ipotxek lanetik etxerakoan abesten zuten kanta elkarren jarraian abesten dituen abesbatza batek. Ideologia zapaltzaileak, gizarte borrokak eta Disneyren fantasiak, xalotasun itxuran, ezkutatzen duen pozoia, parez pare aurkeztu dizkigute. Garai historiko berean gertatuak, itxura batean elkarrengandik oso urrun zeuden gaiak iruditu arren, funtsean lotura sakonak dituztenak hirurak.

Egungoari dagokionez, aurkituko dugun gai zerrenda zabala da, zabalegia agian. Globalizazioaren ondorioz sortutako gizarte egitura, enpresa multinazionalen erabateko nagusitasuna, sekula baino askatasun handiagoa omen dugun garai hauetan norbanakoaren ñabarduren eta desberdintasunen ezabaketa, talde sena, uniformazioa, aisialdia gozatzeko moduak... dira, formatu eta ikuspegi ezberdinetatik landuta, topatuko ditugun gaiak, iraganari eta egungo egoerari erreposoa ematen lagunduko digutenak.

Erretratu kolektiboak

Gizartearen egoeraren ikuspegi bat aurkezteaz gain, badira giza taldea eta giza gorputza bera, eragile aktibo bezala ikusten duten artisten lanak ere; nahiz eta modu sinboli-

bierik ordea, koadroari ateratako argazkiaren ertzak lausotu egin ditu, denboraren joanean oroitzapenak eta gertakizunak lausotzen diren eran. Mende bat igarota, urrun ikusten ditu gizarte mugimendu horiek, nostalgia puntu batekin, agian.

Ezin esan, gaur egun, protesta edo aldarrikapen helburuekin elkartzeko arrazoiak falta zaizkigunik, baina hori baino gehiago da taldean biltzera bultzatzen gaituena. Erakusketan biltzen diren lanek, historia, soziologia, aisia, ekonomia... hartzen dituzte abiapuntutzat masifikazioaren aurrean norbanakoaren ezabaketaz hitz egiteko.

Iragana eta oraina

Erreferentzia historikoak eta egungo gizarteari dagozkionak nahasita topatuko ditugu;

koan izan, mundua eraldatzeko taldearen parte hartzea erabiltzen dutenak. Zhang Huan, artista txinatarrak, gorputz biluzi soilak erabiliz naturan eraldaketa txikiak eragitea du helburu, elkarren gainean etzandako zenbait gorputz biluziren bidez mendi bati

Ezkerretik eskuinera, Olivo Barbieriren, Zhang Huan-en eta Marcos Lópezen lan bana.

egun eguzkitsu batean? Nor ez da izan futbol partidaren batean? Edo manifestazio batean? Azken finean, talde bateko partaide sentitze-ko behar hori da erakusketako lanak batzen dituen gaia, nahiz eta kasu batzuetan bestetan baino egokiago edo argiago adierazi.

Garai bateko gizarte mugimendu, langile borroka eta ideologia utopikoekiko nostalgia apur bat ere nabari liteke, egungoarekiko lotsa-edo. Erakusketak ikuspegi kritiko eta ironikotik begiratzen ditu globalizazioak eragindako itxurazko berdintasuna eta gizabanakoaren ezabaketa, eta nahiz eta itxura batean egungo gizarteak eskaintzen digun ikuspegia beltz xamarra izan, zirrikitu txiki bat utzi beharko diogu banakakoak elkartuz, taldean, mundua eraldatzeko itxaropenari. ■

**Ezin esan egun protesta
edo aldarrikapen helburuekin
elkartzeko arrazoia falta
zaizkigunik, baina hori baino
gehiago da taldean biltzera
bultzatzen gaituena**

berez zuena baino metro bat gehiago erantsiaz.

Azken aldian ospea lortu duen Spencer Tunickek ere antzeko helburuarekin elkartzen ditu ehunka edo milaka lagun, boluntarioak beti, munduko ezein hiritan, beraien gorputz biluzien bidez, hiriaren gaineko garaipen txiki bat aldarrikatzeko. Minutu gutxi batzuetan besterik ez bada ere, asfalto jaun eta jabe den inguruetan, gorputz indibidualen pilaketa medio, izugarriko haragi masa arrosak sortzen ditu, hiriaren irudia erabat itxuraldatzen dutenak. Arte historian zehar hain erabilia izan den giza gorputz biluziaren irudiak, ohi-koak dituen izaera erotikoa edo estetikoak galdu egiten ditu hemen; gorputz biluzia izaera jakinik gabeko "haragi meta" bilakatzen da.

Masifikazioari kritika

Atseгина da Artiumen antolatutako erakusketa, ikusteko erraza eta edonor identifikatuta sentitzeko modukoa. Nor ez da bada egon makrokontzertu batean? Nor ez da Mediterraneoko hondartza batean izan abuztuko

**zenbat
gara
elkartea**

San bizente 2 - 48001 bilbo
Tel: 94 423 75 91
e-mail: bulegoa@zenbatgara.org
www.zenbatgara.org

hamaika
bide

- kafe antzokia bilbo
- kafe antzokia ondarroa
- arrigorri itsas pentsioa
- gabriel aresti euskaltegia
- algara konpartsa
- kurkuluxetan umegunea
- tailerrak eta ikastaroak
- zerbitzuak
- bakaikuko etxea
- bilbo hiria irratia 96 fm
(interneten ere entzungai)
- gara argitaletxea

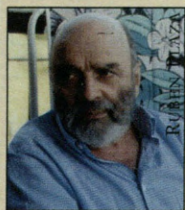
hamaika aukera

Ezpalak

IZASKUN JAUREGI

Luis de Pablo

ak Jacinto e Inocencio Guerrero Fundazioak ematen duen Musikaren Saria irabazi du. Sari hori musika alorreko Cervantes saritzat hartua dago. Guztira, 72.000 euro irabazi ditu musikariak. Horrez gain, de Pablo bi lan konposatzen ari da, horietako bat pianorako burututako partitura handi

bat da. Bestea Turineko Orkestrarako enkarguzko lan bat da eta 2005ean estreinatuko da.

Aitzpea Leizaola Egaña

izan- go da hemendik aurrera UEUko zuzendaria, Xabier Isasiren lekua hartuz. Leizaola donostiarra da eta antropologian eta hizkuntzalaritzan lizen- tziatua dago. 1995etik UEUko Antropologia sail- burua da. Aldi berean, Aranzadiko Etnografia sai- leko kide eta Ankulegi aldizkariko erredakzio taldeko kidea da.

Xabier Mendiguren

ek Arbela- ren gainean izeneko liburua aurkeztu berri du Elkar argitaletxearen eskutik.

Oreka TX

taldeak Laponiara bidaiara egin- go du bere hurrengo lana, *Nomadak*, prestatzen jarraitzeko. Bertan, Terje Isungset musikariarekin lan egingo dute, batez ere. Azken honek izotza- rekin egiten du lan, besteak beste.

Tanttaka

ak *Paradero desconocido* estre- inatuko da apirilaren bukaeran Donostian. Fernando Bernuesek zuzendu, eta Kike Diaz de Radak eta Isidoro Fernandezek taularatuko dute. Bizi guztiko laguntasun bat diferentzia ideologi- koengatik nola hausten den agertzen du antez- lanak. Gainera, taula gainean musika eskainiko dute Iñaki Salvadorrek (pianoan) eta Peio Rami- rezek (biolontxeloan). Bes- talde, Tanttaka teatroaren eta Kukai dantza konpai- niaren 1937, *gogoaren bidezidorretatik* ikuskizuna Max Sarien Errebelazio Sarirako izendatu dute.

Argazki garaikidearen lehen azoka

APIRILEAN BURUTUKO DA LEHEN ALDIZ Donostian Argazki garaikidea- ren eta bideoaren nazioarteko azoka. Kursaaletan egingo da ekitaldia, eta Ordoñez Falcon Argazki Zentroaren Fundazioak antolatu du. Horrez gain, datorren urteko maiatzean fundazioak dituen argazki fondo- en erakusketa paratuko du Okendo kultur etxean. Horiek dira datorren urterako Fundazioak prestatu dituen ekimenetako bi. Izan ere, lehen- go asteen Tabacalerak hartuko duen Kultura Garaikidearen Nazioarteko Guneko Administrazio Batzordea bildu zen. Gune honetan egongo da Ordoñez Falcon Argazki Zentroa. Batzordeak hurrengo urterako aurrekontua adostu zuen eta Jose Joan Gonzalez de Txabarri izendatu zuen presidente.

Batzordekideek Kultura Garaikidearen Nazioarteko Gunearen ildo nagusiak bil- tzen dituen dokumentua adostu zuten.

Pirinioetako bi aldeetatik

TOLOSAN (FRANTZIA) EGINGO DA aurten berriz ere !Mira! jaialdia. Bertan bilduko dira Espainiako zein Frantziako antzerkian, dantzan eta musikan diharduten profesionalak. 2002an egin zen lehen aldiz !Mira! Toulousen, iaz Sitgesen burutu zen eta aurten Toulouserara bueltatu da. Hilaren 26an hasi eta martxoaren 6a arte Pirinioaren bi aldeetara daude korronte berritzaileak aztertu ahal izango dira. Besteak beste, Rodrigo García, Oskar Gomez Mata, Kepa Junkera, Helena Pimenta, La Zaranda edota Alex Rigolaren lanak ikusi ahal izango dira.

Hausnarketarako erakusketa

HIRU BELAUNALDITAKO ARTISTEN LANAK daude bilduta Iruñeko Moises

Iñigo Royo argazkilariak honakoa zioen "Galtzaundi"n: «Nire ustez ARCO atal askotan nahiko pena- garria den harrokeriaren azoka handi bat besterik ez da».

Pello Irazu artistaren hitzak dira hauek "TU Lankide" aldizkarian eginiko elkarrizketan jasotakoak: «Ekimen pribatua botatzen dut faltan, azpiegitura profesionala, esan nahi dut galerien inguruko, izan ere, beste arlo batzuetan, horiek bitartekaritza lanak egin ditzakete artistaren eta gizarte- ren artean; horrek erakuts dezake egiazki gizarte honek arte garaiki- dean duen interesa».

Gorka Urbizu Berri Txarrak tal- deko abeslariak "Gara"n eginiko adierazpenak dira hauek bizitako esperientziaren inguruan: «Bakarrik sentitu izan gara eraso horiek egin dizkigutenean, nahiz eta bakarrak ez garen eta estatu espainoleko beste talde- kin harremanak mantentzen ditugun. Dei dezentetako jaso ditugu, eta eskertzekoak dira. Baina espero genituen adierazpenak edota interesa izan zezaketenen deiak, batez ere, musikarekin edo adierazpen artistikoekin zerikusia dutenenak, isildu egin dira eta hori ere kontuan hartu beharrekoa da».

Mende bat baino gehiago mendian gora

XX. mendearen hasieran iritsi zen Euskal Herrira mendizaletasuna, dirudienez, alpinismo britainiarraren filosofian oinarrituta. Ordutik, mila menditara iritsi da euskal mendizaletasuna eta hori agertu nahi du lehengo astean Bilboko BBK Fundazioak martxan jarri zuen erakusketak. Bertan ikusi ahal izango dira Everestera eginiko lehen igoaldian (1980) erabili zuten ikurriña, Felix Inurrategiren pioleta, Euskal Herrian geratzen diren kalamuzko soka bakarrenetakoa... Bibliografia, irudiak eta kartografia ugarik arakatuko dute mende oso baten ibilbidea martxoaren 6a arte.

Perez de Albeniz aretoan Nafarroako artearen egungo egoeraz eta garapenaz hausnartzeko xedearekin. 18 artistek azken 25 urtetan eginiko lanak daude ikusgai: Jose Ramon Anda, Faustino Aizkorbe, Juan Jose Aquerreta, Asuncion Goikoetxea, Pedro Salaberri edota Dora Salazarren obrak, besteak beste. Batzuk erakusketarako bereziki eginak, beste batzuk aurrez erakutsitakoak. Guztiek erakundeei egozten diete arte garaikidearekiko duten arreta eskasa. Erakusketaz gain, otsailaren amaieran mahai-inguru bat egingo dute hainbat museotako zuzendariek.

Gasteizko euskal zinemaren astea

MAKINA BAT LAN esanguratsu ikusi ahal izango da aurtien ere Gasteizko euskal zinemaren XX. astean. Otsailaren 24tik martxoaren 1a arte, besteak beste, Pedro Olearen *Tiempo de Tormenta*, Ramon Barearen *El coche de pedales* eta Helena Tabernaren *Extranjeras* lanak ikusi ahal izango dira. Egutero 12:00etan, 16:30ean, 19:00etan eta 22:00etan izango dira saioak. 12:00etakoa doakoa den arren, gainontzekoetan hiru euro ordaindu beharko dira. Sari banaketa martxoaren 4an izango da.

Marrazkirri 15: umore erakusketa

ASISKO URMENETA ETA MARKO ARMSPACH MARRAZKILARIEK, Pantzoa Irigarai eta Maria Agnes Gorostiaga musikariek eta Esponde, Alkat eta Iribarren bertsolariek eman zioten hasiera Marrazkirri 15 erakusketari inaugurazio gisa prestatu zen afarian. Otsailaren 20tik martxoaren 20ra umorezko marrazkiek osatzen duten erakusketa horretan, arrantzari buruzko irudiak ikusi daitezke. Antolatzaileen helburua, Prestigen hondamendiak itsasoan utzi dituen arrastoak irudikatzea izan da.

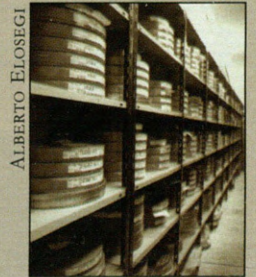
Zinema museoetan. Arte

lanez gain, ekimenak antolatzea-ri ekin diote azkenaldian museo-ek, hala nola, zinema emanaldiak. Guggenheim Bilbao Museoak esaterako, otsailaren 23an hasi eta 27a bitartean, Fas zineklubaren 50. urteurrena ospatzeko Europako zinemaren hastapenetan Frantzian eta Alemanian egin ziren film mutuak eskainiko ditu. Gainera, zuzeneko musika emanaldiez lagundurik ikusi ahal izango dira film hauek. Bestalde, Bilboko Arte Eder Museoak *Inoiz existitu ez zen hiria* erakusketarekin

batera zinema ziklo bati hasiera eman-
go dio.

Eskainiko
dituen film
guztiek zera
dute komu-
nean: akzioa

irrealak diren lekuetan gerta-
tzen dela. Besteak beste, *Ozeko
magoa* edo *Herrialde
Miresgarriko Alizia* bezalako fil-
mak ikusi ahal izango dira.

Idazleen jazarpena. Hainbat

tokitan idazleek bizi dituzten jazarpen egoerak aldarrikatu eta salatzeke sortu zen 1993an *Autodafe* Idazleen Nazioarteko Parlamentuko aldizkaria. Orduan, Aljerian hainbat idazlek jasandako atentatuaren erantzuna izan zen. Urte batzuk igaro dira, baina lehengo astean aurkeztu zen lehen aldiz aldizkari horren euskarazko itzulpena. Garikoitz Knörr-ek egin du lana eta lehen-
go astean Gasteizen egin zen Nazioarteko Idazleen Parlamentuko kideen jardunaldi-
dietan ezagutarazi zuten. Udarako bigarren zenbakia kale-
ratuko omen da.

Argitalpenak

PILAR IPARRAGIRRE

Sagardoaren graziya II

Ramon Artola

AUSPOA
375 orrialde
17 euro

Ramon Artolaren bertso guztiak

1831n jaio zen Tolosan Ramon Artola. Gero Donostiara joan zen bizitzera eta bertan hil zen, 1906an. *Sagardoaren graziya* izenburua zuen bere bertsoen antologia batek eman zion hasiera Auspoa Liburutegiari, 1961ean. Gerora, ofizioz iturgina eta pintorea zen gizon honek bertsoan moldatutako ipuinek ikusi zuten argia argitaletxe berean. Eta orain *Sagardoaren graziya II* kaleratu du Antonio Zavalak, *Ipuiak edo kontutxoak* liburuan agertzen ziren bertsoak alde batera utzirik, bildu ahal izan dituen Ramon Artolaren bertso jarri guztiak jasotzen dituen liburua. Oraindik ere tabernetan-eta

Ramon Artolaren zenbait bertso entzuten direnez, haiek kantatzeko erabili izan diren zenbait doinu ere agertu ditu Zavalak *Sagardoaren graziya II*n. ■

Partehartzea enpresan

Oihana García Insausti

LANKI IKERTEGIA. MONDRAGON

UNIBERTSITATEA
253 orrialde

Begiratu historikoa, kritikoa eta lankidetzaren begiraturia

Lantegia klase antagonismoaren espazioa izatetik kolaborazio espazioa izatera iritsi den edota iristear dagoen honetan, prozesu hori ehun bat urteren buruan nola gertatu den azalduz, Oihana García Insaustik plazaratu duen lan berri honen izenburu zehatza *Partehartzea enpresan*. *Begiratu historikoa, begiratu kritikoa eta lankidetzaren begiraturia* da. Eta hain zuzen ere, horixe egiten du egileak bere azterketan zehar: aldaketa historiko sakon horren ezaugarriak agertzeaz gainera, egungo enpresa-kultura berria goratu beharreko jainkosa berri bat bezala ikusten dutenen ahotsak zein kritikoki aztertzen dutenenak bildu ditu, jarraian ikuspuntu kooperatibotik hurbiltzeko enpresan partehartzearen gaira. ■

Hogeita bi ipuin hezitzaile

Hezkuntza munduan edo aisialdi taldeetan aritzen direnek kontatzeko ipuinak dira José Serna Andrésen *Ipuin esperimentalak*. Haurrek ere euren kasara irakur ditzakete hogeita bi kontakizun polit hauek, jakina, baina ipuin bakoitzaren bukaeran ikasgelan edo kanpalekuan landu ahal daitezkeen zenbait ariketa gehitu dizkie egileak. Esate baterako, ipuinetako baten helburua gizakiok hurkoa onartzeko dugun ahalmenez hausnarketa burutzea da, eta jarduera gisa paperezko hegazkinak egitea proposatzen da. *Lino* izenburua duen ipuinaren helburua, berriaz, izen guztien zilegitasunaz ohartarazi eta ezizen mingarriak erabiltzeko joerak baztertzeko da, eta jarduera gisa, katu aurpegia duten kartulinazko moztarrok egitea proposatzen zaie haurrei. Eta horrela beste guztietan. ■

Ipuin esperimentalak

José Serna Andrés

GERO
119 orrialde
11 euro

Hezkuntza eta hizkuntza

Hizkuntza normalkuntza eta glotopolitika lantzen dituen *Bat Soziolinguistika* aldizkariaren azken zenbakian agertzen den dossierrean *Hezkuntza mundua eta hizkuntza berreskurapena* jorratu dute, honako gai hauek aztertuz: euskararen erabilera egitasmoak EAEko ikastetxeetan; euskal irakaskuntza Ipar Euskal Herrian; Nafarroako irakaskuntzaren egungo egoera; euskal curriculum: hizkuntza arloa; Gizarte Zientziak ingelesez; gaitasun eleaniztunaren eta elebarraren arteko aldeak; ikastola eta eskoletan euskararen erabilera; euskararen irakaskuntza eta jabekuntza-ikaskuntza estrategiak (2-4 urtekoek) D ereduan; eta euskara eta hezkuntza. Gainera, hizkuntzaren kalitatea hezkuntzan gaiari buruzko hainbat iritzi artikulua ere jaso dituzte. ■

Bat. Soziolinguistika aldizkaria

Batzuen artean

SEI
200 orrialde
10 euro

Okili-kili

Juan Kruz
IgerabideAIZKORRI
77 orrialde
5,75 euro

Txoriak ehizatzen zituen argazkilaria eta Okili-kili

Jokin Mitxelenak marraztu eta Juan Kruz Igerabidek idatzi duen ipuin honetan, bere argazki kameraz txoriak ehizatzea oso gustuko duen gizon baten eta Okili-kiliren arteko harremana kontatzen da. Hiru senideetatik azkena jaio zen okiltxo hori. Ahul samar, gainera. Gurasoek kezkatuta begiratzen zioten txita txikieneri, lo baitzegoen beti. Iritsi zen bakarrik moldatu beharko zuen garaia, eta habian gelditu zen okiltxoa, basoan zehar janari bila hegan ibiltzeko ez zuelako indarrik. Noizbehinka jaiki eta habiatik kanpora irteten zen, bai, baina baita berehala nekatu eta bertara itzuli ere. Baraurik

jarraitzen zuela eta geroz eta ahulago zegoela ikusirik, hari laguntzea erabaki zuen argazkilaria. I

Itzulpengintzaren gaineko itzulpenak eta beste

Senex itzulpen aldizkariaren azken zenbakian aurkituko dituzuen lanen artean, poema itzuliak, itzulpengintzaren gaineko itzulpenak, itzulpen pragmatikaren muin-muineko azterketak, informatika eta itzulpen kalitatearen arteko loturak eta interpretazioaren etorkizuneko norabideak daude. Bestalde, Xabier Olarrari egin diote elkarriketa, eta Pello Zabaletak Jose Antonio Azpirozek

80ko hamarkadaren hasieran itzuli zuen Heinrich Böll-en *Pailazo baten aburua*-ken kritika egiten du. I

Senex

Batzuen artean

EIZIE

144 orrialde/ 7,50 euro

GONZALO ETXAGUE

“Munduan dauden ikuspuntu ezberdinei buruz hitz egiten dut”

Zer diozu zure lehen nobela honetan?

Munduan dauden ikuspuntu ezberdinei buruz hitz egiten dut liburuan. Istorioa eroetxe batean gertatzen da, baina bitxia da, ze liburu osoan ez da eroetxe hitza agertzen, protagonistak beti Etxe Zuria deitzen diolako eroetxeari.

Nor dugu protagonista?

Ero bat, Estepan. Beno, eroa dela diot, medikuak eroturik dagoela esaten diolako, baina berak ez du onartzen eroturik dagoenik, ero hitza zentzurik gabeko hitza baita berarentzat. Poz-pozik bizi da Etxe Zurian, lagunez inguratua. Duen arazo bakarra hain zuzen ere medikua da, oso setatsua baita eta beti dabil Estepani bere burua sendatu behar duela esanez. Estepanek ez dio ulertzen, ordea. Berarentzat normaltasuna algarak egitea eta ero moduan ibiltzea baita, horrela da zoriotsu, eta ez du ulertzen zergatik esaten dion medikuak sendatu behar duela. Poliki-poliki, Estepan konturatzen da egoera hori ez dela bidezkoa. Berak Etxe Zuriko guztiak —eroak, medikua zein zaindaria— maila berean jartzen ditu. Eta momentu batean konturatzen da zer edo zer egin behar duela.

Zein bide aukeratzen du bidegabekeria konpontzeko?

Matxinada egitea bururatzen zaio. Beno, egia esan, berak entzuten dituen ahotsei bururatzen zaie matxinadarena, eta nola ahotsek beti aholku onak ematen dizkioten, matxinada egitea erabakitzen du. Istorio osoa Estepanek kontatzen du, eta beti bere ikuspuntutik. Gizon hori bere munduan bizi da, eta mundu hori nolabait zuritu egiten du.

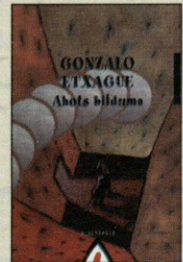

egileari galdezka

Eroetxean aurrera eramandako matxinada

Ahotsak entzuten ditu Gonzalo Etxagueren lehen nobela honen protagonistak. Etxe

Zurian bizi da gizon hori, ahotsen aholku onei jarraituz bere ama hil zuenetik. Onuragarritzat jotzen duen ekintza hura eskertzeko-edo, Etxe Zurira joateko aukera eman zioten orduan, eta berak berehala onartu zuen, bestela bakar-bakarrik geratuko zelako baserrian, beste inoren konpainiarik gabe, eta Estepanek asko maite du besteen konpainia. Etxe Zurian lagun mordo egin du, eta etxeak berak ere liluratu egin du, jostatzeko aproposak diren lekuz beterik baitago. Horrela bada, pozik biziko zen Estepan bertan, mediku jauna eta jende zuriaren setakeriarengatik izango ez balitz. Oso bizitza tristea iruditzen zaio Estepani hauena, ez baitituzte aurrean dauzkaten pertsonen ahotsak

Ahots bilduma

Gonzalo Etxague

ALBERDANIA

87 orrialde

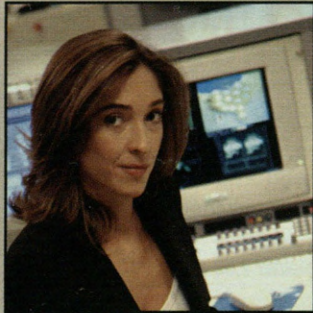
11 euro

baino entzuten. Baina okerreana ez da hori, beste ere ahots ikusezinak entzuteko eskubidea ukatu egin nahi dietela baizik. Eta ekintzara pasatzea erabakitzen du. Gonzalo Etxague Burgos izatez madrildarra da eta bertan jaio eta urte askotan bizi izan da. Madrilgo Euskal Etxean ikasi zuen euskara ere, hango euskara irakaslea izan delarik oraintsu arte. Gaur egun Hendaian bizi da. ■

Denbora-pasak

LUMA

Hitz gezidunak

	Programa	Xinaurri	Kiskalia	Arrain mota	Biziaren erdian
	Egotera behartu	Ote ar	Peril, ateka	Gipuzkoa-ko herria	
	* DEITURA				
	... egin, goitik ari				
* IZENA	Ogi saskiak				Ale neurri zahar
Oina, basea	Arloak				
				49	
				Fruitu mota	
Jainko egiptoarra	Röntgen	Islandia	Zintzoa		
Pl., txori mota	50	Kriptona	Fruitu mota		
			Arrantza-guneak		
			Hari, du		
Gelaren erdian	Artega				Bokala
Txori mota	Radona				Ald., hektarea
		1	Adar		
		Nitrogenoa	Röntgen		
Alderdi karlista		Edonor			

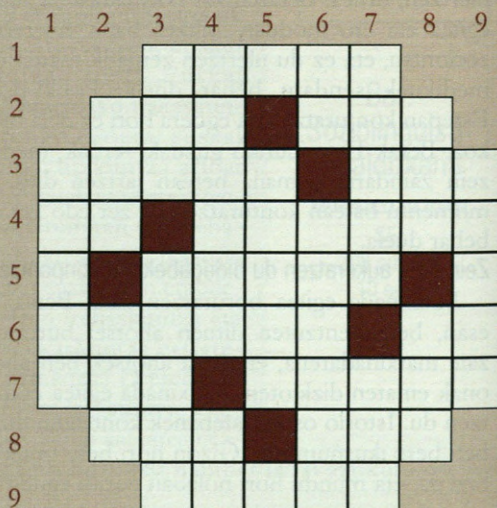
Hitz gurutzatuak

EZKER ESKUIN

1.- Gizaseme gazte. 2.- Gipuzkoan, duk. Txanpon. 3.- Guztiak. Leku hartan. 4.- Atx! Makila itxurako bakterio. 5.- Potasioaren ikur kimikoa. Ugatza. Röntgen. 6.- Iruten duena. Hizki baten izena. 7.- Jatorri atzizkia. Pinpirin, lirain. 8.- Ikas eta Ari. Europako Ekonomia Elkartea. 9.- Ale landareak.

GOITIK BEHERA

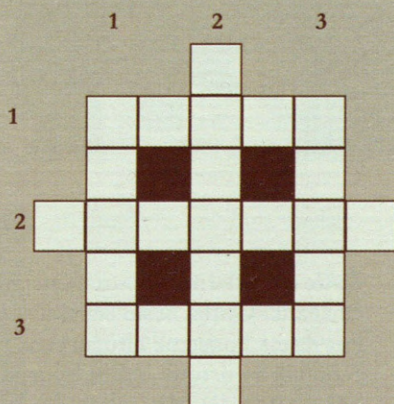
1.- Ezagutzen dut. 2.- Deialdi. Italiako irratia eta telebista ofiziala. 3.- ... egin, agindutakoa bete. Turkiar. 4.- Esku itxi. Aluminioaren ikur kimikoa. 5.- Kontsonantea. Burdinazko lokarria. Oxigenoaren ikur kimikoa. 6.- Islandia. Janari ongailua. 7.- Zikina. Helduak euskalduntzeko erakundea. 8.- Saldu aditzaren infinitiboa. Du, haiei. 9.- Galdetzaile bat.

Hiru bider hiru

Goitik behera eta ezker eskuin,
hitz bat eta bera.

1. Hitzarmen, paktu, itun.
2. Arabako hiriburua.
3. Hatz batez zerbaiten gainaldea iritsi.

Hitz banatua

Ordena aldatu gabe, Nafarroako herri baten bokalak eta kontsonanteak, hamaika guztira, bereizi ditugu. Elkartu eta esaguzu zein herri den.

Soluzioak

[illegible]

Sorpresa

Larrutan egin behar zuten bakoitzean, mutilak erabat ilunpetan egin behar zutela esaten zuen. Ilun-ilun, gainera. Leihoak erabat ixten zituen, pertsianak erabat jaitsi, argi guztiak itzali... Ilun-ilun.

20 urtez horrela ibili eta gero, emazteari iruditu zitzaion aski zela eta behingoz, larru kontuak beste era batera egitea ere zilegi zela, eta hori lortzeko plan bat prestatu zuen.

Ezohiko txorta saio basati samar batean oihu eta irrintzi, jauzi eta izerdi ari zirela, berak bat-batean argi guztiak piztu zituen. Eta hura bai sorpresa! Ezusteko galanta!

Senarraren hankartean, txitxarrilo pelagiko baten tamainara iristen ez zen zintzilikario txiki bat, erabat erorita. Eta haren egin beharrekoak ordezkatzeko, senarrak zer edukiko esku artean eta tamaina ertaineko kontsoladore bat!

Emaztea, hura ikustean, bere onetik atera zen. Hogei urtetako gozamen eta intziriak, poz eta oihuak, gezur baten ondorio ziren.

Egiaz ohartu zenean, senarra iraintzen
hasi zen oihu bizian:

- Alu nazkagarria! Krepauta zikina!
Muki fardel ustela! Iturri hotz jario gabea!
Nolatan ausartu haiz urte horietan guztietan ni horrela engainatzen? Zerri halakoa!
Kartolo alaena! Hobe duk aintzat hartzeko moduko zer edo zer asmatzea!

Senarrak, errime eta begitartean zirkinik txikiena ere egin gabe, emazteari zuzen begiratu eta honela erantzun zion:

- Nik aise azalduko dizut plastikozko jostailu honena... zuk aurretik izan ditugun hiru haurrena azaltzen badidazu, noski!

Izen aldaketa

Gizonak erregistro zibileko arduradunari:

- Izena aldatzera nator.
- Eta zein da zure izena?
- Pio Iturriberrigorriko kondokosagastibel-tzakotxorialaia.
- Eta zer nahi duzu jartzea?
- Txio!

Nagoen lekutik

JOSU IZTUETA

Oihan Beltza (Alemania).

Txitxardin Beltxatik Oihan Beltzera

AURREKO BATEAN Durangoko Azoka izan genuen hizpide, abenduko euskal kulturaren zita nagusia baita. Gipuzkoako Bertsolari Txapelketaren finala, urte amaierako agendan, egun seinalatua izan zela ahaztu gabe. Urtarrilak, bere malda eta guzti, baditu urtero kultur egun atseginak. Lasarte-Oriako Txitxardin Beltxa jatetxean eman ohi dira ezagutzera CAF-Elhuyar sariak eta ARGIA sariak. Urtarrilak 16, ostiral iluntzean lehenak eta handik astebetara, 23an, eguerdian, bigarrenak.

Zientziaren tren-makina

CAF-Elhuyar sariak hamar urte bete dituzte eta, euskarazko zientzia dibulgazioaren erreferentzia izateaz gain errealitatearen isla ere badira. Ekitaldi aretoan aspaldiko aurpegi ezagunak eta jende gaztea nahasian, irakasleak eta ikasleak elkarrekin, babesleak eta antolatzailerak eskutik. Pozik egoteko motiborik, noski, bazegoen eta batez ere saritu izan zirenak zeuden irrifartsuen. Argazkietan "beti ondo" ateratzea zaila da. Sarituak eszenatokira deitu eta Imanol Andonegiren eskultura eta Beasaingo CAF enpresak emandako "diru kopuru bat" jaso zuten.

Lehenengo saria, Oihana Izagirre eta Oihane Lakar biologoek jaso zuten, "Meandroetako mina" izeneko lanagatik, bigarren saria, Aitzol Ezeiza, Karmele Lopez de Ipiña eta bere anaia Montxo ingeniariarentzat izan zen "Replikantearen jazz arima" proiektuagatik; hirugarren saria Aitziber Mendiguren, Koldo Callado eta Joseba Pinedak egindako artikuluak merezi izan zuen, farmakologo hauek aurkeztutako lanaren izenburua: "Kafeina, behar bihur daitekeen plazera". Aurtengo edizioko hiru sari hauek gazteen eskutara iritsi ziren, baina bereziki 25 urtetik beherako sari bat ere izaten da, berau Gorka Azkunek jaso zuen, 21 urteko informatika

ikasle azpeitiarrak "Izarren energiaren bila" lanagatik. Gorka beste lau aldiz aurkeztutakoa da eta horietatik hirutan saria lortutakoa. Azkenik bi urtetik behin liburua idazteko beka baten deialdia egiten da, aurtengoan Kepa Altonaga EHUKo Zientzia Fakultatean Zoologia irakaslea denak lortu du, "Etxepare, Aldudeko medikua" izenburua daraman asmoagatik, biografia modukoa izango da eta urtebeteko epearen barruan idatzi beharko du. Kepak, aurretik beste bitan lortu du sari hori.

Hain osasuntsu al dago ordea zientzia dibulgazioa Euskal Herrian?

Instituzioek eta administrazioak ez dirudi behar adina egiten dutenik ikerketa eta dibulgazio arloan. Enpresa pribatu batek diruz babestutako sariak dira CAF-Elhuyarrekoak. Zorionik beroenak merezi ditu Gipuzkoako Beasainen egoitza nagusia duen enpresak eta aurrerantz "horrela" jarrai dezala animatuko nuke gainera. Borondate onenarekin esaten dut hau, baina "horrela" horri zerbait gehituko nioke: 900 euro + 450 euro + 300 euro lehenengo, bigarren eta hirugarrenarentzat, 500 euro gaztearentzat eta 4.500 euro liburu proiektuarentzat, 6.650 euro guztira. Milioi bat pezeta pasatxo, diru gutxi samar iruditzen zait Euskara eta Zientzia lotzen dituen hau bezalako Sari batentzat. Agian saritan banatzen den dirua baino askoz gehiago kostatzen dira deialdia, epaimahaia, antolaketa, ekitaldia bera eta abar. Bagoiak fabrikatzen edo eraikitzen dituen CAFek, euskaraz egiten diren dibulgazio bagoietatik tirako duen lokomotora indartsua beharko luke izan, ez bakarria, gehiago ere gustura hartuko genituzke.

Ez gaude besteek zer egiten duten eta zer egin beharko luketen exijitzeko moduan, guk zer egiten dugun edo zertarako prest gauden aztertu gabe, baina hori beste baterako utziko dut... Bien bitartean eta Zientzia dibulgazioaz ari garenez, eta Txitxardin Beltxa jatetxea aipa-

Bagoiak fabrikatzen edo eraikitzen dituen CAFek, euskaraz egiten diren dibulgazio bagoietatik tirako duen lokomotora indartsua beharko luke izan, ez bakarra, gehiago ere gustura hartuko genituzke.

tu dugunez, zoologia mailako aportazio txiki bat egin beharko, nahiz eta batzuek jakin badakizuen. Aspaldian angula bat bera ikusteko eta gutxiago jateko aukerarik ez zenuten izango, baina jakin ezazue txitxardina aingiraren umea dela, bi urte ingurukoa eta ibaian gora joaten dena. Ez dugu esango zein ibaietan den ugaria eta zenbatek osatzen duten kiloak, badakizue ordea, zenbat egin duen Sansebastianetan kiloak... 500 euro alajaina!

Munduan zehar, nagoen lekuan nagoela ere, tren edo metro bagoi batean sartzen naizen bakoitzean, lepoa luzatu eta ingurura begiratzetan dut, CAF txapatxoa duela ikusten dudanean bihotzak seinale du. Edozein tokitara naraman bagoiak, segundo gutxi batzutan, etxe aldamenera ekartzen nau. Beasaindik 18 kilometrorra dagoen Tolosara.

Lasarte-Oriatik Oihan Beltzera

ARGIA sarien banaketaren hamalagarren edizioa, arestian aipatu bezala, otsailaren 23an ospatu zen Lasarte-Oriako Txitxardin Beltxa jatetxean. Antton Mendizabal eskultoreak egindako oroigarriak jasotzeko festara ehundik gora gonbidatu, eta horien artean bost saridun, (ARGIA 1929. zenbakian informazio gehiago). Eguerdia euriatsu hartan, sartu-atera azkar bat egin nahi eta han joan ginen Jose Luis Jauregi (Igor Jauregi Realeko jokalarieraren aita) eta biok jendez gainezka zegoen aretorea. Honelako ekitaldietan hainbeste pertsona eta hain kolore ezberdinetakoak ikusteak zirrara berezia sortzen didate, nahiz eta azken urtean Sari motiboek baino Zigor motiboek gehiagotan bildu gaituzten.

ARGIA astekari hau, modu batera edo bestera, posible egiten duten dozenaka lagun mahaian txukun-txukun banatu eta jesarrarazi zituzten. Gu ez gentozen jatetxeko aulkietan

esertzeko asmotan, furgonetaren bolante aurrean eseri eta hoge orduko bidea baikeneukan Italiaraino.

Italian urtarileko azken igandean Marcia-longa izeneko eski proba bat antolatzen dute Dolomita mendi inguruetan. Aurtengoa 31. edizioa zen eta 70 km eta 5.000 inguru partaide ditu lasterketak. Euskal Herriko partaidetza izan da bertan ia-ia urte guztietan. Handik Austriara sartu ginen eta Seefeld herrian gelditu. 1.200 m altueran dagoen paraje zoragarri hau aukeratu zuen Realak joan den abuztuan denboraldia prestatzeko. 1976. urteko Neguko Joko Olinpikoetan hementxe ospatu ziren iraupen eskiko probak. Udan berde zegoena orain zuri-zuri ageri zen, futbol zelaiko zutoinetan elurak metro erdi pasatxo, Igor Jauregi baloiarekin ikusitako leku berean, Jose Luis aita, eskiekin. Handik egun gutxitara Alemaniako König Ludwig Lauf, 50 km dituen eski proban "nolako egurra halako ezpala" zer den garbi geratu zitzaidan. Jose Luisek 2 ordu eta 45 minutu inguru behar izan zituen, sailkapen orokorrean ez dakit zenbatgarrena izan zen, baina bere adinekoen artean (55-60), bosgarren sartu zen helmugara.

Alemanian Oihan Beltza paraje ezaguna da, Hego Mendebaldean kokaturik dago eta bertako basoa "itxia eta iluna" izateak eman dio dirudienez, izena inguruari. Oihan Beltza zuriz jantzia zegoen egunotan, hainbat lekutan asfalto beltza bera nahi baino gehiago zuritua. Etxera bidean beste hoge ordu txofertzan egin aurretik bidali beharreko lerroak dira honako hauek... azken orduan ordea, Txitxardin Beltxa eta Oihan Beltza-izeneko lantxo honi Kronika Beltza gehitu beharrean naiz... Aurreko Nagoen Lekutik sailean *Xabiertxo* liburuarekin amaitu nuen eta oraingoa ere hura gogoratu beharrean naiz. Bat-bateko gaixotasun baten ondorioz hil baita Xabier Lopez-Mendizabal euskaltzalea. Bere aita Ixaka zenaren lanari jarraipena eman zion Argentinan nahiz Euskal Herrian. Gogoan dut duela hilabete pare bat, Tolosa izeneko familia bateko aita seme-argentinarrak Tolosara etorri zirenekoa, Xabierri deitu eta hantxe egon ginen mahai bueltan, kafesne bat hartuz berriketan. Bere memoria erraldoiak harritu ninduen, detaile txikiak gogoratzeko ahalmenak hunkitu. Eskuera zegoen gizona gutxiegi ezagututako penaz geratu naiz. Argentinarekin deitu beharko nieke gertatutakoaren berri emateko, baina oraintxe bertan ez daukat adorerik. Eskerrik asko berriro ere Xabiertxo. ■

Josu Iztueta Azkue
Olsaramergan (Alemania)

Ihesi

Euskal Herria ezagutuz

AINHOA OIARTZABAL

ARGAZKIAK: HARTSUAGA

Aldatz eta Etxarri-Larraun, Larraun udalerriko herri txiki bi ditugu. 700 metrotako altueran, 135 pertsona bizi dira batean, bestean 81. Erdi Arokoak dira Etxarriko eliza eta Aldatzeko hilerriko kapera. Aldatzeko bataiarria, XII. mendekoa da eta eliza, marmol gorriz egina, inguru haietako adierazgarrienetakoa. Basogintza eta abeltzaintza dira lanbide nagusiak. Bigarrenaren lekuko, Etxarri-Larraunen saltzen den ardi-gazta paregabea dugu. Ez goaz gazta bila ordea, herri horietara, miru gorri bila baizik. Aldatz eta Etxarri-Larraun artean dagoen harizti zahar bat ederki ezagutzen dute miruek eta haien bila abiatuko gara hanka puntetan.

Aldatz eta Etxarri-Larraun (Nafarroa)

Mirua negu

Betidanik jakin izan da, Nafarroan, miru gorriak lo lekuak erabiltzen dituela. Basoko zuhaitzak izan ohi dira gunek horiek. Horietako bat Aldatz eta Etxarri-Larraunen artean dagoen harizti zahar bat da. Nafarroako lo lekuen artean garrantzi handikoa da, azken urteetan 150 bat miru errolatu baitituzte. Gaurkoan, beraz, bi herri hauen artean antolatu dugu ibilbidea.

Bertara iristeko A-15 autobidea hartuko dugu eta Aldatz, Arruiz eta Mugiroko irteeran aterako gara. Aldatzerantz joko dugu, NA-4018 errepidean barrena. Kotxea Aldatzen utzi —nahi izanez gero alderantziz egin daiteke— eta poliki-poliki Etxarri alderantz abiatuko gara

errepidetik. Oso errepide lasaia da, apenas igarotzen da autorik eta luzera bi kilometrotakoa da. Alda-parik ere ez du, beraz oraingoan ez dago aitzakiarik osteratxo bat egiteko. Atera bezain pronto eskuinetara zelai bat dago, ez litzateke harritzekoa bertan miruren bat janari bila ibiltzea. Beraz, begiak zabaldu, belarriak erne eta ahoa ahalik eta itxien mantendu. Dena den, zerura begiratzuz gero, uneoro ikus daitezke.

Bidegurutze batera helduko gara. Guk eskuinetara hartuko dugu, alboko herrirantz. Dagoeneko hariztia parez pare izango dugu. Prismatikoak eskura baditugu, erreparatu zuhaitz adarretara. Bertan

pausatuak egon ohi dira miruak.

Ez inguratu hariztira, 50 ardiz osatutako artaldea, artzain eta guzti, aldamenen igaroz gero. Ez dira ikaratuko, baina nahikoa da errolarako kolaboratzaile bat urrutiago egotea hegaztiak erabat aztoratzeko eta ondorioz, lo leku hori bertan behera uzteko. Hegazti horiekiko gomendatzen den distantzia minimoa 400 metrokoa da. Hegaztiak ikusteko askoz hobe da herriko punturen batean kokatzea. Miruak ohituta daude herrian jendea ikusten, baina ez hain ohituak zelai erdian pertsona bat topatzen.

Berehala, Etxarri-Larraunen izango gara. Aparteko gunea hariztia oso-osoa ikusteko. Miruak arratsaldeko 15:30etatik 18:30ak bitarte, poliki-poliki lo lekura inguratzeko hasten dira. Lo lekura abiatu aurretik, guztiak batzeko ohitura dute, "aurre lo leku" batean. Taldekatzeko joera nabarmena dute, 80 ale ere ikusi izan dira batera. Nor-

gorrian

Miru gorriaren errolda Nafarroan

1993-94 urteetan, miru gorriaren errolda egin zen Nafarroan. RSPB (Royal Society for the Protection of Birds) elkarre ingelesak eman zuen diru laguntza eta SEOk (Espainiako Ornitologia Elkartea) koordinatu zuen. Erroldaren helburua, espezie honen populazioa ebaluatzea zen. Boluntarioekin egin zuten lana eta jende ugari bildu zenez, miru gorriaz gain, beste zenbait harrapari erroldatu zituzten: zape-latza, arrano sugezalea, sai zuria, belatz gorria, mirotz zuria eta urdina...

2000-2001 urteko neguaz geroztik, Nafarroako Gorosti natur zientzia elkarreak darama erroldaren ardura. Lehen SEO-k erabilitako metodologia berbera erabiltzen dute lo lekuak erabiltzen dituzten miru gorrien jarraipena egiteko. Hegazti negutarrak zein bertan kumatzen dutenak biltzen dira lo leku hauetan. Nafarroan erabiltzen diren 25 lo leku daude gutxi gorabehera, baina jarraipena leku gehiagotan ere egiten dute, 80-90 gunee-tan.

Urtero lo leku berriak aurkitzeari ekiten diote. Izan ere, ez da hain erraza izaten lan hori. Askotan, ustez lo lekua dena, guztiak elkartzeko gune bat besterik ez da izaten. Bestetan, berriz, lo leku finkoak diruditenak, abandonatu egiten dituzte gauek goizera. Badirudi, batez beste, 16 metrotako zuhaitzak erabiltzen dituztela. Dena dela, zuhaitz altuak dituzte gustuko, inguruko altuenak. Espezieei dagokienez, haritzak, makalak, pinuak... erabili izan dituzte. Baina ez edozein pieza; aukeratzekotan, planta onekoak.

Tokian tokiko espezie ugariena erabiltzen dute lo lekutzat. Nafarroako erdialdean eta Erriberan makaldiak gailentzen dira eta Iparraldera joaz, harizti eta pinudiak. Bitxikeriaren bat ere aurkitu dute: Erriberrin goi tentsioko dorreen gainean lo leku bat topatu zuten.

Aurten ere, dagoeneko ari dira lanean Gorosti elkartekoak. 2003ko abenduan hasi ziren eta 2004ko urtarrila arte egin dituzte erroldak kolaboratzaileen laguntzarekin. Miru gorriarekin batera, korbidoak ere erroldatzen dituzte, batez ere beleak, Aldatzen ugaria den espeziea. Parte hartzeko interesa duen edonori dago zuzendua eskaera. Elkarreak beharrezkoa den informazio guztia ematen du eta jarraitu beharreko instrukzioak. Beraz, ez da hegaztietan jakitun izan behar honelako ekintza zoragarrian parte hartzeko.

Miru gorria (*Milvus milvus*)

Bertako espeziea da, autoktonoa. Urte osoan ikus daiteke, baina neguan eta pase garaian, sarriago begiztatzen da.

Beherantz doa populazioa, nahiz gure ustez, bere gustuko bizileku ugari egon hemen. Ez dakigu zergatik, baina gutxitzen ari dira. Arrazoi bat baino gehiago izan daitezke: isileko ehiztarien tiroak faktore nagusi dira eta baita kotxe istripuak, elektrokatututa hiltzen direnak eta pozoitutakoak. Joan den mendean, gizakiak izugarritzko jazarpena hasi zuen hegazti eder horren aurka. Beherakada nabarmena jasan zuen populazioak. Egun, espezie mehatxatuen euskal katalogoan, zaurgarri moduan dago. Bere banaketari dago-kionez, Araba gustuko du eta Nafarroa zer esanik ez. Iparraldean berriz, txoko gehienetan ageri da.

Miru gorria, hegazti harraparia da, txori txikiz, ugaztunek eta hondakinez elikatzen da. Zuhaitzetan egiten du habia edo normalean, besteek egindakoa aprobetxatzen du. Gehienetan, bele eta zapelatzek abandonaturiko habiak erabiltzen ditu. Basoan kumatzen du, isolatutako zuhaitzetan, giza-

kiaren begi bistatik aparte. Martxoan izaten da hori eta arrautzatxoetatik bi edo hiru txitatxo jaiotzen dira.

Erabat antropizatu dago, herri inguruak gustatzen zaizkio eta bertako zelaiak erabiltzen ditu ehizarako. Oso gustuko ditu zaborteziak, granja inguruak eta hildako abereak uzten direneko lekuak.

61cm-tako luzera eta metro eta erdiko hego zabalerarekin, hegazti arina da, kilogramo bateko pisuaren bueltan dabil. Gorputza arre gorritzat du. Burua grisa, nabardura marroiekin. Hegoak luzeak dira eta azpialdetik orban zuriak dituzte. Isatsa espeziearen bereizgarria da eta luzea, gorria gainaldetik, zuria azpialdetik eta oso urkilatua (V forman amaitua) da. Hanketara begiratuz gero berriz, oiloa dirudi, hanka hori-horiak ditu. Mokoak, hanken kolore berekoa, kurbaduna eta punta beltz batean amaitua. Bere hegaldia oso geldoa da, apenas mugitzen den. Harraparien artean, hegalaritreebeenetakoa da. Airearekin jolasean dabilela, erraz ikusten zaizkio aipatutako ezaugarriak.

malean, planeatzen ikusiko ditugu, ez dituzte hegoak askorik mugitzen, baina, lo lekurantz doazenean, nabar-

men astintzen dituzte hegoak, hegada bizkorak eraginez. Egun lainotsu eta euritsuak oso aproposak dira miruak ikusteko, halako eguraldiarekin miru askok lo lekuan igarotzen baitu eguna. Komeni da beraiek gu ez ikustea: soilik behin erasoak sentituz gero, lo lekua mugi dezakete, bitan banatu edo alde egin.

Berriz ere Aldatzera itzultzeko, lursail partzelatuen erditik doan bidezidorra hartuko dugu. Ez du inongo galerarik, eta segi zuzen aurrera kilometro batean gutxi gorabehera. Hau ere aldaparik gabea, errepidea baino bide trake-tsagoa, baina eroso. Nekerik sentitu gabe, berriz ere autoan izango gara konturatzerako. ■

- Sagardogileen gida
- Sagardoa Euskal Herrian eta munduan
- Tresnak
- Prozesua
- Gaitzak eta arazoak
- Sagarra
- Loturak

www.argia.com/sagardoa

Makina bat kontu

JOXERRA AIZPURUA, GARBIÑE UBEDA

FAUNA

Marmoka mota berri bat deskubritu dute Kalifornian

MONTERREYKO (Kalifornia, AEB) ikerlariek marmoka espezie berri bat deskubritu dute eta bere ezaugarri bereziak kontuan hartuta, marmoken azpi-familia berri bat osatzen duela ondorioztatu dute. *Stellamedusa ventana* deritzonak –hala deitzea erabaki dute Kevin Raskoff-en esanetara jardun duten deskubritzaileek– kanpai formadu, kolore zuri-urdinxka eta 10-20 cm-ko luzera, baina bere berezitasunik aipagarriena beste bat da: marmoka honek, elikatzeko oso lagungarri zaizkion lau beso luze ditu tentakuluaren ordez.

Stellamedusa ventana marmoka Kaliforniako Golkoan

bizi da, itsasertzetik gertu, 150 eta 550 metroko sakoneran.

Orain arte marmokak zortzi azpi-familiatan banatuta zeuden. ■

ELIKADURA

Gosaltzeko betarik hartu gabe

EGUNEKO OTORDURIK garrantzitsuen omen da gosaria. Hala diote, behinik behin, elikaduran adituek. Haatik, gazte askok ez dute horrelakorik uste, bildu diren datuek diotenez. Berriki egindako azterketa bati jarraiki, 24 urtetik beherako gazteen %40ak astean behin gutxienez baraurik pasatzen du eguartera. Ohitura

honek ez dakar ondorio onik: gehienetan gutxi eta gaizki janean edota litxarreriak zizka-mizka irentsiz pasatzen da eguna eta gero, arratsaldeko edo gaueko otorduan, erreku-

Osasuna

JABIER AGIRRE

400 gramotik gorako jaioberriek bizirik irauten dute

HORI izan daiteke mundu osoko pediatrek eta neonatologoek (bereziki jaioberriei arduratzen diren espezialistek) Bilbon egindako nazioarteko kongresuan plazaratutako ondorio nagusia, nire iritzian bederen.

Bilboko Euskalduna Jauregian egindako kongresua Europako Ikerketa Pediatrikoen Elkarteak batetik, eta Europako Neonatologia Elkarteak bestetik bultzatuta egin zen, eta bertan adituen kezka nagusiak biltzen dituzten gaiak jorratu ziren: nutrizioa, metabolismoa eta gaixotasun arraroak, betiere haurtzaroko lehenengo aro horiei begira.

Iazkoa (2003. urteko iraila-urrian egin zen) 44. edizioa izan zen, eta bertako presidente Adolf Valls i Soler doktoreak esan bezala, "garaiz aurreko jaioberrien biziraupenerako pisuaren beheko muga 400 gramotan koka daiteke gaur egun, eta horrek jaiotza haurdunaldiko 24. astean gerta daitekeela esan nahi du". Valls-en arabera, jaioberrien biziraupenerako pisu-mugak poliki-poliki beherantz joan dira, historikoki. Duela urte batzuk 1.500 gramotan zegoen muga hori, aurrerago 1.000 g-tan jarri zen biziraupeneko muga, eta badira urte batzuk erreferentzia hori 500 gramotan dagoela jarria. Baina hortik beherako pisuarekin jaiota-

ko ehunka ume bizirik atera direnez gero, gaur egun muga hori 400 g. inguruan dago ezarria. Eta horri heldu nahi diote adituek.

Muga hauek badituzte ondorioak, noski, eta epe gutxi-asko luzera ume horiek arrasto neurologikoak, biriketako arazoak, garuneko paralisia,

atzerapen mentala edo ikaskuntzako arazoak izan ditzakete. "Arrisku bereziko haurrak izan arren; kasurik gehienetan ondo geratzen dira". Erditze goiztiarrak dira hilkortasunaren aurreneko arrazoiak, eta baita jaioberrien arazoaren aurreneko kausa ere, eta zoritxarrez ezin dira oraindik erabat prebenitu. Bi arrazoi aipatu zituen Valls i Soler adituak erditze goiztiar gero eta ugariagoak esplikatzeko: ama erdiberrien adina gero eta handiagoa izatea batetik, eta ugalketa lagunduaren eraginez erditze anizkoitzak gero eta usuagoak direla bestetik. Egunkarietako albisteak irakurri besterik ez dago, erditze hirukoitzak eta lauukoitzak garai batean baino askoz ere "normalagoak" direla ikusteko.

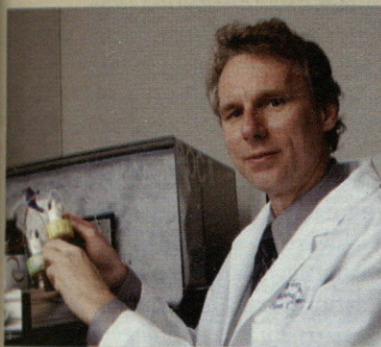
peratu egiten da goizean jan ez dena. Labur esanda, elikadura orekatu bat jarraitzeko egin behar ez den guztia egiten da horrelakoetan. Egokiena egun osoan beharko diren kaloria guztien herena gutxienez gosartan jatea da. **I**

MEDIKUNTZA IKERKETA

Medikuntzako literatura irakurtzen dakien programa

MEDIKUNTZA IKERLARIK orduak eta orduak eman behar izaten dituzte beren alor edo espezializazioaren inguruan argitaratzen diren aldizkariak, artikulak, liburuak eta gainerako argitalpenak bilatzen eta irakurtzen.

Harold 'Skip' Garner Dallas-eko Southwestern Medical Center-eko (AEB) doktoreak programa informatiko lagungarri bat asmatu du Hiesa, minbizia edo dena delakoa ikertzen ari direnen lan astuna samurtzeko. Izan ere, biomedikuntzan aditua den doktore honek

azaldu duenez, bere programak pentsamendu zientifikoa emulatzeko edo itxuratzen du eta horri esker ordu askotako lana ken diezaiokoe ikerlariari. Ordenagailuari literatura zientifikoa "irakurtzen", datuak alderatzen eta erabiltzailearen interesaren arabera laburbiltzen eta

sailkatzen irakastea izan da Garnerren lan nagusia.

Programa informatiko honek dagoeneko emaitza onak eman ditu bihotzeko gaitzen azterketan eta, oraingoz lan mota hau erabat ordenagailuen esku utzerik ez badago ere, denbora benetako deskubrimenduetarako gordetzen laguntzen dio ikerlariari.

Sortutako programa Irisdescent da eta medikuntzan gehien erabiltzen den Medline datu-basean lanean jarri da. Medikuek kontsultatzen du aipatu datu-basea eta askotan ordu ugari irakurtzen pasatzen dute gai bati buruzko ideiak finkatzeko. Irisdescentek irakurketa automatikoa egiten du eta irakurritako datuak estatistikoki multzokatzeko gain beraien arteko loturak, probabilitatearen arabera, egiten ditu. **I**

landareak

JAKOBA ERREKONDO

mandio@zerain.com

Babaloreon nobedadea

EUROKADA BATEZ zoriona, eta okerragoa dena edertasuna eskuratzea uste dugun babaloreak baino gutxi, gero eta gutxiago, gehiago gara. Apartekoa, berria, ikusi gabea edukitzea dugu garunean karranpatua, askatu ezinezko korapilo eta txibista. Gaitza dugu hauxe ere landareekin.

Tarteka-marteka eurokada etxeko metara bildu asmoz nobedade deigarriren bat asmatzen duen azkarren baten berri izan ohi da. Eta kopeteko karranpa are gehiago estutzen digun nobedadeak jotzen gaitu. Seko jo ere!

"Zoriaren banbua" dugu azkena. *Dracaena sandenaria* landarearen puja edo aldaska da. Kanabera itxura du eta hortik banbua deitzea, banbu eleganteari sona lapurtuaz. Zoriarena, saltzeko trikimailua, besterik ez. Lora denda, gardenia, mintegia, zoazenera zoazela hantxe topatuko dituzu aldaska mehe deigarriak, punttan hosto berriak ageri eta saltzailea komedianta: lurralde urrun eta exotikoren bateko errito edo mitoren bat aitatuz: "...hau opari jasotzen duenari zori ona luzatzen omen dio...". Gero, kolonizazioaren tamainaz jabetzen gara: edozein bulego, taberna-zoko, denda edo etxean topatuko duzu. Zorionak enbata gisa etorria beharko luke aspaldi, baina bai zera! asmatzailearen patrikara enbatakada txanpon eraman bai...

Antzeko enbatakada bildu zuen bateren batek "Tamaya" deitzen zuten begonia batekin duela hamarren bat urte. 1896an Paul Bruant baratzezain poitierstarrak "Comte de Miribel" izena eman zion begonia hibrido bat sortu zuen, *Begonia albopicta* eta *Begonia* "Corallina" nahastuz. Enbortxo batean txertatuaren itxura emanez hazi eta bereziki diseinaturiko lorontzi batean saltzen zen hura, bizitzaren galzarako estrapozuak leundu eta zori ona ekarriko zizunaren antigoaleko mitoa liburuño zintzilikario batean amu erakusten zuelarik. Negozio galanta hura frantses batzuek antolatutako omen zuten, Boli Kostako Pierrelaten Coraline enpresak egiten zituen.

Asmatzailea bera ote zen? Nobedadeak karranpatuak behintzat bai, babalora alaeok! Portzierto, azoketan artaburuak bezala baba-loreak saltzen hasiko al gara? Ea enbata hori...

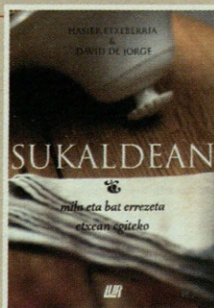
Web, CD-ROM eta paper formatuetan soluzioak alor guztietan

Adur SOFTWARE PRODUCTIONS

Adur Software Productions, S. Koop. (ASP)
Industrialdea 1, 20160 Lasarte-Oria
Tel: 943.37.18.49
e-mail: adur@adur.com

INFORMAZIOAREN UNIBERTSOA

Sukaldean

HASIER ETXEBERRIA

DAVID DE JORGE

sukaldean@free.fr

Merlenka (mediana) pastela

- Kg bat merlenka hezurrarekin, erdiko trunkoa esate baterako, garbi eta ezkatari gabe
- 2 tipulin, pikatuak
- Porru baten zuria, pikatua
- 2 baratxuri ale
- Oliba olio
- Xorta bat brandy
- Litro laurdena esnegain urtu
- 8 arrautza, joak
- Gatza eta piperbeltza

KAZOLA ZABAL BATEAN, ur gazia isuri eta su eztián jarriko dugu merlenka egosten, mamia hezurretatik erraz bereizten dela sumatu arte. Ura irakiten hasi eta 10 bat minutu beharko ditugu horretarako. Erre gabe maneatzeko moduan egotean papurtuko dugu arraina. Azala kenduko diogu ondoren. Hezurrak, katuarentzat.

Kazola batean, su ezti-eztian jarriko ditugu tipulinak, porrua eta baratxuriak olio pixka batean gozatzen. Barazkiak xamurtzean, 10 bat minuturen buruan, erantsiko dugu brandya. Murrizten utzi eta biraka nahasiko dugu ondoren guztia. Arrain papurtuaren txanda

etorriko da gero: ongi nahasi eta berotasun horretan edukiko dugu, irakin gabe, ez lehortzeko.

Sutatik kanpora nahasiko ditugu arrautzak eta esnegaina. Gatza eta piperbeltza emango diegu ondoren. Aurrez maneatutako jakiak erantsi eta nahasiko dugu guztia. Gatz-puntua zuzenduko dugu gero.

Molde handi bat edo bi txiki ("plum-cake" motakoak) hartu eta, gurin urtuaz igurtzi ondoren, ogi birrinduaz hornituko ditugu barruko aldeak. Nahastura sartuko dugu ondoren.

Bainu-marian edukiko ditugu moldeak 20-30 minutuan 180º-tan, nahastura ongi mamitu arte. Labeko epea luzatuz gero, lehortuko zaigu pastela, eta mamitsu gelditu behar zaigu. Hori frogatzeko astindu txiki bat emango diegu moldeei labe barruan: ertzak tinko eta barrua dardarati agertu behar zaigu pastela.

Hoztu eta gero, moldetik atera eta moztu egingo dugu pastela. Saltsa arrosan edo maionesan ongi bustirik jango dugu, ogi txigortuekin. ■

Oinarrizko kontuak

Espeziak nola gorde

SUKALDEA alaitzeaz gainera, erakargarri handikoak dira eta oso garestiak. Jatorrizko itxuran eskuratu behar dira, ahal neurrian, adaxkak, aleak, zurtoinak, haziak... ehorik baino hobe! Lurrin bizitasunak ematen digu espezien kalitate eta freskuraren berri.

Giroko tenperaturan gorde behar dira espeziak, leku ilun lehor batean, ongi itxitako poto opako eta guztiz hermetikoetan. Hutsean ontziratzea da gomendagarriena. Sekula ez ditugu poto berean elkarrekin gordeko, ezta kopuru guztiz txikitik ere. Ez dago hilabeteen eta urteen joanean itxirik, lehor, lizundurik, lurrinik gabe, erdi hilik zahartzen eta higatzen ari diren espeziak baterik dauden despen-tsak baino ikuspegi lastimosoagorik.

Eta zoritxarrez, kalitate eskasa da supermerkatuetan

saltzen diren poto horiek eskaintzen dutena. Oso gutxitan dira bikainak espezia horiek. Altxor bat aurkitu dugula esan ahal izango dugu, mundu misteriosu hau ongi ezagutzen duen saltzaile batekin topo eginez gero. Bitartean, arau nagusiak agitzen du beti: hobe dugu paella piperrauts on batez maneatzea, lurrinik gabeko azafrai memelo, idor eta izugarri garesti batez baino. Katua ez baita, hurrik eman ere, erbia!

Xirika

gazte informazioaren saltsan

Komunikabideek dituzten gabeziak ikusi ditu gazte talde batek eta gazteentzako aldizkari bat egiteko proiektua abian jartzea erabaki dute. Otsailaren 5az geroztik kalean da proiektu horren emaitza, *Xirika* aldizkaria; ostegunero kioskoetan izango da eta ostiraletan *Gara* egunkariarekin batera banatuko dute.

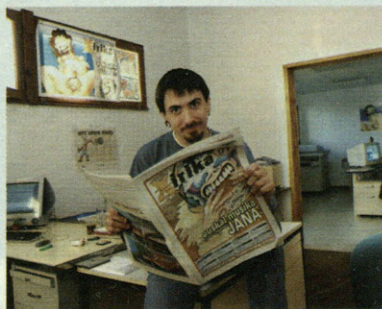
EUSKARAZKO KOMUNIKABIDEEN ESPARRUAN aldizkari berri bat agertu da, *Xirika* aldizkaria; ostegunetan kioskoetan izango da eta ostiraletan *Gara* aldizkariarekin batera banatuko da. Proiektu berriaren bultzatzailea gazte talde bat da, batzuk aldizkariaren lan taldea osatzen duten langile finkoen artean daude. Ekimenaren bultzatzaileek diotenez, egun merkatuan dauden egunkari eta aldizkariak ez dituzte gazteen beharrak asetzen eta horregatik murgildu ziren lan berri horretan. "Produktu zabalago baten beharra ikusten genuen, gazteen ikuspegitik gazteen kezkek plazaratzeko eta gogoko gauzak jasotzeko egina. Hizkera ere ez da egunkariak erabiltzen dutena bezain serioa izango, informalagoa izango da", dio Yves Machicote aldizkari marrazkilaria eta maketatzaileak. 0 eta 1 zenbakien 7.500 ale argitaratu dituzten arren, aurreikuspenen arabera 5.000 aleko tirada izango du astero.

Xirikaren egoitza Senperen dago. Lan taldea lau langile finkoak eta 30 kolaboratzaileak osatzen dute. Langile finkoak Amets Arzallus, Yves Machicote, Garikoitz Mujika eta Goizeder Taberna dira, eta kolaboratzaileetako batzuk Gorka Vierge, Egoitz Garmendia eta Belgika, Flandia eta Mexikon bizi diren euskaldunak. Zuzendaria eta argitaratzaile arduraduna Goizeder Taberna da. Bestetik, publizitateaz arduratzen den pertsona bat ere badago.

Machicote aitortutakoaren arabera, proiektua bultzatzeko kapitala lortzea izan da gogorrena. Taldea independentea dela dio eta aldizkaria argitaratzeko Zezengorri izeneko argitaletxea ere antolatu behar izan dutela. Beraz, diru iturriak ezinbestekoak dira aurrerantzean egin nahi dituzten produktu berrienatik aurrekontua zehaztu ez duten arren.

ALONA IPINTZA

Argazkiak:
Gaizka Iroz

Batetik, proiektuaren bultzatzaileek jarritako dirua dute. Bestetik, hainbat komunikabideri, besteak beste *Berria* egunkariari, *Xirika* aldizkaria saltzen saiatu dira. *Gara* egunkaria izan da taldearekin adostasun batera iritsi dena. "*Gara* aldizkariaren maketa erostea onartu zuen. Beraz, gure bezeroa da eta gure diru sarreratako bat", dio Machicote. Irargiak ere diru iturri garrantzitsua izango dira, baina erosleen laguntza "beharrezkoa" izango da. 35 euroren truke harpidedun egin daiteke irakurlea, eta astero kioskoetan erosten dutenek, berriz, 0,50 zentimo ordainduko dituzte. Denborarekin ikastetxeetan eta unibertsitateetan *Xirika* zabaltzeko sare "alternatiboa" antolatu nahi dute ezaugarri ezberdinetako gazteenganaino iristeko. "Gazteek erosteko zailtasunik izan ez dezaten jarri dugu aldizkaria hain merke. Batek erosi eta denek hura erabiltzen badute, agian ezinezkoa izango da aldizkaria argitaratzen jarraitzea".

24 orri izango ditu ale bakoitzak eta edukiak lau ataletan banatuak daude. Larrugorritan atalean erreportaiak idatziko dituzte, gazteriarekin harreman zuzena duten eta gazteei kezkatzen dieten gaiak. Aktualitatea atalean informazioa eskainiko da; "gazteen artean irakurtzeko ohiturarik ez dagoela begi-bistakoa da, prentsa ez da batere irakurtzen. Prentsa irakurtzeko ohitura bultzatu nahi dugu", dio Machicote. Agendan Euskal Herriko txokoetan egingo diren kontzertuei, erakusketei, hitzaldiak... buruzko informazioa emango da. Azken atala, Ilargirantz izeneko da. Hamaika azpiataletan (Zer Suma, Bertso Sortzaileen Ganbara, Leihatila Beltza...) aisialdia eta kulturarekin lotutako kontuak aipatuko dira.

Taldearen azken helburua *Xirika.com* web gunea abian jartzea da. Hala ere, bultzatzaileek beraien helburua paperezko produktua egitea zela diote: "Ez dugu sekulako apustua egin web orria egiteko". ■

Lotarako ordua da

Neguko egun hotzetan, izarapean ohetik ezin jaiki gabiltzanean, askotan pentsatu izan dugu negualdia lozorroan pasatzen duten animalia horiek bezalakoa izan nahiko genukeela; hartzak, marmotak, muxarrak... denak izaten ditugu gogoan. Baina, lozorroan egotea, dirudiena baino konplexuagoa da, aldaketa handiak eragiten baititu gorputzean. Animalientzat neguko hotz eta elikagai eskasiari aurre egiteko estrategia da.

NEGUALDIAN garai gogorak hasten dira animalia askorentzat, inguruneko baldintzak asko gogortzen dira. Temperatura jaitsiera nabarmena da eta honi janaria topatzeko zailtasuna gehitu behar zaio. Horregatik, hegazti migratzaileak abian jartzen dira eta bidaia luzeak egiten dituzte leku epelagoen bila. Goi mendietako animaliak ere altitude baxuagoetara jaisten dira baldintza eramangarriagoen bila. Gertaera jakina da animalia askok neguko egun batzuk "lozorroan" iragaten dituela, alegia, hibernatu egiten duela. Hibernazioa deitzen zaio ekintza horri, non metabolismoaren jaitsiera oso nabarmena izaten den. Azken finean,

MAIDER
ZAPIRAIN

energia eskaria murrizteko estrategia moduan uler dezakegu, janaria aurkitzeko zailtasun handiagoak baitituzte negualdian. Hibernatzaileak diren animalia gehienak tamaina txikikoak izaten dira eta metabolismo tasa oso altuak dituztenak, eta horrek, noski, janari eskari handia eskatzen du. Baina hibernazioa "lo egitea" baino ekintza konplexuagoa da. Gorputzeko temperatura kasik ingurunekora parekatzera iristen da. Egoera horretan dagoen animaliak "hilda" dagoela dirudi. Hibernatzaileak diren animaliak odol berokoak dira.

Animalien artean, bereizketa nagusia egiten dugu odol berokoak direnen eta ez direnen artean. Odol berokoak ez direnek, inguruneko

tenperatura aldatzen bada, euren gorputzekoa ere bateratsu aldatzen dute, igelek eta dortokek esaterako. Aldiz odol berokoak direnek euren gorputzeko tenperatura erregulatzeke gaitasuna dute, nahiz ingurunekoa aldatu. Horiei homeotermo deitzen zaie eta horiek dira hibernazioaren fenomeno berezia burutzen dutenak. Metabolismoa makaltzearekin gorputz-tenperatura jaisten da, baita bihotz-taupadak eta arnasketa erritmoa ere. Animalia hibernatzaile askok ukimenaren estimuluari ere ez diote erantzuten, beste batzuek egokitzen denbora behar dute estimuluei erantzuteko. Saguzarrak dira adibide egokia. Horiek hibernazioaz gain, eguneko lozorroa egiten dute zenbait ugaztun eta hegazti bezala, egunez lo eta gauez esnatzen dira jatekoa eskuratzeko. Gizakia odol berokoa izanik ere, argi dago zoritxarrez, horrelakorik egiteko gaitasunik ez dugula. Tenperatura jaitsiko baltzaigu hil egingo ginatke berehala. Animalia hibernatzaileek gantza (gantz arrea deitua) metatzen dute euren ehunetan erreserba moduan. Behin animalia esnatzen denean, beharrezko energia bertatik lortuko du. Katagorriek, marmotek, muxarrek... horrela egiten dute.

Hartz arrea. Ez ukitu, lo nago

Gure hartz handiak (*Ursus arctos*) ere hibernazioaren antzekoa egiten du. Negualdian gustura egoten da lozorroan bere gordelekuaren babesean. Tenperatura jaitsiera ez da hain nabarmena izaten, baina zenbait aldaketa fisiologiko jasaten du. Bere gorputzak 7° inguruko tenperatura jaitsiera jasan dezake, 38°tik 31°ra jaitsi daiten tenperatura. Gainerako animalia hibernatzaileen aldean tenperatura altuak dira. Lozorro "goxoa" du gustuko gure hartzak. Negua iritsi aurretik ederki hornitzen ditu bere erreserbak, horregatik gure animalia orojaleak janari kopuru handiak irensten ditu. Hibernazio bereziak lau edo bost hilabete irauten ditu, azaro inguruan oheratzen da eta apirila inguruan jaikitzen da. Baina bere loaldia ez da hibernatzaileek ohi duten bezain sakona, estimuluei erraz erantzuteko gaitasuna du. Hitz gutxitan esanda, norbaitek gogaitzen badu erraz haserretzen da. Hala ere, zoritxarrez, ale bakan batzuk baino ez dira geratzen gure inguruan, hamar ale inguru Pirinio aldean eta ehun inguru Kantabriako mendilerroan.

Argazki hauetan ez dute lokartu itxurarik saguzarrak, muxarrak eta marmotak, baina honezkero lo daude, epeltasuna noiz helduko zain, eta janari goxoa noiz harrapatuko zain.

Izoztutako muxar grisak

Animaliatxo txiki eta polit hori (*glis glis*) ere ez dugu askotan ikusten, animalia gautarra baita. Katagorrien tankerako karraskaria irailan lanean hasten da, negualdirako prestaketak egiten. Pagaziak, ezkurak, urrak... denak bilduko ditu eta ezin aserik izugarri gizenduko da. Eta lehenengo hotzaldiak hasi orduko, badoa bere txokora loaldi goxoan sartzeko. Pagadi edo harizti bateko enbor-zulo batean topa dezakegu, baina baita baserriko ganbararen batean ere.

"Loaldi goxoa" izaten duela esan dugu, baina ez dakigu zenbateraino den "goxoa", izan ere, metabolismoa makaltzearekin batera, gorputz tenperatura 35° gradutik 1°era jaisten du; muxarra bai benetako hibernatzaile! Arnasketa erritmoa ere izugarri moteltzen da, orduko aldi bakarrean izaten du arnasa hartzea. Hala ere,

kankoko estimuluei berehala erantzuteko gaitasuna izaten du.

Maiatza aldean esnatzen da muxarra. Gantz erreserbak ia agorturik izaten ditu eta pisuaren erdia gal dezake. Hala ere, ez du denbora gehiegi galduko, araldiari ekin behar baitio.

Marmotaren familia giroko loaldia

Lo egitearen inguruan askotan egiten da marmotekiko (*marmota marmota*) erreferentzia, loaldi sakonak egiten dituenaren ospea baitu. Marmota benetako hibernatzaile galanta da. Goi mendietan ibiltzen den karraskari handi horrek sekulako tunel bideak eraikitzen ditu. Familia giroa gustatzen zaio eta neguko loaldia taldean egiten du, elkarren ondoan babestuz. Udazkenean ondo prestatzen dute gordelekua belar lehorrez horniturik, puntako erosotasunean. Hibernazioak urritik apirila aldera arte irauten du. Marmotek ere, hibernazioa amaitu eta egun batzuetara araldia hasiko dute.

Saguzarraren erretiroa

Ugaztun hegalarri bakarrak dira. Gautarrak dira, eguna lozorroan iragaten dute, koba, zuhaitz-zulo, soto... eta horrelako txokoetan. Hibernazioa ere, lozorro sakonean igarotzen dute. Neguan ahalik eta traba gutxien egitea komeni da, lozorrotik esnatzeak energia asko eskatzen baitio, eta biziraupena jarri dezakegu arriskuan. Hibernatzen ari den horrelako animalia bat ukituz gero, hasieran ez da mugituko, baina horrek ez du esan nahi ohartu ez denik, gauza da denboralditxo bat beharko duela egokitzeko, lehenik metabolismo tasa igotzeko, bihotz taupadak bizkortzeko... ■

Koldo Zuazo

Sei hizkuntza eremu nagusi bereiztu ditu Koldo Zuazok gurean *Euskalkiak*. Herriaren *lekuoak* lanean: mendebalekoa, erdialdekoa, nafarra, nafar-lapurtarra, zuberotarra eta ekialdeko nafarra, eta

«Bonaparteri iruzurra egin zion itzultzaile batek»

Euskararen sendabelarrak du izenburu euskalkien garrantzia aztertzen duen zure lanetako batek. Zer moduzko osasuna antzeman diezu sendabelar horiei zure azken lan honetan?

Esango nuke bere osasuna hobetu egin dela azken aldi honetan, baina izan da bolada bat... Gipuzkoan gauzak nahiko normal joan dira, baina Bizkaia aldean, Nafarroan eta Iparraldean pentsatu izan dugu geurea txarra zela, euskara batua zela ona. Eta euskara batua zela leku guztietan eta jardun jaso guztietan erabili behar zena. Orain hasi gara konturatzen euskara batua beharrezkoa dela, baina hizkuntza hori baino zabalagoa dela. Hizkuntza bat ez baita bakarrik gai jasoen gainean jarduteko. Hizkuntza batek lagunartean jarduteko ere balio

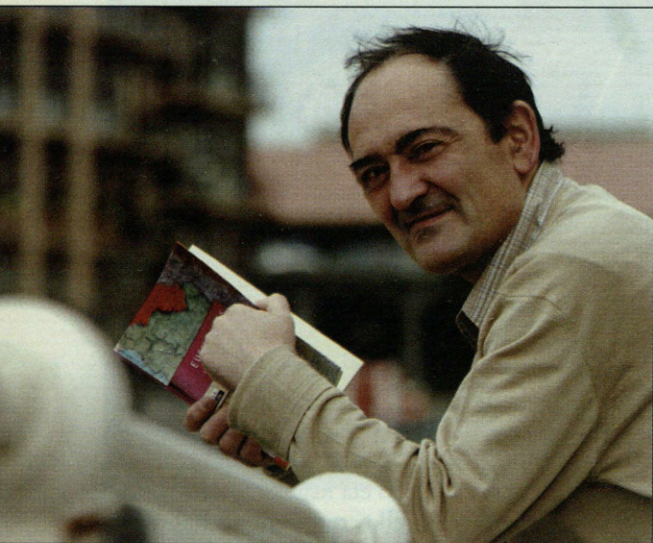
behar dugulakoan nago, jendeak ere jakin egin behar baitu. Gainera, institutuetan eta ikastoletan euskara ikasgai euskalkien gainean informazioa ematen da, eta nola askotan irakasleek ez daukaten horretarako lanabesik, pentsatu nuen jende horrentzat ere lagungarri gerta zitekeela nire lan hau. Baina horretaz aparte, hizkuntza ez da gainerako gauzeekin zerikusirik ez daukan zerbait. Hizkuntza oso lotuta dago bere hiztunekin, herri batekin, herri horren historiarekin eta herri horren bilakaerarekin. Eta hor ere lotura batzuk ikusten nituen nik. Zergatik joan dira euskalkiak garai batzuetan galduz eta beste garai batzuetan batuz? Moda batzuk egon direlako.

Zein modetaz ari zara?

Bada, esate baterako, XVIII. mendean Gipuzkoan egon zen euskararen aldeko susperraldia, eta Gipuzkoako euskarak halako prestigio bat lortu zuen, horrek euskalkiak biltzea ekarri zuen eta Gipuzkoako euskara horrek prestigio hori izatea baita bertsolaritzan, Elizan edo dena delakoan ere. Eta nik lotura horiek erakutsi nahi nituen, ez baitago horretarako ohiturarik.

Gipuzkoako euskalkiak hartu zuen prestigioa ez al zen izan kaltegarri beste euskalki batzuentzat?

Bai. Batzuetan hala gertatzen da. Nik baditut liburuan lekukotasun batzuk, eta haietako bat Kardaberazena da. Kardaberaz jatorriz hernaniarra zen, baina Bizkaian eta Araban sermoiak egiten ibiltzen zen, eta konturatu zen Bizkaian eta Araban jendea lotsatu egiten zela euren hizkerarekin eta nahiago zuela Gipuzkoakoa erabili. Hori da prestigioaren alde txarra. Baina beste alde batetik ona da erreferentzia batzuk izatea, euskaldunok ere behar ditugu bilguneak. Ohiz, herri

horien guztien deskripzioa egin du. Baina liburuak badu beste parte bat, eta han ohiko euskalkien silueta horrekin bat ez datozen hizkera asko agertzen ditu Zuazok. Izan ere, badaude Euskal Herrian zehar hizkera batzuk ohiko euskalkien mugak zeharo gainditu dituztenak.

behar du, edo herri barruko harremantarako, eta horrelakoetarako euskalkiak hobeto daude. Hurbiltasun bat, jendearen arteko gertutasun bat sortzen dute. Eta horregatik diot azkenaldi honetan hobera egin duela euskalkien osasuna.

Zein izan da *Euskalkiak*. Herriaren lekuoak lanaren helburua?

Bere oinarria lehendik neukan argitaratua, artikuluetan-eta. Baina lau katurentzako izan barik pixka bat kontu zabalagoa izatea nahi nuen, uste baitut kultura demokratizatu egin behar dela. Eta lau katurentzako izate horren errudunak geu gara, batzuetan modu arraro batean idazten dugulako, geure arte-rako-edo. Eta ondo dago adituentzat idaztea, baina jendearentzat ere idatzi

PILAR IPARRAGIRRE

Argazkia: Iñigo Azkona

normalizatueta ere hiri handietako hizkerak izaten dira hedatzen direnak —eman dezagun Katalunian Bartzelonakoa, edo Frantzia Parisekoa—. Bai, beti egoten dira galtzaileak, baina hori ezinbestekoa da, ordaindu beharreko kontu bat.

Dena den, Gipuzkoan ez dirudi hori hala gertatu zenik. Donostiako euskalkiaren eragina hain handia izan al zen, bada?

Ez. Ibon Sarasolak berak esaten du Gipuzkoa bere osotasunean dela hiri handi bat, eta beraz eragina izan zuena ez zen izan Donostiako euskara baizik Gipuzkoako hizkera, Tolosaldekoka eta Beterrikoa. Badago hor ardatz bat —liburuan asko aipatzen dut hori—, bide zahar bat Iruñetik kostaldera antzina egindakoa, historian zehar oso inportantea izan dena. Bide horren inguruan herri handiak eraiki ziren eta herri horietatik eratu ziren hizkuntza-modak.

Guztiaren abiapuntu Iruñea izango zen?

Hala ematen du. Badaude ezaugarri batzuk Erronkarin hasi eta Lezoraino edo Oiartzuneraino iristen direnak, eta berrikuntzak dira. Orduan esaten duzu: hain eremu zabalean berrikuntza berberak egoteko, non sortu dira berrikuntza horiek? Eta ez duzu beste azalpenik Iruñea baino. Gertatzen dena da gero Iruñea erdaldundu egin zela eta haren indarra hor gelditu zela. Hori da euskaldunok daukagun gauza txar bat: Bilbo, Baiona, Iruñea, gure hiri nagusiak erdaldunak izan direla. Gauzak horrela, hutsune hori bete zuena Tolosa izan zen. Tolosa eta Tolosa ondoko Andoain, Hernani eta ardatz horretako herriak.

Sei euskalki nagusi bereiztu dituzu lan honetan. Baduzu alderik Louis-Lucien Bonaparteren ikuspegiarekin...

Bonaparte beti da erreferentzia gure artean. Eta ezusteko bat izan zen nirea. Arabako euskara aztertzen ari nintzen ni, hango lanabesak-edo agortu egin ziren, eta orduan Araba ondoko herri

euskaldunetan begiratzea pentsatu nuen, ea zerbait aurkitzen nuen lagun-garri. Hala joan nintzen Burundara: Altsasu, Urdiaín-eta alderdi horretara. Kontua da alderdi horretan Bonaparterentzat euskara giputza hitz egiten zela. Baina hango euskara entzun, eta ez zeukan batere zerikusirik Idiazabalen, Seguran edo Zegaman egiten zenarekin. Joan nintzen hurrengo herrira, Etxarri Aranazera, eta ohartu nintzen Burundako euskaratik oso diferentea zela hangoa. Baina Etxarri Aranazekoa ere ez da euskara giputza, hark ere Nafarroakoarekin antza handiago dauka! Beno, Arbizu da ondorengo herria, eta hor Bonaparterentzat euskara nafarra egiten zen. Beraz,

“Agian lexikoari buruz hanka-sartzeak egongo dira liburuan, baina ezin dugu beti gai hori saihestu, eta hanka-sartzeak badaude, etorriko dira beste batzuk zuzenduko dituztenak”

Bonaparterentzat Etxarri eta Arbizuren artean zegoen euskalki biren arteko muga. Niretzat, ordea, bi herri horietako euskarak oso antzekoak dira, eta galdetu nion neure buruari zergatik izango ote zen desadostasuna. Eta konturatu nintzen Bonaparteri iruzurra egin ziola itzultzaile batek. Bonapartek agindu apaiz bati itzultzeko doktrina bat Etxarri Aranazeko euskara eta beste bat Urdiaingora, eta apaiz horrek Beterriko euskarara itzuli zituen! Beno, handik gutxira Nafarroako Unibertsitateko irakasle baten tesia agertu zen, Orreaga Ibarrena. Tesi horretan Ultzama inguruko euskara aztertzen zen. Hor Bonapartek sartu zituen multzo berean zenbait haran, baina Orreaga Ibarra konturatu zen

haran batzuetan egiten dela mota bateko euskara, baina Basaburuan, Imotzen eta Larraunen oso diferentea dela. Orduan poztu egin nintzen, konturatu bainintzen ez nenbilela guztiz burua galduta, beste batzuek ere bazituztela desadostasunak Bonaparterekin.

Horretarako baten iritzia nahikoa izan al zitzaizun?

Ez zen hala izan, ordea. Gero Donostiako Iñaki Caminoren tesia etorri zen, eta horrek ere erakutsi zuen Aezkoako euskarak Iparraldekoarekin baino gehiago Nafarroakoarekin zeukala lotura. Beraz, denbora gutxian, tesiak egiten hasi eta konturatu ginen Bonaparteren lanak huts egiten zuela. Arrazoi metodologikoengatik, edo hizkuntza bera aldatuz joan delako, mende eta erdi pasa baita. Edo Bonaparteri egin zizkioten iruzurrengatik, baina halaxe zen. Leku batzuetan arazoak zirela ikusirik, beste batzuetan ere beharbada egongo zirela pentsatu nuen eta Euskal Herria osoan begiratzen hasi nintzen.

Zein irizpiderekin egin duzu azterketa?

Ezaugarri batzuk zehaztu behar izan nituen, zeren Bonapartek izan zuen beste akatsetako bat horixe da, ezaugarri gutxi batzuekin bakarrik ibiltzea, bere helburua ez baitzen euskara azaltzea, mapa bat egitea baizik. Eta oro har bere sailkapena ondo dago, baina mugetako euskarak zorrotzago aztertu behar izaten dira. Hortaz, nire ahalegina hizkuntza bere osotasunean hartzea izan da. Fonologia, morfologia, sintaxia... begiratzea. Eta lexikoa ere. Agian lexikoari buruz hanka-sartzeak egongo dira neure liburuan, lexikoa kontrolatzea oso zaila izaten baita. Joaten zara herri batera, galdetzen diezu hango hiztunei hitz bat erabiltzen den ala ez, eta batek esaten dizu baietz eta besteak ezetz... Baina ezin dugu beti gai hori saihestu, eta hanka-sartzeak badaude, etorriko dira beste batzuek zuzenduko dituztenak! ■

Babeslea: Hernaniko Udala

Hernaniko Udala

Lehen, orain eta beti
Euskararen alde

Net Hurbil

PELLO ZUBIRIA

Moralidad Publicak hil du Argentinako prostituten burua

Argentinako Rosario Sandra Cabrera hil dute tiroz, prostituta eta sindikalista. Bere bizitza eta heriotzaren kontakizunak film baterako gaia eskaintzen du. Baina Argentinan giroa. Hemen ez dugu prostituerarik eta polizia ustelik.

ARGENTINAKO Rosario hiriko *La Capital* egunkariak honela zioen joan den urtarrilaren 28ko zenbakian: "Asesinaron a Sandra Cabrera, líder del gremio de meretrices de Rosario". Bitxi egiten da "meretriz" hitza Europako bazter honetan: prostituta hitzaren gaztelarazko ordaintzat ikasi genuen mutikotan eskolan. Argentinan erabiltzen dute ordea normaltasunez. Hala ere, albiste horretan gauza bitxiagorik bada: Argentinako prostitutak sindikatu batean bilduak direla batetik. Eta albiste bere osotasunean irakurritz gero, hilketa honen erruduntzat hango polizia-aren Moralidad Publica saileko agenteak jo direla.

Sandra Cabreraren gorpua goizeko 08:30etan aurkitu zuen lanera zihoan emakume batek Rosarioko Iriondo auzoan. 647. zenbakia daraman etxearen sarrerako eskilarapean zegoen emakumearen hilotza. Frakak belauetaraino jaitsita zeuzkan, preserbatibo baten azaleko plastikoa zegoen bere ondoan, eta 32 kalibreko errebolber baten bala emakumearen buru barruan.

Hilketa gertatu zen lekura hurbildu zen kazetaria bi lekukorekin mintzatu ahal izan zen. Cabrera ezagutzen zuen Gustavo izeneko bizilagun batek esan zion nola hildako emakumeak adierazi zion "que se la tenían jurada". Auzoko beste emakume batek berriz "mesedez, ez ezazu nire izenik jarri, desesperatuta nago" erregutu zion kazetariari. Eta polizia bat aipatu zion, nola honek

meatxu egin zien berari eta Cabrerari esanez "buruan tiro banarekin bukatuko zutela".

"La Capital"eko kronika honen lerroetan aurrera egin ahal da ordea, Irigoien kaleko hilketa Argentinan egunero gertatzen direnen artean berezia egin duen hainbat xehetasun aurkituko dugu. Sandra Cabrera Asociación de Mujeres Meretrices de Argentina (AMMAR) elkarteko buruaren hilobiratzera 200 pertsona hurbildu ziren. Horien artean ziren Central de Trabajadores Argentinos sindikatuko ordezkariak, Asociación de Trabajadores del Estado sindikatukoak, Asociación del Magisterio de Santa Fe irakaskuntza sindikatukoak, hiriburuko zinegotziak eta beste zenbait politikari.

Santa Fe estatuko Jorge Obeid gobernadoreak Argentinako Justizia ministroari deitu zion -hileta egunean bertan- hirian bizi zen egoera minberaz hitz egin eta Giza Eskubideen idazkari nagusia Rosariora biharamonean bertan bidal zezan. Eta arartsaldean bildu zen prostituten sindikatuko idazkari nagusiarekin: Elena Reynaga-ri Obeidek agindu zion estatu horretako polizia garbiketa egingo duela, guztia CTA sindikatuaren eta bere bi ministroen aurrean. Ez hori bakarrik: agiri publiko bat plazaratu zuen Obeidek adieraziz hilketa horretaz inork daturik baldin badu era diskretoan Giza Eskubideen idazkariaren bulegoari jakinarazteko telefono bat antolatuta dutela,

eta publikoki konpromisoa hartzen duela "beharrezko neurriak hartu eta Polizian garbitasuna egiteko, honek bere betebeharra burutu dezan, alegia, jendea iraguntzea".

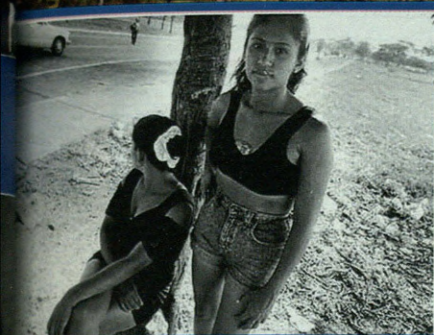
Bazituen azkar mugitzeko motiboak Obeid gobernadoreak: Sandra Cabrerak bera hil baino lau egun lehenago Auzitegian salaketa bat ipinia zuen Rosarioko polizia batzuen kontra beste prostituta bati meatxupean dirua kentzen ziotelako. Aspalditik ari zen AMMAR elkartetik Moralidad Publicako agenteen ustelkeria salatzen. Krisi betean dagoen Argentinan CTA sindikatuaren babesean prostituten defentsarako elkarte pixkanaka ari zen indartzen eta bere heriotzak asaldatu egin zuen Argentinako iritzia publikoa.

Non babestu hobeto mafia?

Diktadura likidatu ezinean ari diren beste leku askotan bezala, Argentinan ere sistema zaharraren mamuak eten gabe azaleratzen dira. Santa Fe estatuan, zenbait komunikabidetan aipatzen zen 1995an polizia batzuek idatzi

Lerroon gainean, Sandra Cabrera ageri da. Ezkerrean, Obeid gobernadorea, eta polizia argentinar bat. Beste argazkietako emakumeak, Rosarioko prostitutak dira, "redada" batean arrestatuak batean eta kalean bezeroen zain bestean.

zutela barne txosten bat ofizial ustelek dirua irabazteko zuten antolakuntzaz. "La Santafesina S.A" izenez deitzen zioten hartaz zekitenek eta haren kutxan ordaindu behar zuten eskualde hartan prostituzioa, legez kanpoko jokoa edo droga trafikoa egin nahi zutenek. 1992 eta 1995 artean "ezkerretik" (eskupean) 12 milioi pesotik gora manejatu zutela zioten polizia salatzaile horiek beren txostenean. Baina idatzi honek ez zuen eragin handirik izan. 1998an Obeid gobernadore berriak zenbait polizia torturatzailer kanporatu zituen, eta laster jaso zuen gainerakoen meatxua: horrelakorik gehiago egiten bazuen, berehala lehertuko zitzaiola bake soziala.

Eta tartean, Sandra Cabrera azaldu zen. Bera eta beste prostituta talde bat

bildu zen ordurako Buenos Airesen funtzionatzen zuen AMMARera. Prostituta hitza arbuaitzen dute hauek, eta berentzako "sexu langileak" deitura erabiltzen dute. CTA sindikatuaren barruan antolatuta, proxeneten eta polizien desmasiei aurre egiten hasi ziren. Munduko ofiziorik zaharrenean ari diren emakumeak hain gogor kolpatzen dituen gaitzei (Hiesa nagusiki, baina baita sifilisa, gonorrrea eta abar ere) buruzko informazio eta sendabideak hedatzen dituzte. 2001eko abenduan Argentinako krisia bere gordinean prostituten artean janariak banatu zituzten.

Rosarioko "Enredando" aldizkariari kontatu zionez, Sandra Cabrerak 2000. urtean autobus geltoki inguruetan egi-

ten zuen bere lanà, eta hango txulo batzuek eman zioten jipoia publikoki salatu zuenean azaldu zitzaizkion Buenos Airesko AMMARekoak. Eta bera bihurtu zen pixkanaka Rosarioko prostituten buru, kasik oharkabean.

Gero eta gatazka gehiagoren erdian, agintariek polizia babesa ezarri zioten gauetarako. Baina hala ere 2003ko abenduan berriro erasotu zuten Sandra... bere etxean bertan eta atean poliziak zituela!

Urtarril honetako 24an Cabrerak Stella Maris Longoni-ri lagundu zion auzitegira salaketa bat ezartzera. 29 urte ditu Stellak, alarguna da eta hiru haur dauzka. Hona "El Ciudadano" ren izenburua biharamonean: "Una trabajadora sexual reveló que pagaba a un agente de Moralidad Pública para ejercer su oficio tranquila". Bezperan titulu dotore hori duen saileko poliziek arrestaturik eraman zuten: Stellak esplikatu zien Sergio Bermejo izeneko ofizialari astero bezala ordaindu zitzaioela bere 50 pesoak, baina Bermejo hori komisaldegiz aldatua zutela, berriro ordaindu behar zuela... eta polizia "arduradun" berriek sekulako jipoia eman zioten komisaldegian.

Stella Marisi auzitegian salaketa egiten lagundu eta hiru egunetara akabatu zuten Sandra Cabrera tiro batez. Mafiaren manera bortitzekin. 33 urte zituen Sandra Cabrerak eta zortzi urteko alaba utzi du. Geroztik, Argentinan eztabaidan ari dira: zer egin moralitatea zaintzeko aitzakiatan jarduera ilegal guztien bizkar aberasten diren Moralidad Publiko poliziak ustelekin? ■

<http://www.argia.com/nethurbil> helbidean, gai honi buruzko informazio gehiago eta Interneteko loturak.

K A L I T A T E A

Produkturik onenak, MultiOpticasen

Aukerarik zabalena
bataurreko graduatu,
ukipen-lente,
audiofono eta
eguzkitako
bataurrekoetan.

ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS
ZERBITZU OPTIKOETAN 1a
Hernani, 4 - DONOSTIA

Bero-beroan

Batasunaren ilegalizazioa eta Estrasburgo

Batasunaren ilegalizazioaren aurka Eusko Jaurlaritzak Estrasburgoko Auzitegiaren aurrean aurkeztutako helegitea onartu ez izanak pozarren utzi du Espainiako Gobernuak. Jakina zen arrisku hori hor zegoela, helegitea aurkeztean, Jaurlaritzak berak onartu zuen gisan; Batasunaren ustez, Jaurlaritzak bazekien ez zela onartua izango, Jaurlaritza bera ere gobernu erakunde bat delako, baina hala ere ilegalizazioaren aurrean aurpegia zuritzeko Jaurlaritzak helegitea aurkeztu zuen. Estrasburgoko Auzitegia, dena den, oraindik ez da eduki kontuak aztertzen hasi.

Napargate auziak UPN eta Sanz harrapatu ditu

Nafarroako Gobernuak eta UPN ez dira batere eroso ari *Napargate* izenarekin ezagutzen ari den auziarekin. Kontua da MTS Tobacco enpresa Iraken ari zela negozioak egiten Saddam Huseinen erregimenaren garaian, Nazio Batuen Erakundeak Irakekiko mugimendu komertzialak petrolioa elikagaien truke mugatuak zituenean. Ez edozeinen bidez gainera, Iraken aritutakoa Ricardo de Leon Nafarroako Gobernuak Madrilén duen ordezkaria izan baitzen, aldi berean aipatu enpresako administrazio kontseiluko kidea. UPNk eta Miguel Sanz lehendakariak diotenez, hau guztia hauteskundeei begira PSOE egiten ari den amarrukeria besterik ez da; gaineratzen dute, halaber, normala dela De Leon Iraken enpresek behar duten laguntza kontuetan aritzea eta hori ez zegoela NBek agindutakoaren aurka.

Espainiako Gobernuak eta Eurokarta

Hizkuntza Eskubideen Behatokiak eta Kontseiluak Espainiako Gobernuak Eurokarta ez duela betetzen salatuko dute Europako Kontseiluaren aurrean. Espainiak 1992an sinatu zuen Eurokarta, beste hamaika estaturekin batera eta hitzarmena berretsi zuen 2001ean. Frantziak, esaterako, ez zuen Eurokarta sinatu eta horretarako bere konstituzioa erreformatu zuen, horrela Eurokarta eta konstituzioa bat ez zetozeala argudiatuz. Gaiaren harira, Europako Kontseiluak otsailen bidali behar zuen Nafarroara eta EAERA Eurokartaren betetze maila aztertuko lukeen batzorde bat, baina Espainiako Gobernuak egindako mugimendu batzuen ondorioz ordezkariak ez zuten etortzerik izan. Bisita apirillean egingo litzateke, 19an Nafarroan izango litzateke eta 20an EAEn. Goiko argazkian Juan Inazio Hartsuaga Behatokiko zuzendaria, ezkerrean, eta Xabier Mendiguren Kontseiluko idazkari nagusia eskuinean.

Zer da...

Nikkei eta Financial Times

Nazioarteko indizeen artekoak ditugu Tokioko Burtsako Indizea (Nikkei) eta Londreseko Burtsakoa (Financial Times), biak ala biak indize estatubatuarraren atzetik daudenak. Japoniako Burtsaren Indizeak, Nikkei Stock Averagek, merkatu japoniarrean kotizatzen duten 225 konpainien bilakaera jasotzen du. Nikkeik eta Ameriketako Estatu Batuetako Dow Jonesek kalkulurako metodo bera dute, hau da, batez besteko aritmetiko sinplea erabiltzen dute biek. Japoniako merkatuan Nikkeiz gain Topix indizea ere badute. Azken hori izango da, agian, Tokioko Burtsaren adierazgarriak osatuena. Tokioko Burtsa-

ren lehenengo atalean kotizatzen duten enpresa guztiek (1.300 enpresa inguru) osatzen dute Topix. Adierazle horrek, gainera, sektorekako beste 33 indize hartzen ditu bere baitan. Londreseko Burtsari dagokionez, Financial Times 30 (FT-30) eta Financial Times-SE 100 (FT-SE 100) dira aipatu beharrekoak. Lehenengoa Espainiako Estatuko Ibex 35en antzekoa da, eta Londresen kotizatzen duten konpainia ingelesen arteko aukeratutako 30ek osatzen dute. Aitzitik, FT-SE 100 da gaur egun merkatu britainiarreko indizearik ospetsuena. Minutuz minutu kalkulatu eta hedatzen da, eta Londreseko 100 enpresa garrantzitsuenek osatzen dute.

Daniel Udalaiz

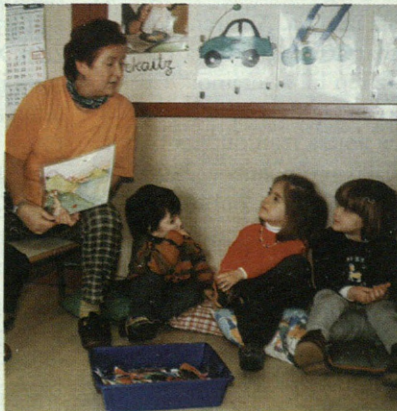
Hautetsien Kontseiluaren proposamena

EKAINERAKO, Hautetsien Kontseiluak Daniel Poulou eta Jean Grenet diputatuekin batera Frantziako Estatuko hizkuntza gutxituen onarpena bermatuko duen lege proiektua aurkeztuko du, Alain Lamassoure Kontseiluko presidentek adierazi duenez. Euskara sustatzen eta irakasten duten erakundeek jasotzen dituzten diru-laguntzek ez dute oinarri juridikorik eta Gobernuak eskaera horren gainean ezer adierazi ez duenez, kezkatuta agertu da Hautetsien Kontseilua. Bestetik, Hizkuntza Kontseiluak Hizkuntza Politikarako Bulego Publikoa sortzeko agiria osatuko duela azaldu du Lamassourek.

D ereduan matrikulatzeko kanpainak

KANPAINA HASI DUTE

Sortzen-Ikasbatuaz taldeak eta Nafarroako Ikastolen Elkarteak batetik, eta Gasteizko A eta B ereduak ikasle obiek bestetik haurrak D ereduan matrikulatzeko. Derrigorrezko Hezkuntzako aurre matrikulazio garaia dela-eta, lehenengoei Nafarroako Gobernuak D ereduaren zokoratu eta ingelesa bultzatzeko duen grina salatu dute, honi aurre eginez gurasoak haurrak D ereduan matrikulatzera animatuz. Gasteiztarrek, berriz, A eta B ereduaren haurrak ez direla euskalduntzen adierazi dute. Ondorioz, D ereduak matrikulazioa bultzatzeaz gain, ikasle ohi bakoitzak ikasi zuen ikastetxera eta Jaurilaritzako Hezkuntza Sailera A eta B ereduak ondorioak gaitzetsiz gutunak bidaltzeko gonbita egin dute.

ALBERTO ELOSUGH

Hezkuntza ordezkariekin biltzekotan

ESKOLAK EUSKALDUNDU BEHAR DU ekimenaren bultzatzaileek (AEK, Euskal Herrian Euskaraz, Euskal Herriak Bere Eskola, Ikasle Abertzaleak eta Sortzen-Ikasbatuaz taldea) Nafarroako eta EAEko eta Baionako Suprefeturako hezkuntza saileko buruekin bilera egitea eskatu zuten abenduan. Hori Parisko Hezkuntza Ministerioaren ardura dela adierazi zieten, baina Iruñea eta Gasteiztik ez zuten erantzunik jaso. Hala, joan den astean Iruñeko eta Gasteizko hezkuntza ordezkarietara joan ziren ekimeneko ordezkariak bilera datak jartzeko asmo irmoz. Iruñean Luis Campoyekin egon ziren eta beste bilera bat egiteko konpromisoa hartu zuten Hezkuntza kontseilariak. Gasteizen ez zuten Anjeles Iztuetaekin biltzerik izan, baina hitzordua jarri dute otsailaren 27rako.

Euskara planarentzat dirurik ez

GASTEIZKO UDALEKO PP taldeak 2004rako egindako aurrekontuen egitasmoetan ez du dirurik onartu Euskara Planarentzat. Erabaki hori aurreko Euskara Zerbitzuan egin beharreko aldatetaren arrazoitu zuen gobernu taldeak, dirua bideratzeko beste hainbat modu ere badaudela aipatuz. Hala ere, horrek ez du oposizioa konbentzitu eta iaz emandako "konfiantza" kendu diote.

BAHEA

Espainiako Auzitegi Nazionaleko Penal arloko hirugarren aretoko epaileen ustez, Baltasar Garzon epaileak eraman duen 18/98 sumario ospetsuaren epaiketa azaroan hasiko da. Auzi hau duela bost urte baino gehiago hasi zen eta bertan 68 pertsona epaituko dira. Egin auzia, Ekin, Ardi Beltza, Haika, Xaki, AABak, Joxemi Zumalabe Fundazioa eta beste hainbat talde eta enpresa dira auziaren baitan.

Zalaparta handia sortu du John Kerry senatari estatubatuarrek euskaldunak terroristekin identifikatzeak eta zuzenketak ere eskatu zaizkio zenbait gunetatik. Dena den, Ana Palacio Espainiako atzerri ministroak hari berdinetik tiraka jarraitu du, Ameriketako Estatu Batuetako bisitaldian jakinarazi duenez, "euskal herritarren arazoa, askatasun arazo bat besterik ez da, herritarren erdia beste erdiaren terrorearen mehatxupean bizi delako".

2004koa klabea izango da gatazkaren norabidean

2004ko hau euskal gizartean bizi den gatazkaren bilakaeran erabakigarria izango dela entzuten ari da azken hilabeteotan han eta hemen. Joseba Egibarrek duela aste batzuk EBBko bozeramaile lana utzi zuenean zioenez, urte hau oso garrantzitsua izango da gatazkaren konponbiderako eta hari horretatik tiraka ezker abertzalean mugimenduak iragarri zituen. Joseba Azkarraga Jaurilaritzako kontseilari eta EAKo buruzagiak ere 2004koa "biolentziaren konponbiderako urte klabea" izango dela iragarri du Renotik. Bere susmo horiek, nagusiki Ibarretxeren planean eta ETaren ahultasunean oinarritu zituen. Eta ELAko idazkari nagusi Jose Elorrietak ere Euskadi Irratian egindako elkarrizketa batean, gatazkari dagokionez, berak egungo egoera baikortasunez ikusten zuela jakinarazi zuen, nahiz eta egunerokotasunean oraindik ez den ezer islatzen.

«EAJren helburua ez da gatazka gainditzea, beste estatus bat lortzea baizik»

Arnaldo Otegi

Eusko Legebiltzarrean bildu gara EAEko Sozialista Abertzalearen eledunarekin. Batasuneko mahaikide honen esanetan Batasuna Bergarako Proposamenarekin aurkeztuko da martxo-ko hauteskundeetara. Proposamena ez da martxoko hauteskundeetan bukatuko. Proposamenak gainontzeko alderdi abertzaleen onespena jaso ez arren, herri sektore askoren harrera beroa jaso duela eta aurrerantzean indarrean izango dela adierazi digu. Arnaldo Otegi-
ren hitzetan –hitz baiko-
rrak beti ere–, gatazka
politikoaren parametroak
aldatzeko, lehenik nazio
ordezkaritza bat osatu
beharra dago eta ondoren
Espainia eta Frantziako
Estatuekin hitz egin.

MIKEL ASURMENDI

Argazkiak: Alex Larretxi

Arnaldo Otegi-
ren senitarteko
gehiena sozialista
izan da. Amaren
aldetik osabak,
eibartarrak,
UGT eta PSOE-
koak izan ziren
hil arteraino:
“Euskal Herria
oso anitza dela
esaten da. Nik
oso familia anitza
izan dut eta badut.
Nire familiako giro
politikoa abertzalea
izan bada ere,
giro errepublikarra
eta sozialista bizi
izan dut nagusiki”
adierazi digu
elgoibartar honek.

Batasuna legez
kanpo geratu den
arren, azken urte
honetan inoiz baino
gehiago ikusi izan
dugu hedabideetan.
Politikari buruzko
programaz gainera,
ETB2ko Carlos
Soberaren *La gran
evasión* edota Oscar
Terolen *Vaya semana*
n. Harridura
hein bat azaldu
diogu: “Guk hala-
ko programetara
joateko zalantzak
izaten ditugu. Zen-
baitek diotenez,
programa horietan
asko dugu galtzeko
eta gutxi irabazteko.
Baina ezker abertzalea
une honetan dagoen
bezala izanda, ezin
ditugu gure iritziak
plazaratzeko aukerak
galdutik”.

Eroso moldatzen
ote den galdetu
diogu: “Holako
programetan ez naiz
eroso sentitzen,
hasieran behintzat.
Ez nago giro horretan
eta gauza friboloez
mintzatzera ohituta.
Onartuta daukat,
baina ez dakit zein
neurrian. Euskal
Herrian ere mundu
hori badago hein
batean eta gu ere ez
gara horren ezberdinak,
ezta? Izan ere,
telebista zenbat
ikusten den ohar-
tu naiz eta zeharo
harrituta nago. Ni
hainbeste azaldu
baino lehen uste
nuen jendeak askoz
gutxiago ikusten
zituela bai politikari
buruzko programak
bai programa fri-
bolo horiek. *La gran
evasión* delakoa
zenbat jende ikusi
zuen konturatu
ondoren txunditua
geratu nintzen”.

Xibertako bilera
eta Bergarako
proposamenaren
artean 25 urte joan
dira. Zuek Xibertako
elkarriketa EAJren
iruzurra izan zela
esan izan duzue.
Zerbaitetan aldatu
al da EAJ harrez gero?

Gure manifestazio
askotan EAJren
aurkako traidore
leloa entzuten dut,
baina ez dut uste
EAJk inoiz ezer tra-
izionatu duenik,
EAJ anbiguotasunean
mugitzen den alderdi
bat da, estatuan
eroso egotea bilatu
du beti. Independent-
ziari ez dio traizio-
rik egiten, ez delako
independentista. Sal-
buespenen bat
kenduta-edo, Luis
Arana Goiriren

episodioa, kasu.
Gainontzekoan,
EAJ da EAJ dena,
eta puntu. Horrekin
bizi behar dugu.
Zertan aldatu den?
Gauza batean aldatu
behar izan du be-
deren.

“Ezker abertzaleari gauza

bat onetsi behar zaio:

orain 25 urte diseinatu zen

trantsizioa garaitu egin

dugula. Euskal Herriak

garaitu egin du trantsizioa”

1998ko Lizarra-Garaziko Akordioa
mugarria izaki EAJ kontzientea da
estatutuaren ideia ezin dela gehiago
‘saldu’ herri honetan. Guk EAJ
behartu egin dugu mahai gainean
beste zerbait jartzera. Beste gauza
bat da beste zerbait horrek gauzak
aldatzeko balioko duen edo ez.
Egun EAJk beste behar bat dauka
behintzat, beste zerbait ‘saldu’ be-
harra dauka. Borondaterik al dauka
ordea? Gure ustez, oraingoz ez
dauka asmo argirik markoa aldatze-
ko eta gatazka gainditzeko.

Ezker abertzalea, berriz, zer bilakatu da Xibertatik gaurko egunerara?

25 urte hauetan ezker abertzaleak,
denok bezala, erru handiak eta
akats handiak izan ditu. Baina,
funtssean, ezker abertzaleari gauza bat
onetsi behar zaio: orduan diseinatu

zen trantsizioa garaitu egin dugula; Euskal Herriak garaitu egin du trantsizioa. Eta orduan bezala, guk gaur egun berriz ere aukera bat jarri dugu mahai gainean: Bergarako Proposamena. Bien bitartean, ezker abertzalea oso jipoitua edo kolpatua izan da. Zentzu batean, hau boxeo konbate bat da. Estatuak uste zuen ezker abertzalea lehen roundean nokeatuko zuela, eta gure ustez 11. roundean gaude. Irabazteko ate bat irekita dago.

Begira diezaiogun Euskal Herriaren proiektu nazionala delakoari. Demagun EAJk ez duela egin nahi eta ezker abertzalea nokeatuta dagoela.

Kolpatuak izanda ere eraikuntzan urrats oso handiak eman ditugu...

...baina EAJ eta ezker abertzalearen arteko lehia tarteko izanda ere.

Guk askotan EAJk ez duela eraikuntza nazionalan sinesten esaten dugu, eta neuri ez zait gustatzen politikagintzan karnetak ematea. Eztabaida horrek ez du irtenbiderik. Haiek berearekin eta gu geurearekin geldi-

tzen baikara. Politikan soluziobiderik gabeko eztabaidak pizteak ez du ezertarako balio. Datu objektiboak baldin badaude ere, azkenean datuok subjektibotasunaren menpe gelditzen dira. Herri honek azken hamarkada honetan urrats garrantzitsuak eman ditu zentzu askotan. Autodeterminazioaren gaian bereziki, eta lurraldetasunaren nahiz estrategia nazionalaren inguruan urrats handiak ere eman ditugu. Guk kontzientzia piztu dugu eta politika ez dela bakarrik makropolitikatik egiten ere zabaldu dugu. Herri honetan esperientzia handia dago herri mugimenduetan, oso aberasgarria, eta hori gabe ezin da Euskal Herria eraiki. Ordea, sektore horiek alderdi politikoen arteko adostasuna eskatzen dute; adostasun hori ez lortzea kaltegarria da guretzat.

Ibarretxe Plana hizpide orain: "Alde onak ditu baina ez du irtenbiderik ekarriko" esan duzue. Zein dira alde onak?

Lehenik eta behin, testuingurua ona dela diogu: ziklo politiko berri batean gaude, lehenengo trantsizioa garaitu

zen eta proposamena une onean dator. Bigarrenik, funtsean, erabiltzen dituen terminoak guk urte luzeetan erabilitakoak dira. Autodeterminazioa, adibidez.

Zein da bere akatsa?

Betikoa. Planari helburu bat markatu zaio: Estatuarekin itun bat sinatzea EAEko hiru lurraldeak estatua-
ren barnean kokatzeko. Aldiz, batzuentzat proiektu bezala legitimoa izan badaiteke ere, guretzat garaia da Estatuarekin beste mota bateko negoziazio bat egiteko. Guretzat lehen etapan Estatuak Euskal Herria errekonozitu behar du. Errekonoizten duenean zilegia izango da bakoitzak bere proiektu politikoa agertzea. Guretzat lehentasuna gatazka gainditzeko akordioa lortzea da.

"Esperientzia handia dago herri mugimenduetan eta hori gabe ezin da Euskal Herria eraiki. Ordea, sektore horiek alderdi politikoen arteko adostasuna eskatzen dute, hori ez lortzea kaltegarria da guretzat".

«Agian hobe EAJn agintzen dutenekin hitz egitea, ezta?»

Nola baloratzen duzu EAJko EBBko presidentea Josu Jon Imaz izatea?

Josu Jon Imazekin pertsonalizatu egiten dugula esaten zaigu. Baina guk Imazi buruz esandakoak bere atzean daudenak ikusita esaten ditugu, nork bozkatu eta babestu duen ikusi ondoren. Eta argi dago, Ardanza eta Atutxaren aldeko sektoreek egin dute Imazen alde, eta guk badakigu horien parametroak zein diren. Guretat babes horiek ez dira onak, sektore horiek PSOErekin aliantza nahi dute. EAJk beste zuzendaritza bat du orain.

Zerbait apurtu al da EAJ eta Batasunaren artean?

Joseba Egibar eta bere inguruko batzuk EBBn geratu arren, lehen genuen solaskidetza desagertu egin da. Eta hori txarra da. Urte askotako elkarriketak konfiantza sortzen du, ezagutzen gara. Batzuen artean politikatik haratago doan harreman bat landu dugu eta hori desagertu da. Baina, agian hobe agintzen dutenekin hitz egitea, ezta? Orain harremana edo akordioa zailagoa izango da, baina baldin badago ez da Lizarra-Garazin bezala gertatuko. Agian. Agian ere baikorregi ari naiz.

Joseba Egibarren aliatu txarrak izan zarete, antza.

Egibar eta Gorka Agirrerekin harremana dugu. Eta gure inguruko batzuek ni eta beste batzuk publikoki kritikatu gaituzte Egibarren alde izan dugun jarrerarengatik. Gure kezka Imazen babesleak garaile ateratzea zen. Baina horrek ez du esan nahi Egibarrekin akordioa lortuko genuenik. Egibar EBBn izan da eta ez dugu akordiorik lortu. Baina Egibar ez bada garaile atera ez da gu aliatu txarrak izan garelako, jeltzale gehienek Imazen aldeko botoa eman dutelako baizik.

Ez al zaizu hala ere, Egibar kexatu?

Ez (irriak). Dena oso erlatiboa da. Adibidez, Xabier Arzalluz ezker abertzalearekin harremanak landu dituen gizona izan da urte luzetan. Baina Arzalluzek, EBBko lehendakari gisa, Felipe Gonzalez eta Aznarrekin itunak egin ditu. Hori da Arzalluz. Orain badirudi jeltzale batzuk konturatu direla daukaten alderdi motaz. Alderdi hori Arzalluz, Egibar, Ibarretxe eta Imazen emaitza bat. Beraz, ez ditzagun gauzak bere testuingurutik atera.

“Nola daiteke gobernua eztabaida irekitzea eta gobernu kide batek eztabaida horretan beste jarrera bat hartzea? Harritzekoa da gero! Ez da serioa”.

Oro har hartuta, zuen jarreraren ez al dago kontraesanen bat ezker abertzalearen diskurtso historikoari begiratu gero?

Ez dut uste. Lehen EAJ noraino mugitu den aipatu dut. Guk EAJ mugiarazi dugu eskaintza berri bat egitera eta eskaintza berri horretan ezker abertzalearen proposamenak bere egin behar izan ditu, neurri batean. Horretan funtsezko puntu bat herri kontsulta da. Baina, hori guztia ontzat emanda ere, EAJren helburua ez da gatazka gainditzea,

beste estatus bat lortzea baizik, eta guretat hor dago akatsa. Guk horregatik diogu ez dela unea nork bere proiektua mahai gainean jartzeko, aitzitik, esate baterako, EBk federakuntza asimetrikoa planteatzen du, eta ematen du autodeterminazio eskubidea errekonozitua daukagun fase batean gaudela, non alderdi bakoitzak bere proiektua aurkeztu duen herriak erabakitzeke. Bada ez. Ez gaude horretan! Hori jauzi handiegia egitea da. Euskaldunok lehenik erabakitzeke esparrua berreskuratu

behar dugu eta horretarako denon plana egin behar da. Elkarriketaren bitartez lehenik, gero etorriko dira planak eta eredu trantsitorioak eta instituzionalak. Hori da guk Ibarretxeren planari ikusten diogun akats handiena.

Planaren alternatibari osoko zuzenketa aurkeztu diozue. Legebiltzarreko Mahaiak atzera bota du, EBren kontra botoa tarteko. Zer iritzi duzu?

Mahaiaren erabakiak harritu egin gaitu. Abagune inportante batean baldin gaude, afera ez da arauzko trikimailu baten inguruan eztabaida piztea, emendakina orokorra den eta ez dakit zer esatea. Ez gaude horretan. Hemen eztabaida bat ireki da eta guk hor izan nahi dugu geure ideiekin. Arauak esaten duenak garrantzia gutxikoa izan beharko luke uneon.

EBren jarrerak harritu gaitu. Gobernu honek plan bat aurkeztu du, arazoa konpontzeko balio duelakoan, eta aldi berean, Gobernu kide batek, EBk, gure proposamenari emendakin bat jartzen dio. Horrek zerbaitek huts egiten duela agerian utzi du, errotik huts egin ere. Nola daiteke Gobernuak eztabaida irekitzea eta Gobernu kide batek eztabaida horretan beste jarrera bat hartzea? Harritzekoa da gero! Ez da serioa. Konponketarako plan bat adostua balitz ez litzateke holakorik gertatuko. Ibarretxe Planean nolabaiteko inprobisazio bat dagoela ageri da.

Bergarako Proposamena martxoko hauteskundeetara begira aurkeztu zenuten: "Estatuarekin negoziatzea autodeterminazioa helburu". Xibertako bilera historikoa hauteskundeei begira egin zen eta huts egin zuen. Bergarako Proposamenak ere testuinguru horretan eginda, zaila zirudien aurrera egitea. Ez al dago ahultasun puntu bat proposamenean?

Batzuen esanetan Bergarako Proposamena taktikoki egin dugu "Ezker abertzaleak zentralitate politikoa lortzeko dela" esan dute, baita "jarrera politikoa ahul batean gaudelako" esan ere. Guk azken hauteskundeetan ez ginela ahulduta ateratzen gogoratu nahi dugu, 150.000 boto lortu genuen. Orduan, fase horrek malgutasun gehiagorekin jokatzea permititu digu une honetan. Bergarako Proposamena hauteskunde garaian egin dugu aukera genuelako. Azken 25 urteetan nork hitz egin du herri honen izenean gatazka gainditze-

ko Estatuarekin? Historian oso gutxi izan dira Estatuarekin hitz egiteko aukerak. Gertatu den bakoitzean euskaldunok ez dugu izan ordezkari nazional demokratiko bat hitz egiteko. Horren beharrean, ezker abertzaleak Xibertan proposamen bat egin zuen, eta egun berriz Bergarako Proposamena. EAJk uko egin zion orduan. Oraingo hau bigarren aukera bat da. Lizarrako Akordioak gauza bera planteatzen zuen. Hau da, hitz egin dezagun Estatuarekin elkarrekin. Hauteskunde hauek sekulako aukera ematen zuten lau herrialdeetako ordezkari nazional demokratiko bat osatzeko.

Konstituzionalistak kanpo beti ere...

Badakigu. Badakigu ez dela herri osoa, baina guk lehenik ezagutu nahi dugu lau herrialdeetan zenbat garen autodeterminazioaren ariketaren alde. Proposamena zentzu elektoralean egin dugu baina berbera egingo dugu hauteskundeetan ondorenean. Orduan ez du edukiko kutsu elektoralik, ez baitira hauteskundeak izango. Edo bai? Europako hauteskundeak etorriko dira aurki. Beraz, Estatuarekin hitz egiteko autodeterminazioaren ariketaren alde gaudenok bat egin behar dugu. Bergarako Proposamena serioa eta sakona da, eta guk mantenduko dugu.

Proposamena Estatua mugitzeko helburuz egin zenuten, baina Estatua tinko dago, antza. Europa aipatu duzu. Bata-suna legez kanpo utzi zuen Estatuak. Eusko Jaurilaritzak helegitea aurkeztu zuen Estrasburgon eta, forma akatsa medio, atzera bota dute. Zer balorazioa egiten duzu horretaz?

Gure kontrako oso gauza larriak esan ziren guk helegitea aurkeztearen aurka bozkatu genuelako. Orduan ohiko zartagailua erabili zuten: Bata-sunak PP eta PSOErekin bat egin du. Guk geure arrazoiak azaldu genuen. Eusko Jaurilaritzak ezin du helegitea jarri ez delako proposa horretarako. Itxurakeria izan zen, askotan bezala. Gure egoitzen itxiera garaia zen eta Gobernuak itxura bat eman behar izan zuen. Hau guztia PPrentzako oxigeno baloi bat izan da, Estrasburgok arrazoiak eman diela esan du PPK. Ez da egia. Baina baliatu dute. Estatuak indar handia du, beti eduki du, baina ez dago indartsu. Uneon, ahultasuna estrategikoki batean aurki-

tzen da. Eta batez ere PPK Estatua kudeatzen duelako, PPK badaki Estatuaren eredu zalantzan dagoela berriz ere. Eta hori baliatu behar dugu, eta baliatu nahi dugulako ari da horren bortizki. PPK badaki Euskal Herrian eta Katalunian Estatu honen eredu aldatzeko asmoak daudela, eta Euskal Herrian dagoeneko ibilbide bat egin dugula, bereziki Lizarrak geroztik. Ez dago estatu eredu berririk Euskal Herriari autodeterminazio eskubidea onartu gabe. Estatua kontziente da horretaz, eta Ibarretxe Plana arazo dela badio ere, plana berez ez da arazoa. Arazoa autodeterminazioa onartzea da. Arazoa Estatuarentzat herri kontsulta egitea da. Horregatik herri kontsultari berebiziko garrantzia ematen diogu.

Bergarako Proposamena egin ondoren

ETA eta Carod-Rovira

Josep Lluís Carod-Rovirak ETArekin bildu dela publikoki onartzea txalotzen dut, haize freskoa ekarri du. *Conseiller en Cap* kargua utzi zuenean diskurtso oso duina eta indartsua egin zuen, argi eta garbi defendatu zituen bere printzipioak. Holako diskurtsoak eskas ditugu Euskal Herriko politikan, batez ere instituzioak kudeatzen dituzten alderdietan. ETA eta Carod-Roviraren arteko akordioa izan ez bada ere, kataluniar herriari onena opa diot, Carod-Rovirari —eta ERCri—, egin duen bidea egokia dela esan nahi diot. Bitxia da. Guztiek txalotu dute bere jarrera, EAJk eta EAK barne. Beraz, aplikatu diezaioaten beren buruari. Harrigarria baita ETArekin biltzea onartzea eta ezker abertzalearekin ez hitz egitea. ETAz gauza zehatz bat esaten ez dugulakoan. Guk ez dugu ETA kondenatuko eta ETArekin biltzeko prest gaude. Bien bitartean, ETArekin su-etena posible batez hitz egin da. Zoritxarrez halako zurrumurruak askotan sortzen dira. Nik kezka handiarekin hartzen ditut horiek. Izan ere, gero ETArekin ekintza bat ematen denean, berriz ere egoera katastrofiko batean gaudela esaten baita. ETAK bere oharrean su-etena aukera eman zuen. Hori pasa zen. Ez gaude egoera horretan jada. Baina nik zalantzarik ez dut, ETAK borondate osoa dauka jokalekua aldatu ahal izateko. Bergarako Proposamenaren karietara ekarpen hori egin du eta niretzat oso baliagarria da.

egoera politikoa hobetu al da. Eztabaida politikoaren parametroak aldatzeko balio izan al du proposamenak?

Bai. Guk aspektu positiboak eta negatiboak ikusi ditugu, beti bezala. Positiboen artean proposamenarekiko gehiengo sindikalaren eta hainbat eragileen aldeko jarrera dago. Sektore hauek proposamena baliatzeko aukera dagoela diote eta guretzat hori hautematea funtsezkoa da. Politikak interes zintzoak eta miserableak ditu ordea, eta faktore negatiboak ere badaude. Aukera hau zabaltzean batzuek bere esparru elektoralak eta interes propioak gorde egin nahi izan dituzte. Alabaina, eztabaida politikoa beste parametro batzuetan jartzea lortu dugu, aukera hau ez da martxoaren 14an itxiko. Guk ordezkaritza bat osatu nahi dugu Estatuarekin hitz egiteko, berau osatzeak gatazka irtenbiderako plano batean jarriko luke.

"Bergarako Proposamena serioa eta sakona da, eta guk mantenduko dugu"(...)

"Estatuak indar handia du, beti eduki du, baina ez dago indartsu"(...)

"Nafarroako eskuinak sortu dituen konplexu guztien gama Batzarren dago".

Batasuna berriz ere hauteskundeetan aurkezteko aukerarik gabe dago. Nola aurreikusten dituzu hauteskundeak?

Egoera honetan bizitzera behartu gaituzte. Beste alderdiek egoera hau kudeatzen ari dira berau normala izango balitz bezala. Herri honetan badago alderdi bat legez kanpo eta milaka herritarren eskubide zibilak ukatuak daude. Joan den hauteskundeetan ez zen herriaren borondate osoa onartu. Egoera hori demokraziaren aurkakoa da eta besteek politika egiten dute ezer gertatu ez balitz bezala. Gu egoera guztiz antidemokratiko batean gaude, eta hala ere, apustu eraikitzaile bat aurkeztu dugu. Martxoaren 14an bozkatzeko aukera bilatu nahi dugu, gure aldeko boto-papera egoera politikoa konpontzearen alde jarriko dugu, hau da, autodeterminazioaren alde. Azken funtsean, gure aldeko botoa ez da Batasunarena izango, Bergarako Proposamenari babesa emateko baizik, "ni ez naiz espainola" esateko. Autodeterminazioa nahi dut eta Estatuarekin horretaz hitz egin nahi dut.

Nafarroa Bai plataformarekin negoziatzen aritu zarete. Adibidez, nolakoa izan da Aralarrekin harremana Nafarroan?

Oso zaila da zatiketa bat eman ondoren ahalik eta modu objektiboenean hitz egitea. Guk Aralarri kritika oso zorrotza egin diogu, gehienbat bere garaian eztabaida batean parte hartu zuelako, eta bere tesiek lortu zuten babesa lortuta alde egin zuelako. Jokamolde horrek politikagintzari eta herri honi ez dio inongo mesederik egiten.

Hauteskunderi begira Nafarroa Bairen kasuan harritu gaituena da, Nafarroako abertzaleen %85en botoa ezker abertzalearena izanda, Aralarrek EAJri beto gaitasuna utzi izana gurekin akordio bat lortzeko orduan. Nafarroan akordiorako aukera bazegoen, baina, zoritxarrez, azken bileran EAJk eta EAK beto ahalmen osoa erabili zuten. Eta EAJk Nafarroan bizpahiru mila boto ditu, EAJ ez da ezer Nafarroan. Guk Aralarri esan genion: "Nafarroako boto abertzale gehienak zuen eta gure artean banatuta daude, garrantzitsuena ezkerreko boto abertzalea bilzteza da". Zoritxarrez ez da horrela

«Estatuak guretzat nahi duen etorkizuna kartzela da»

Gatazkaren parametroak aldatzen lagunduko duen politikoa al da Arnaldo Otegi?

Izan nahi du gutxienez. Herri honetan askotan hitz egin dugu politikarien ardurari buruz. Gure arduraren oso handia da gatazkaren efektuak oso dramatikoak direlako. Azken bi mendeetan Euskal Herrian ez dago kartzela, heriotza eta errepresio politikoa ezagutu ez duen belaunaldirik. Garaia da bakean bizitzeko eta politikagintza 'normalizatu' bat egiteko. Euskaldunok ere normalak izan nahi dugu, baina ez digute normalak izaten uzten. Normalak diot espainiarrak, frantziarrak edo italiarrak diren bezalaxe.

Zer moduz Eusko Legebiltzarrean politika 'normalizatu' bat egiteko nahi horretan?

Aldez edo moldez, baina ari gara. Askotan esaten didate oso baikorra naizela. Legebiltzarreko gure egoera Estatuak gure aurka mantentzen duen jarreraren ondorioa da. Baina, Espainiako Estatuaren benetako eta sakoneko bataila gaitzen ari dela kontzientea da. Gainera, orain Kataluniako efektua gehitu zaio. Ni biziki poztan naiz ziklikoki behintzat eztabaida pizten laguntzen dugulako. Hau da, beste behin ere "Zer da Espainia?" galdera ipini dugu mahai gainean. Galderak Estatuaren ereduaren porrot bidean dagoela erakusten du, mendez mendez ateratzen den galdera da. Eta galdera horri irtenbide bat emateko modu bakarra Euskal Herriaren nazio eskubideak onartzea da. Estatuaren horretaz kontziente izanik, badaki ezker abertzaleak gaitasuna duela jokaleku politikoa hankaz gora jartzeko berriz ere. Horregatik ari da gu zokoratu nahian. Argi eta garbi dago, Estatuak guretzat nahi duen etorkizuna kartzela da.

izan, beraz haiek balora dezaten.

EA, Aralar, Zutik eta Batzarre-ren artean ezker abertzalearen moduko alternatiba gautzatzeko aukera ikusten al duzu?

Herri honen historian esperientzia horiek porrot egin dute. Historikoki gertatu da eta gertatuko da. Jende guztiak etorkizunean ezker abertzale sendo bat egon behar dela errekonozitzen du eta hori sektore ezberdinen artean eman beharko dela. Artean, ezker abertzalean zatiketa bat eman da, baina ez dago "ezker abertzalerik" gabeko ezker abertzalea. Hasteko, Batzarre ez da abertzalea, ezkerrekoa da. Nafarroan mantentzen duen diskurtsoa oso kaltegarria da abertzaleentzat. Ni ez naiz baskista, ez naiz euskaldunen aldekoa, ni euskalduna naiz. Nafarroako eskuinak bere borroka ideologikoaren bitartez sortu dituen konplexu guztien gama Batzarren dago. Ez dut uste halako parametroetan ezker abertzalearen moduko bat sortu daitekeenik.

Batasunaren diskurtsoan ñabardurak azaldu dira azken urte honetan. ENAMen horrelako ñabardurak ematen ari al dira?

Uste dut baietz. Gu printzipioetan irrimo mantenduko gara, baina solu-

ziobideetan malguak izango gara. Zorritzarrez, herri honek badu gaixotasun kroniko bat, sektarismoaren gaixotasuna, banderizoen edo bandokideen gaitza. Agian gatazkak berak halako sentimenduak sortzen ditu, egoera oso polarizatua dagoelako eta bakoitzak bere sufrikarioa oso barneratua daramalako. Horrek guztiak denok egiten ditugun azter-

“Gure aldeko botoa ez da

Batasunarena izango,

Bergarako Proposamenari

babes emateko baizik,

‘ni ez naiz

espainola’ esateko”

ketak muturretara eramaten ditu. Normala izan daiteke, baina hori gaitzatzeko esfortzu handiago bat egin beharko genuke denok. Guk onartu behar dugu ez dugula arrazoiak ehuneko ehuneko, eta EAJk ere ez. Inork ez du arrazoi osoa. Beraz, ea ahalegin hori komunean egiten dugun denon azterketak bide berean jartzeko.

Bide horretan ETAren indarkeriaren estrategia amaitu ote daiteke?

ETAren borrokaren apologia handiena egiten duena Jose Maria Aznar da, bide politiko guztiak ixten baititu. Bien bitartean, herri honetako sektore historiko batzuek gure herri eskubideak lortzeko borroka armatua sostengatzen dute. Guk Bergarako Proposamena egin dugu. Eta aldi berean, ETAren aldetik ez dagoela ahalegin itsu bat borroka armatua mitifikatzeko eta mantentzeko baieztatu dugu. Gure historian badago joera politiko armatu bat eta berau gaitzatzeko baldintzak sortu beharra dago. Lizarran sortu ziren. Ezker abertzalearen ardura ez da ETArekin bukatzea, jokaleku alternatibo baterako baldintzak sortzea baizik. Lehenik borondatea behar da, bigarrenik elkarriketa, hirugarrenik akordioa eta laugarrenik, euskaldunok erabakitzen ditugun hitzarmenak errespetatuak izan daitezen bermatzea. ETAren izatea hor kokatzen da. Badaude euskaldunon eskubideak errespetatzen ez dituzten bi estatu.

Nazio Etabaidaguneak lagundu dezake alternatiba edo jokaleku hori gauzatzeko? Nola baloratzen duzu ekimena?

Nazio Etabaidagunea ezker abertzalea baino gehiago da. EAJko sektoreak daude, ABkoak, Aralarren kideek ere parte hartzen dute norbanako gisa, eta sindikalizazioaren sektore batzuk ere badaude. Emaizta onak emango dituen ekimen bat da. Esperantza osoa daukat, baina ez mirakuluak egingo dituelako, baizik eta gutxienez esparru zabal batean nazio eraikitzaile eta gatazka gaitzatzeko hitz egiten ari garelako.

Anartean, ezker abertzaleari mahai gainean bere alternatiba jartzea eskatzen zaio behin eta berriz.

Eta guk gure historian pila bat alternatiba jarri dugula esaten dugu. Baina kontua ez da geurea jartzea, guk geurea landu eta aurkeztuko dugu. Guk ahalik eta konpartituena izatea nahi dugu, herria eraiki nahi dugu egunero lanean ari direnekin: kultura, euskara eta sindikalizazioa ari direnekin. Lehenik horiekin nahi ditugu gure hausnarketak konpartitu, bestela berriz ere, kapelatik beste untxi bat aterako dugu. Beste prentsaurreko bat emango dugu eta beste alternatiba bat aurkeztuko: hamaikagarrena. Zertarako balioko du, ordea? ■

Bernardo Atxaga

Gula

Hasier Etxeberriari eta David de Jorgeri, *Sukaldean* liburuaren egileei.

G

arai batean bekatu larria zen gula munduan, eta hamaika izen hartzen zituen bere izate sendo eta zabalean. Euskal Herrian bertan, *sabelkeria* deitzen zioten batzuek, eta besteek berriz *gormandiza* edo *jalekeria*. Bere eragin bortitza zela eta, Elizak mehatxuka ibili behar izaten zuen: "Gulan erori dena -zioten abadeek pulpitoan-, gosez eta egarriz ibilikoa da, ur xorta bat ere ezin erdietsiz, ahuldua eta flakatu". Jendeak, pietate handiko egun haietan, errespetuz entzuten zuen predikua, baina, ail, dozena bat *buñelo* eskatzen zuen hurrengo urratsean.

Aldaketak suertatu ziren, ordea, eta gula, gaur egun, hil zorian dagoen mamu bat besterik ez da; desbizi ere armiarsarezko herrialde ospelean desbizi da, zapuztuta eta etsita. Non ote da Neron enperadore hura, bazkaldu eta, ostera jan ahal izateko, gonbito egiten zuena? Non ote Versailles-eko oturuntza haiek, zeinetan, hamazazpi platera desberdinen ondoren, natak egindako elefante bat, tamaina naturalekoa, ateratzen zuten postretzat? Non *La grand bouffe* filmean azaltzen diren bezalako joerak? *Vanitas Vanitatum*, egun horiek joanak dira betiko. Inork ez dio orain, gulari, holako adoraziorik. Ez holakorik eta ez bestelakorik.

Ez baitago erabateko etsipena mamu guztien esku, aldian behin begi bat zabaltzen du Gulak. Sumatzen al da argitxorik urrunean? Zabaltzen al da leihatilarik? Normalean ezetz iruditzen zaio, eta bere lozorroan jarraitzen du. Baina gaurkoan ez da hola gertatu. Gaurkoan, inauteri bezpera honetan, zabalik ikusi du leihatila, piztuta urruneko argia. Inauteriak! Jai ederra da! Bere eguna, ia! "Ez dut auzia galdutzat jo behar!", esan dio Gulak bere buruari, pil-pilka bihotza, puztuta bere ilusio guztiak buñeloak bailiran. Aldarte horrekin, gogor astindu ditu hegoak. Ez du hautsik behar.

Egin du Gulak hegan, kokatuta dago jada jatetxe eder bateko sabaian. Mahaia beteta daude, eta talde mardulak osatzen dituzte bezeroek: gizonezkoak hemen, gizonezkoak han, *matrimoni*uak tartean. Builaka ari dira denak, algararen bat entzuten da noizean behin. Umeak txantxo jan-

JOSEBA OLALDE

tza daude. "Agg!", hots egiten du Gulak ume haiei begira. Gerlariak eta printzesak alde batera utzita, gainerako guztiak hanburgesak moztortuta baitaude. Baina instant bat izan da. Berehala etorri da bere onera. Gose usaina dago jantokian, azeitunak irensten ari dira asko, koskorrik gabe daude dagoeneko ogi opilak. "¡Viva Pantagruel!", hots egin du Gulak.

Baina, ixol... badoa ugazabandrea -begirada fier, libretatxoa tente- gizonezko hornitutako mahai baterantz. "Zer hartuko duzue?", dio agur modura. Tarterik gabe, zerrendari ekiten dio: "Tomate konfitatuak dauzkazue, tomateak hegaluze beteta allioli saltsarekin, tomateak okelaz beteta Carolaren eran, eta trufa beltzen nahaskia ere badaukazue, eta pasta txipiroiekin, pasta soja-saltsa eta oilaskoarekin, eta arraingorri pastela, itsaskabara pastela, ganbak tenpura..."

Ugazabandreak zerrendarekin jarraitzen du, gizonezkoek aingeruek bezala egiten dute irribarre. Eta Gulak ere irribarre egiten du; zerukeririk gabe, baina zabal. Gizonezko batek keinu egiten dio ugazaba-andreari. "Niri, letxu entsalada bat tipula pixka batekin", dio. Luze gabe, bere bost kidek bai espina ematen diote. "Oso ideia ona", dio izkinakoak. Libretatxoan idatzita dago jada: *letx&tip 6*. Beste hiruk zainzuriak eskatzen dituzte, "baina ez maionesarekin" - *z&ozp 3*; azkenekoak, berriz, ezerezaren alde jotzen du garbi: "Legatza bakarrik hartuko dut. Plantxan. Patatarik gabe, mesedez". "Oso ideia ona. Nik berdin", txalotzen du izkinakoak. Oihartzunak lagunduta bezala, hitz haiek behin eta berriro igotzen dira sabaira. Begira zer aurpegi daukan Gulak: arestiko irribarre izoztuta datza bertan.

Mahaiko hamar gizonezkoak hizketan ari dira, lanturuak eta hasperenak sortzen dira beren ezpainetatik: "Kolesterol!", dio batek; "tentsio altua", besteak; "azido urikoa", hirugarrenak, "oraindik beste hamar bat kilo galdu behar ditu", laugarrenak... Zorionez, Gulak ezin ditu hitz horiek entzun. Dagoeneko atera da iheska, hegaka doa armiarsarezko herrialderantz. Kristalezko teilatu baten gainetik pasatzean, bere irudia ikusten du aspaldiko partez: "Pterodaktilo bat ematen dut!", dio izututa, hegoei areago eraginez. ■

Non ote da Neron
enperadore hura,
bazkaldu eta, ostera
jan ahal izateko,
gonbito egiten zuena?
Non ote Versailles-eko
oturuntza haiek,
zeinetan, hamazazpi
platera desberdinen
ondoren, natak
egindako elefante bat,
tamaina naturalekoa,
ateratzen zuten
postretzat? Non *La
grand bouffe* filmean
azaltzen diren bezalako
joerak? *Vanitas
Vanitatum*, egun
horiek joanak dira
betiko. Inork ez dio
orain, gulari, holako
adoraziorik. Ez
holakorik eta ez
bestelakorik

EUSKAL OROIGARRIA

MAKILA

eskaintza berezia

Gaztaina / Larrua

Mizpira / Alpaka

Mizpira / Larrua

Mizpira / Zilarra

- Opari berezietarako
- Pertsonalizatuak
- Prezio aukera desberdinak
- Iñaki Alberdik eginak

ARGIA

Informazio gehiago nahi baduzu: **ARGIA**

Industrialdea 15 • 142 P.K.

LASARTE-ORIA 20160

Telefona 943 37 15 45

posta-e: denda@argia.com

<http://www.argia.com/makilak.htdocs>

GARTXOT

Asisko Urmenetak, Marko Armspachek eta Jokin Larreak komikira eraman dute askatasunaren eta euskararen apologia hau.

15€

Egileek, **Campionen** testuarekin fidelak izaki, inkognita, bide eta azpibide batzuk utzi dituzte zabalik.

